

ÚJ

KÖZNEVELÉS

2021. JANUÁR | 77. ÉVF. 1. SZÁM

TEHETSÉGGONDOZÁS

OKTATÁSI
HIVATAL

Régebbi lapszámainkat, cikkeinket megtalálják a

folyoiratok.oh.gov.hu
weboldalon

OKTATÁSI
HIVATAL

Mindenki tehetséges valamiben...

Szöveg: **Indri Dániel Janisz** főszerkesztő | Fotó: Dömölky Dániel

Azt hiszem, nem sokan ellenkeznének, ha azt mondanám, hogy hazánkban kiemelkedően sok a tehetség; gondoljunk csak híres Nobel-díjasainkra, *Puskás Öcsire*, *Polgár Juditra* vagy a nemrég eltávozott *Balázs Fecóra*. Hol lennének most, ha annak idején *Semmelweis Ignác* nem jön rá a kézmosás fontosságára? Talán az egész pandémiás helyzet rosszabbul alakult volna...

Nem kell azonban mindenkinek egyből világrekordot döntenie, új felfedezést tennie vagy Oscar-díjat nyernie, de tehetség sokakban van. Csakhogy a tehetség önmagában nem garancia a sikerre, azt terelgetni, táplálni kell, folyamatosan edzésben kell tartani – egyszerűen: szorgalomra és támogatásra is szükség van. Ezért nagyon fontos, hogy idejében felismerjük a tehetséget – és megfelelő segítséget kapjon tehetsége kibontakoztatásában. Ebben van vitathatatlanul nagy szerepe Önöknek, pedagógusoknak, tehetségsegítő szakembereknek és persze a támogató családi háttérnek.

A 77. évfolyam első lapszámának témája tehát a tehetséggondozás.

A tehetségsegítő szervezetek működését ernyőszervezetként fogja össze a MATEHETSZ, melynek elnökével, *Bajor Péterrel* a Nemzeti Tehetség Programról, a szervezet által koordinált egyéb programokról, valamint a tehetségfelismerésben és tehetséggondozásban részt vevő szakemberek felkészítéséről beszélgettünk. Ugyancsak érdekes lehet egy másik kezdeményezés, az Új Nemzeti Kiválóság Program, mely a középiskolát befejező tehetségektől egészen a kiemelkedő tudományos teljesítménnyel rendelkező posztdoktorokig kínál ösztöndíjat; a programról *Gulyás Tibor* innovációért felelős helyettes államtitkárt kérdeztük. *Jancsó András*, a HÖÖK által életre hívott Tehetségmentor Program vezetője avatott be bennünket a programba, melynek során egy felsőbb éves egyetemista segíti a tudományos életpálya iránt nyitott középiskolás fiatalokat.

A kormányzat is számos intézkedéssel és újabb ösztöndíjak meghirdetésével igyekszik támogatni a fiatalokat; az egyik ilyen a Stipendium Peregrinum, amiről *Rácz Zsófia* helyettes államtitkár beszélt lapunknak. A Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat tehetséggondozó koordinátora, *Bácsné Trefil Edina* pedig arról a rendkívül szerteágazó munkáról mesélt, amivel személyre szabottan tudnak segíteni a gyerekeknek a kiemelkedő szakmai tudással rendelkező szakemberek.

Ugyancsak a hónap témájánál maradva *Lélekbúvár* rovatunkban azt is vizsgáljuk, hogy milyen nyomás nehezedik a tehetséges gyerekekre, míg *Van új a NAT* alatt rovatunkban a tanulmányi versenyekről kérdeztük *Merklné Kálvin Mária* és *Pongrácz László* fősztályvezetőket.

Az új év újabb rovatot is tartogat: *kulturális ajánlónkban* ezentúl rendszeresen olyan könyveket, filmeket, kiállításokat, rendezvényeket és egyéb érdekességeket ajánlunk figyelmükbe, melyek egyszerre segíthetik a pedagógiai munkát és jelenthetnek kapcsolódást is Önöknek.

Jó olvasást és hasznos informálódást kívánok!

Új Köznevelés magazin

Alapító: Emberi Erőforrások Minisztériuma

Kiadó: Oktatási Hivatal (OH)

Felelős kiadó: Brassói Sándor, az Oktatási Hivatal megbízott elnöke

Felelős szerkesztő: Kamp Alfréd fősztályvezető

Főszerkesztő: Indri Dániel Janisz

Szerkesztő: Dallman Kristóf Gergő, Németh Gábor

Szerkesztőbizottsági tagok: Kaposi József, Ötvös Zoltán

Olvasószerkesztő: Gyimesné Szekeres Ágnes

Tördelőszerkesztő: Pattantyus Gergely

Hirdetés: kozneveles@oh.gov.hu

Cikkeket az alábbi e-mail-címre várunk:

kozneveles@oh.gov.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

SZERKESZTŐSÉG:

Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 70–72.

E-mail: kozneveles@oh.gov.hu

Honlap: folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles

Layout-tervek: Salt Communications Kft.

Címdoldal fotó: Goran Bogicevic/Shutterstock.com

Fotók: Shutterstock.com

ISSN 2064-0625

Terjedelem: 3 ív

Tartalom

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Indri Dániel Janisz: Mindenki tehetséges valamiben...

AKTUÁLIS

- 3 Multimédiás tartalmak a Nemzeti Köznevelési Portálon

OKTATÁS-NEVELÉS

LÉLEKBÚVÁR

- 8 A tehetség lélektani és pedagógiai háttere – interjú **Fülöp Márta** pszichológussal és **Győri János** neveléstudóssal
- 12 A lemorzsolódás csökkentését célzó projektek a Tempus Közalapítványnál – interjú **Farkas Bertalan Péterrel**

RECENZÍÓ

- 16 Trianon-értés, Trianon-látás határtalanul

VAN ÚJ A NAT ALATT

- 18 Tanulmányi versenyek a köznevelésben – interjú **Merklné Kálvin Máriaival** és **Pongrácz Lászlóval**

A HÓNAP TÉMÁJA: TEHETSÉGGONDOZÁS

- 22 „A tehetséges fiatalok olyan sikereket érhetnek el, amire mindannyian büszkék lehetünk” – interjú **Rácz Zsófia** fiatalokért felelős helyettes államtitkárral
- 26 A cél, hogy egyetlen tehetség se vesszen el – interjú **Bajor Péterrel**, a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségének ügyvezető elnökével
- 30 Új Nemzeti Kiválóság Program – interjú **Gulyás Tibor** innovációért felelős helyettes államtitkárral
- 32 Kortárs segítség a tudományos életpálya első lépéseihez – interjú **Jancsó András**sal, a HÖÖK Tehetségmentor Program vezetőjével
- 35 A tehetséggondozáson a jövőnk múlik – interjú **Bácsné Trefil Edina** tehetséggondozó koordinátorral
- 38 Tehetséggondozás a Mathias Corvinus Collegiumban – interjú **Szalai Zoltán** főigazgatóval

A MI VILÁGUNK

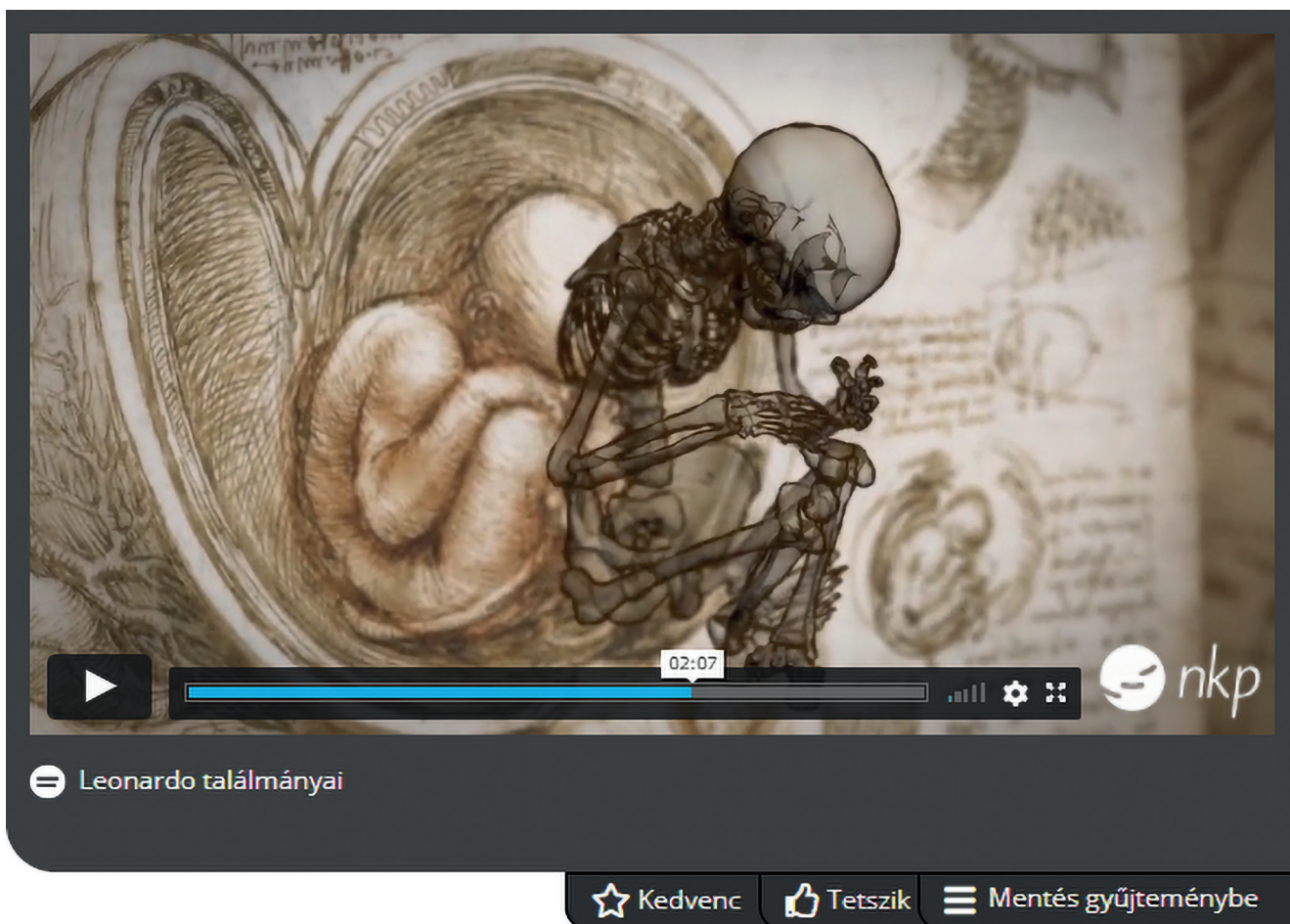
- 42 Kulturális ajánló
- 44 Évfordulók
- 46 Iránytű
- 48 Pályázatok

Multimédiás tartalmak a Nemzeti Köznevelési Portálon

A Nemzeti Köznevelési Portálon (NKP) megjelenő digitális kiegészítő tartalmak, az ún. okoskönyvek szerkesztése során a projekt kezdetétől fogva szakmai alapvetés volt a multimédiás anyagok (videók, animációk, interaktív térképek és hangoskönyvek, egyéb audio-vizuális tartalmak) létrehozása, beemelése a törzsanyag kiegészítésére, támogatására. A tantermen kívüli, digitális tanrend során felértékelődtek ezen tananyagtartalmak, így alábbi írásunkban ezeket az innovatív multimédiás anyagokat mutatjuk be.

Szöveg: **Bozóki Anita**

Az eddig elkészült és publikált 60 okoskönyvben 1200-nál több videó, 600-nál több 2D és 3D animáció érhető el az interaktív térképek és hangoskönyvek mellett. A multimédiás elemek nagy része az okoskönyvekben a könyv kenyérszövegébe ágyazva, okosfeladatokkal megtámogatva, vagy a leckék végén kiegészítő tartalomként érhető el, valamint a Médiatár keresőjében közvetlenül is.

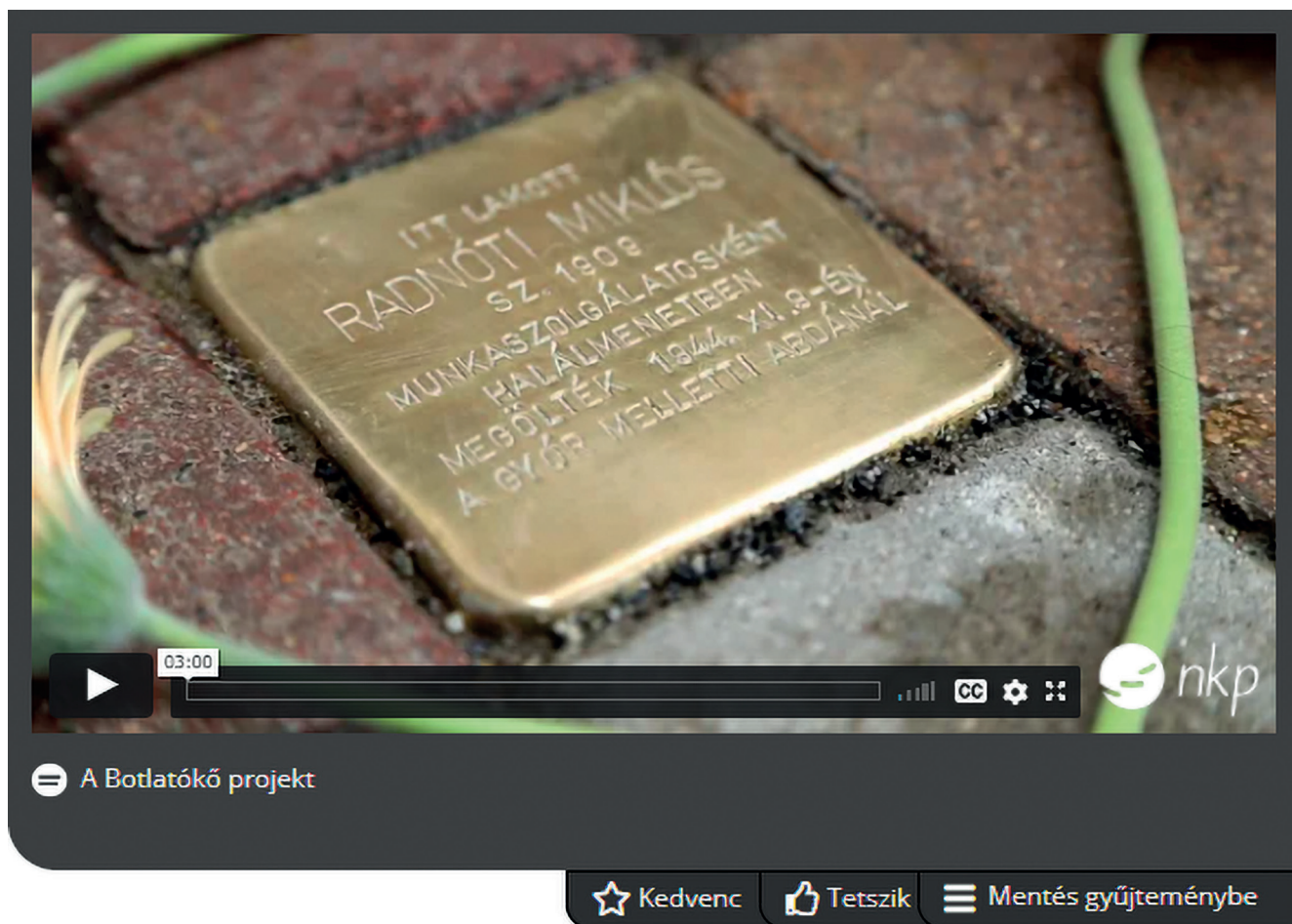
Az EFOP-3.2.2 európai uniós projekt jelenlegi időszaka alatt több mint 100 videó, 70-nél több animáció készült, és számos vegyes technikás produktum is létrejött, az elérhető multimédiás tartalmak száma folyamatosan nő. A multimédiás tartalmak szükségessége egy digitális oktatási platform esetében nem kérdéses. Ennek a gazdag gyűjteménynek a bemutatásához számos szempont kínálkozhat; most a legfontosabbat, a pedagógiai célt, funkciót emelem fókuszba, a felhasználás lehetőségeinek figyelembevételével.

A multimédiás tartalmak legkézenfekvőbb típusát a **szemléltető anyagok** alkotják, mint matematikai feladatok, fizikai és kémiai kísérletek filmes, animált megfelelői. Gyártásuk során azonban törekedtünk arra, hogy mind a társadalomtudomány, mind a természet-tudomány területein, főleg a magasabb évfolyamoknál olyan tartalmakat is létrehozzunk, amelyek túlmutatnak a törzsanyag didaktikai megközelítésén. Igyekez-

tünk új szempontokat, szélesebb kitekintést nyújtani, ezzel is lehetőséget adni a **motiváció felkeltésére** és megtartására, további kutatásra, nyitottságra ösztönözni a befogadókat.

A **digitális kompetencia fejlesztése** és a **befogadói attitűd árnyalása** mellett élhetünk és élünk is mindazokkal a lehetőségekkel és előnyökkel, amelyekkel a mozgókép, de főként az animációs technika rendelkezik a statikus tartalmakhoz képest. Saját gyártású vagy átvett multimédiás anyagaink a tankönyvi tartalmak olyan kiegészítői lehetnek magasabb évfolyamokon, amelyek új szempontokat emelnek a feldolgozó munkába, míg az animációs technika lehetőséget ad egy olyan hatékony és komplex tudásátadásra, mint amit pl. a *Leonardo da Vinci* megelevenedő találmányairól készült 3D animációnknál láthatunk.¹ Számos esetben az animáció nemcsak a leggyorsabb és leghatékonyabb technika a tudásanyag átadására, hanem az egyetlen is. A neurotipikus tanulók számára fejlesztett tartalmak alkalmasak egyéni, csoportos feldolgozásra, jelenléti oktatásban, de házi feladatként, projekt munkaként, kutatási alapként is szolgálhatnak, és nem elhanyagolható szempont a motivációt, oktatási helyzetet fenntartó, involváló hatásuk.

¹ https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_6/lecke_02_01#section-26402236996

Ez utóbbi anyag jól példázza a multimédiás tartalmak törzsanyagba épülésének lehetőségét, annak gazdagodását, bővülését, amelynek alapja a tankönyvi képek megelevenedése 3D animációban a ráépülő okosfeladatokkal.

A multimédiás tartalmaink egy része alkalmas arra, hogy a törzsanyaghoz köthető témakörök mentén különleges helyszínekkel, **élményekkel motiválják** a nézőt. Az országban élő ötödikesek nagy része számára nem elérhető a Fűvészkert *A Pál utcai fiúk* olvasásakor, de az Állatkert szecessziós épületeiben is csak a budapesti okoskönyvhasználók egy része járhat a valóságban. Forgatócsoportjaink elviszik a gyerekeket ide, valamint a múmiák birodalmába, a Petőfi Irodalmi Múzeum országjáró Arany buszába, számos múzeum időszaki kiállítására is. Filmeztünk kutyaterápiás foglalkozáson, mézskőbányában, elkísértük a szelektív hulladék útját a gyűjtéstől a feldolgozásig. Kameránk előtt nyilatkozott a kitarásról és a sport szeretetéről *Hosszú Katinika*,² interjút adott *Gunter Demnig* szobrászművész *Radnóti Miklós* botlatókövének lerakásakor.³

² https://www.nkp.hu/tankonyv/biologia_8/lecke_02_010#section-18402016613

³ https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_11/lecke_06_051#section-25188350131

A szemünk előtt készült el *Szurcsik József* egyik szürrealista festménye, de azt is megmutatjuk kisfilmjeinkben, milyen egy műterem, egy színházi díszlettár, vagy a Zeneakadémia híres freskója; bejutottunk a Magyar Szecesszió Házának csodás lépcsőházába, így *Róth Miksa* üvegablaiba az okoskönyvhasználók is gyönyörködhetnek.

Sok esetben a multimédiás tartalom, ezen belül az animáció az egyetlen lehetőség egy viszonylag elvont és fogalmi szinten bonyolult jelenség, tudásanyag bemutatására, ilyen pl. az online vásárlást vagy az információbiztonságot feldolgozó animációnk. A prezentációkészítést vagy a mobiltelefonos filmforgatás trükkjeit a tutorialvideók világából ismert módon dolgozza fel bemutató anyagunk. Használunk olyan kameraállásokat, vágási technikákat, amelyek szakítanak a hagyományos oktatóvideók látványvilágával, viszont képesek elérni a tizenéves célcsoportot. Ellépve a magaskultúrától, rétegművészeti alkotásokat is bemutatunk. A ma legnépszerűbb youtuberek, slammerek, street art alkotók megszólaltatásával a kamaszok világát próbáljuk a normatív oktatás felé nyitni, bízva abban, hogy talán csökken a szakadék a kizárólag vizuális csatornákon át elérhető befogadók és a formális oktatás képviselői között; próbálunk egy kis alagutat nyitni a Gutenberg-galaxis felé.

SNI⁴ fejlesztés a tanulásban akadályozott és középsúlyos értelmi akadályozottsággal élő tanulók számára

A projekt jelenlegi mérföldkövének nagy kihívása a sajátos nevelési igényű, tanulásban akadályozott és középsúlyos értelmi akadályozott tanulók számára készülő digitális tankönyvek fejlesztési munkája, és a kapcsolódó multimédiás tartalmak készítése volt. Enyhe SNI-s (eSNI-s) csoporton itt a tanulásban és az értelmükben akadályozott gyermekeket értjük, akik intelligenciahányadosa 50 és 70 közötti. A csoporton belül igen jelentősek az idővel csak növekvő egyéni különbségek, amelyek miatt oktatásukban a tananyagok személyre szabása, a differenciálás nem nélkülözhető. A fejlesztést alapos kutatómunka előzte meg a magyar és nemzetközi filmes tapasztalatok, jó gyakorlatok után. Azt láttuk, hogy nemcsak a magyar, hanem a nemzetközi gyártásban sem készültek kifejezetten értelmi akadályozottsággal élők megsegítését szolgáló mozgóképes tartalmak, noha sok esetben ez egy kiemelt lehetőségeket rejtő csatorna, amelyen keresztül elérhetőek a gyakran csak a vizualitásra épülő eszközökkel, pl. képcserével kommunikáló gyerekek.

A kutatómunkát követően a digitális szerkesztőség minden tagja, így a teljes gyártó csapat is érzékenyítő programon vett részt, amelynek része volt gyógypedagógiai intézményekben óralátogatás, közös játék, ismerkedés a tanulásban akadályozott és értelmi akadályozott gyerekekkel. A szakirodalom és a gyógypedagógus kollégák segítségével lefektettük azokat az alapelveket, amelyek minden gyártott anyagunk esetében meghatározóak.

A tanulásban akadályozottak számára készített multimédiás tartalmak jóval kisebb mértékben térnek el a neurotipikus gyerekeknek készített tartalmaktól,⁵ így a papírtankönyvi kapcsolódás sokkal kézzelfoghatóbb, részletesen emiatt nem is tárgyalom a multimédiás gyártást ebben a célcsoportban, amely jelentheti akár az önálló feldolgozásra képes tanulót, tanulócsoporthoz. A gyártás során a neurotipikus tanulóakra vonatkoztatott pedagógiai célok – ismeretátadás, -elmélyítés, motivációfelkeltés, involválás – érvényesíthetőek, természetesen a gyógypedagógiai alapelvek betartása mellett.

Ezek között elsődleges, és főként a középsúlyos értelmi akadályozottsággal élők számára alapvető a könnyen érthető kommunikáció⁶ a narrációban, a képi világban is. Egyszerre egy csatornán közvetítünk üzenetet, ha van is kísérőzene, nagyon halk. A magasabb, élesebb hangok kerülése az autizmusban érintett gyerekek miatt kiemelten fontos, filmjeink nagy részében inkább atmoszférhangokkal dolgozunk.⁷ A narráció beszédtempója lassabb és intonáltabb. Számos anyagunk esetében nem is használunk narrációt, lehetőséget adva a közös feldolgozásra.⁸ Filmes eszközök esetében kiemelendő a lassabb tempó, hosszú felvételek használata, kevés vágással.

A gyártás teljes folyamatában szorosan együttműködünk gyógypedagógusokkal, bár szélesebb körű tesztlésre nem volt lehetőségünk, a Csalogány EGYMI-vel való együttműködés keretében az ott tanulóknak megtudtuk mutatni az elkészült anyagokat, sok esetben a gyerekek és a gyógypedagógusok visszajelzései alapján tudtunk „finomhangolni”.

A középsúlyos értelmi akadályozottsággal élő tanulóknak készített anyagoknál a gyógypedagógus és a gyerekek közös feldolgozását feltételeztük. A multimédiás anyagok megállíthatóak, alkalmasak arra, hogy az első vetítés a pedagógus narrálásával történjen.

A mozgókép lehetőséget ad érintett gyerekek esetében a legfontosabbnak tartott terület, az önellátás, önkiszolgálás megsegítésére, rutinok kialakítására, fejlesztésére is, ezt a funkciót tölti be a helyes kézmosást⁹ és a fogmosást bemutató kisfilmünk.

Készítettünk egy háztartási minisorozatot, amelyben néhány egyszerű folyamatot dolgozunk fel, mint bepakolás a hűtőszekrénybe, mosogatás, szendvics- és teakészítés. Ezek az anyagok alkalmasak a folyamatok elemekre tagolására, majd folyamattá szervezésére, elindíthatják az algoritmikus gondolkodást, segítik a szerialitást, a kauzalitást, és minden esetben alkalmasak kommunikáció indítására.

A középsúlyos értelmi akadályozottság széles spektrumán van olyan nehézség, amellyel szinte minden tanuló küzd; az absztrahálás képességének hiánya vagy nehezítettsége. Ez a tanulásban, ismeretszerzésben hatalmas akadály, emiatt a papírtankönyvek képi világa is sok esetben nehezen értelmezhető számukra, viszont filmes eszközökkel meg tudjuk segíteni az absztrahálási folyamatot.

Filmes és animációs technika keverésével állítottunk elő a gyerekek számára ismert állatokat bemutató anyagokat. Feltételezésünk szerint a befogadáskor

⁴ Sajátos nevelési igényű tanulók – itt a tanulásban akadályozott és értelmi akadályozott tanulóakra szűkített jelentésben értendő. Az ép értelmű, érzékszervi, testi akadályozottsággal élő SNI-s tanulók köre nem releváns jelen esetben.

⁵ Színezés:
<https://www.youtube.com/watch?v=ne-G42OsUnU&t=1s>
 A számítógép belülről:
<https://www.youtube.com/watch?v=imEA2H5zZ-Y>
 Tarts velünk!
<https://www.youtube.com/watch?v=HDpuENS8-qY>

⁶ <http://konnyenertheto.gonczirita.hu/ismeret/modszertan>

⁷ A felvétel készítésekor hallható pl. madárcsiripelés, természetes háttérzaj, amely nélkül egy multimédiás anyag zavaróan néma lenne.

⁸ Paradicsomültetés:
<https://www.youtube.com/watch?v=LAn488tMpV0>
 Évszakok, ősz:
<https://www.youtube.com/watch?v=tsxDeNo07SI>

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=B8Wpj6ZJXow>

létrejön az adott állat mentális reprezentációjának összekapcsolása a filmen és a rajzban megelevenedő alakkal.¹⁰

A közepsúlyos értelmi akadályozott gyerekek, fiatalok nagy része lakóotthonokban él, szerencsére egyáltalán nem izoláltan, nagyon sokat lépnek ki a többségi világba. Ahhoz, hogy ezek a találkozások a lehető legzökkenőmentesebbek legyenek, a gyerekeket fel tudjuk készíteni kisfilmekkel is. A Baleseti Sebészeten forgattunk egy 5 epizódból álló sorozatot, amelyben egy kisfiú csuklósérülésének kerettörténetén keresztül mutatjuk be a kórházi ellátást, alapvizsgálatokat a betegfelvételtől kezdődően a műtétig.

Az animációs műfaj rengeteg lehetőséget tartogat az érintett tanulók fejlesztésében, így lehetőség van például a figura-háttér elkülönítésre, a figyelem, koncentráció fejlesztésére és nem utolsósorban a látottakkal kapcsolatos kommunikáció indítására. Animációs technikával be tudjuk mutatni a betűtanítást, a monitoron, ha van, interaktív táblán lekövethető nagymozgásokkal; a tanórai helyzet kiegészítője, vagy otthoni tanulás megsegítésére alkalmasak a számolás-mérés tantárgyakhoz készített animációink.¹¹

2020 márciusa óta sokkal pontosabban tudjuk, mekkora szükség van digitális oktatási tananyagokra, és olyan kiegészítő tartalmakra, amelyek nemcsak a jelenléti oktatásban támogatják a pedagógiai munkát, hanem működnek egy, a készítés során nem tervezett, hosszú ideig tartó, otthoni tanulási helyzetben is. Bár az okoskönyvek készítése során nem gondoltunk arra, hogy egy világjárvány okozta karantén lesz az az éles helyzet, amelyben a megfelelő technikai háttérrel rendelkező családok tízezreinek életében megjelenik az **nkp.hu** oldal, hatalmas büszkeség, hogy a csapatunk által készített tartalmak segíthetik azóta is az ismeretszerzést.

Így moss kezet!

Így moss fogat!

Úrtartalom-mérés

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=BEI4OkegOz0>
(ötlet: Bozóki Anita)

¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=d5cH4VZCKHs>
úrtartalom-mérésre:
<https://www.youtube.com/watch?v=BCFnPpUFW7E>

A tehetség lélektani és pedagógiai háttere

A sikeres fejlesztés érdekében kiemelt fontosságú, hogy megfelelően azonosítani tudjuk a tehetséges egyéneket, valamint a tehetséggondozás lélektani motívumait. A téma elméleti, pedagógiai és pszichológiai háttéréről **Fülöp Márta** pszichológus, a TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézetének (Eötvös Loránd Kutatóhálózat) tudományos tanácsadóját és **Györi János** neveléstudóst, az ELTE PPK egyetemi tanárát kérdeztük.

Szöveg: **Dallman Kristóf**

Milyen szakpolitikai és pszichológiai meghatározásokat, fogalmakat alkalmazhatunk a tehetséggel kapcsolatban?

Györi János: A tehetség mindig valamilyen összehasonlítás eredménye, nem értelmezhető komparatív szempont nélkül. Olyan nincs, hogy valaki abszolút érteken mérve tehetséges, ez mindig összefügg a társadalom értékrendjével, azzal, hogy a társadalom vagy annak különböző alcsoportjai milyen teljesítményeket tekintenek értékesnek, kívánatosnak. Amennyiben ezekkel összefüggésben valaki képes létrehozni, és valóban létre is hoz másokkal összehasonlítva kimagasló teljesítményeket, akkor azt nevezzük tehetséges teljesítménynek, a személyt pedig, aki ezt létrehozza, tehetséges személynek. Az iskolások esetében különböző életkori és tudásrendszerbeli, illetve adott teljesítményszinten mondjuk azt valakire, hogy tehetségígéret, vagy hogy konkrétan tehetséges. Mivel ez egy összehasonlítás, ezért mindig valamilyen mérhetőséget feltételezünk mögötte. Az, hogy mennyire objektíven vagy mennyire pontosan tudunk különbségeket mérni, illetve hogy egyáltalán mi és hogyan mérhető, területenként változik. A sportban például sok jól mérhető dolog van, akár egy századmásodperc is különbséget teremthet, és az egyik versenyzőre azt mondjuk, hogy jobban teljesített, mint a másik.

Ez az élet számos más területén sokkal összetettebb kérdés, csak valamilyen kulturális közmegegyezéssel azonosítható. Mindenesetre bizonyos területeken adott életkori és fejlettségi szint után nem lehet azt mondani valakire, hogy éppen most kezd tehetségessé válni, mert bizonyos területeken bizonyos életkor felett nem lehet kimagasló teljesítményeket létrehozni. Valamint vannak az életnek olyan területei – megítélésem szerint ilyen például a meditáció – ahol nehéz azt mondani, hogy az egyik személy tehetségesebb, mint a másik, hiszen nincs mérhető produktum. Általában nagy vita tárgya, hogy jól mérjük-e és jól hasonlítjuk-e össze az egyes teljesítményeket. Ez természetes, hiszen általában nem lehet ezzel kapcsolatban abszolút objektív dolgokat megállapítani.

Fülöp Márta: Én is úgy gondolom, hogy a tehetség mindig egy viszonylagos fogalom. Sokszor mondjuk egy kisgyermekre, hogy tehetséges, ha úgy érezzük, ez a gyerek gyorsabban reagál, gyorsabban tanul, mint a többiek, anélkül, hogy bármiféle mérést alkalmaztunk volna. Az összehasonlítást azonban nem lehet kikerülni. Amikor azt fogalmazzuk meg, hogy gyors valaki, az egy, a fejünk-

” Gyerekkorban még a szülőknek, a pedagógusoknak és a társadalmi intézményrendszereknek a feladata, hogy a tehetség ne vesszen el, de egy ponton túl ezt át kell vennie magának a tehetséges személynek. Az ehhez szükséges készségeket is meg kell tanítani a tehetséges gyerekeknek. ”

ben kialakított sztenderdhez képest történő, pozitív irányú eltérés. Egy olyan kisgyermekre, aki hároméves korában már olvas, azt mondjuk, hogy tehetséges, hiszen a tudása megelőzi az olvasáskészséggel szemben felállított sztenderdet. Amennyiben egy nyolcéves gyerek integrálszámít, akkor nem kell külön tesztekkel mérni, hogy mit csinál. Azt mondjuk, hogy valószínűleg tehetséges matematikából. A sztenderd részben egy absztrakció, tehát egy kialakult, sok tapasztalon alapuló mérték, de egyben a másik gyerekekkel és a szociális környezettel való folyamatos összehasonlítás is. Az is lehet, hogy van egy kis iskola, ahol soha az életben nem fordult elő tehetség abban az értelemben, ami valóban, egy általános sztenderdhez képest kiemelkedő, de abban az iskolában egy átlagos képességű gyerek is sokkal jobb, mint a környezete. Azonban abban a pillanatban, amikor ez a gyerek bekerül egy nagyobb közegbe, kiderülhet, hogy egyáltalán nem tehetséges.

Milyen modelljei vannak a tehetséggondozásnak?

Gy. J.: *François Gagné* kanadai kutató elmélete alapján kétféle dologról beszélünk a tehetséggondozás kapcsán. Az egyiket úgy nevezzük, hogy tehetséggondozó, tehetségnevelő, tehetségfejlesztő program. A hangsúly itt a program kifejezésen van. Egy olyan hosszú távú, szisztematikus elemekből összetett, fejlesztőpedagógiai tevékenységsorozatról van szó, amely hosszú időn keresztül, egy adott, rendezett struktúrában kíséri és fejleszti a gyermekeket. Ilyen klasszikus értelemben vett tehetséggondozó program Magyarországon az Arany János Tehetséggondozó Program, melynek során a tehetséges gyerekeket éveken keresztül, egymásra épülő, módszeresen összeállított rendszerben fejlesztik. Vagy ilyen például a matematika tagozatos osztályok programja.

Nagyon sok területen – például a sportban vagy művészetekben – létezik ilyen felépített folyamat. Például megvan a módja annak, hogyan kell hároméves kortól

kezdve módszeresen fejleszteni egy tehetséges gyermeket ahhoz, hogy felnőttkorára versenyzőszóvá váljon. Van azonban egy sor olyan tevékenység, amely mind-mind támogatja a tehetséges gyerekek fejlődését, mégsem áll össze egy hosszabb távon zajló, egységes fejlesztőrendszerre. Ilyen lehet például egy szakkör, egy néhány témából összeállított előadássorozat vagy egy nyári tehetséggondozó tábor. Ezek hasznos tevékenységek, azonban csak rövid időn keresztül hatnak, és egymástól szegmentált tevékenységekként fejlesztik a gyermekeket. Ezekben az esetekben a tehetséggondozási hálót a szülők és a gyerekek mozaikszerűen, kisebb darabokból válogatják össze. Akármilyen fejlesztésről van is azonban szó, tehetséggondozásról összességében, bármilyen intézményi vagy azon kívüli környezetben akkor beszélhetünk, ha a magas képesség- vagy teljesítménytartományba tartozó gyerekek és a velük foglalkozó személyek egy optimálisan elképzelhető maximum felé közelítenek a fejlesztésben.

Életkori tekintetben mikor érdemes elkezdni a tehetséggondozást?

F. M.: A tehetségterülettől függően más-más életkorban válik nyilvánvalóvá egy szülő vagy pedagógus számára, hogy egy, a sztenderdekhez képest pozitív eltérést mutató, fejlesztésre érdemes gyermekről van-e szó. Nem ritka például, hogy egyes gyermekek már négy-öt évesen kiválóan játszanak egy hangszeren. A megfelelő fejlődési ív érdekében bizonyos sportokat is érdemes már nagyon korán elkezdni.

Gy. J.: Ez tehetségterületenként szélsőségesen változhat. Számos olyan tehetségterület van, amelyen hamarabb el kell kezdeni a szisztematikus fejlesztést, mint ahogyan azt a gyermek felelősen, önállóan és egyedül el tudná dönteni. Manapság gyakran halljuk, hogy a gyerek maga döntse el, hogy mivel szeretne foglalkozni. Ebben sok igazság van, azonban ha kizárólagosan ezt tartjuk szem előtt, akkor bizonyos dolgokat egyetlen gyerek sem tudna választani. Elsődlegesen azért, mert egy kisgyermek még nem látja át, tehát egymaga nem tudhat felelősen dönteni, hogy mit jelent számára a jelenben és mit jelent majd a jövőben intenzív elfoglaltságban, ráfordításban, odaadásban, ha őt a sportgimnasztika, a sakk, a hegedülés vagy hasonló, a korai életkortól fejleszthető és fejlesztendő aktivitás érdekli.

Ezekről az aspektusokról a gyermeket körülvevő felnőtteknek, tehát a szülőknek, a pedagógusoknak és a szakembereknek kell, hogy fogalmuk legyen. Nekik kell eldönteniük egy kisgyerek esetében, hogy szabad-e már kisgyerekkorban elkezdni az intenzív fejlesztést. A szülők, a felnőttek felelős döntése természetesen nem jelenti azt, hogy a gyermek mellőzésével kellene dönteniük: természetesen döntő faktor az is, hogy egy tehetségesnek mutatózó gyerek mennyire érdeklődő, motivált azon a területen, amelyen a környezete a tehetség jeleit látja benne, és mennyire egyeztethető össze a gyermek korai intenzív fejlesztése a személyisége, fizikai és szellemi fejlődése teljes körű, harmonikus fejlesztésével.

De nem minden területen kezdhető meg a fejlesztés nagyon korán. Vannak olyan területek, amelyek célzottan, nagyjából a fiatal felnőttkorig nem is igen fejleszthetők. Amennyiben most feltenném a kérdést, hogy egy kiváló pszichológusnak mikor kezdjük el a képzését, akkor nagyon kevésbé valószínű, hogy bárki is azt mondaná, hogy felépíthető egy rendszer, ahova mondjuk hatévesen bekerül egy gyermek, és a fejlesztő folyamat végén kapunk egy Freud felkészültségével rendelkező pszichológust. Amennyire ismerem, például a sakk esetében, ha valaki 20 éves koráig egyáltalán nem sakkozott, akkor hiába vág bele ebbe a sportba, szinte kizárt, hogy képes legyen egy magasabb szintre elérni. Ugyanez igaz a tornászokra is, ahol kis túlzással a 20 éves kor már már a „nyugdíjas kor” elejét jelentheti. Az tehát, hogy egy adott területen mikortól kell vagy érdemes elkezdeni a fejlesztést, nagyon sok tényezőtől függ.

Hogyan változtak meg a tehetséges fiatalok attitűdjei a 21. században?

Gy. J.: Manapság már a 8–10 éves gyerekek is sokkal több beleszólást igényelnek a róluk szóló döntésekbe, mint régebben akár a 14–18 évesek. Szintén fontos változás, hogy bármilyen területről is van szó, a tudáselemek egyszerű megismerésénél jobban szeretik a gyerekek, ha létrehozhatnak valamit. A fejlesztés során is érdemes minél többször alkalmat adni arra, hogy önálló produktumokat hozhassanak létre a gyermekek.

Menyire kell máshogy végezni a tehetségfejlesztést napjainkban, mint 20–30 évvel ezelőtt?

Gy. J.: Ez egy összetett kérdés. Futni nyilvánvalóan nem lehet harminckétféle módszerrel, mégis gyorsabban futnak ma a versenyzők, mint harminc évvel ezelőtt. Ez tehát azt jelenti, hogyha a gyerekek genetikai és fizikai adottságai nem változnak is meg ennyi idő alatt, a területen felhalmozódott tudás változik annyit, hogy új módszereket lehet beépíteni a tanításba. Ahogy az előző kérdés során is említettem, az iskoláskorú gyerekeknek több autonómiát, több önkifejezési és együttműködési lehetőséget kell adni, mint korábban. A matematika területén csaknem százötven évig szinte kizárólag egyéni teljesítményen alapuló versenyeket szerveztek. Az utóbbi évtizedekben azonban egyre több csapatversenyt, illetve többnapos kreatív versenyt is rendeznek. Ezek olyan versengési formák, ahol a gyerekek kreativitása és együttműködési készsége is fejlődik, és megtanulják, hogyan tudnak közösen magas teljesítményeket létrehozni.

Hogyan segíthetnek a tehetséggondozó szakemberek, illetve a pedagógusok abban, hogy minél sikeresebben kamatoztathassák a tehetségüket a fiatalok a pályafutásuk során?

Gy. J.: Hazánkban a tehetséggondozás klasszikus módon azt jelenti, hogy az adott tudásterületet fejlesztjük. Fontos azonban az is, hogy olyan készségeket is fejlesszünk, amivel az egyén kamatoztatni tudja tehetségét a társadalomban. Ez nem 21. századi újdonság, azonban ennek a pozitívan értett asszertitásnak, önmenedzse-

lési képességnek egyre nagyon szerepe és funkciója van a tehetség sikeres kibontakoztatásában.

F. M.: Lehet valaki kiemelkedően tehetséges, azonban a tehetségének a társadalmi hasznosulásához meg is kell tudni mutatnia magát, és ehhez meg kell találnia az erre alkalmas csatornákat. A tudományos, illetve a művészeti tehetségek esetében alapvetően fontos a különböző ösztöndíjprogramokban és alkotópályázatokon történő sikeres részvétel. Ezek elnyeréséhez pedig az kell, hogy ne csak rendelkezzen a tehetséggel, hanem be is tudja mutatni azt. Gyerekkorban még a szülőknek, a pedagógusoknak és a társadalmi intézményrendszereknek a feladata, hogy a tehetség ne vesszen el, de egy ponton túl ezt át kell vennie magának a tehetséges személynek. Az ehhez szükséges készségeket is meg kell tanítani a tehetséges gyerekeknek.

A tehetség megélése milyen lelki terhet róhat egy kiemelkedő képességű fiatalra? Hogyan tudnak segíteni a pedagógusok a „pszichológiai immunrendszer” fejlesztésében?

F. M.: Mindenkit, még a legtehetségesebbeket is érhetnek kudarcok és kerülhetnek olyan összehasonlításba, amiből ők jönnek ki rosszabban. Nincs olyan, hogy valaki valamiből a legeslegjobb a világon. Egy sportoló ideig-óráig lehet bajnok, de a következő versenyen legyőzhetik. A kudarcokat fel kell tudni dolgozni, és képesnek kell lenni felhasználni arra, hogy az ember még tovább fejlődjön, még jobban ki tudja bontakoztatni a képességeit. Ez egy olyan lélektani aspektus, amire viszonylag kevésbé készít fel a mai magyar tehetséggondozás, ezért jelentős lehet a pedagógusok szerepe ennek a képességnek a fejlesztésében.

Gy. J.: Jó pszichológiai ellenállóképesség, tehát reziliencia kell a sikerhez is. Nemcsak a kudarcokból kell tudni felállni, de azt is meg kell tanulni, hogyan lehet a sikereket átélni és épülni is belőlük. Ahhoz, hogy valaki tovább tudjon fejlődni, elkerülhetetlen, hogy akkor is képes legyen továbbmenni, amikor már elért bizonyos sikereket. Túl azon, hogy egy kudarcból érzelmileg is nehéz kilábalni, a magas teljesítmény elérése után pedig nagyon nehéz lehet egy következő, esetleg még magasabb teljesítményhez vezető utat megtalálni, a siker is és a kudarc is valamilyen társadalmi pozícióba vagy annak lehetőségébe helyezi az egyént. Egy sikeres teljesítmény elérésekor fel kell készülni a sikerrel járó társas és társadalmi kísérőjelenségek megélésére és kezelésére is, mint amilyen például a közvetlen környezetben lévő reakciói, a sajtó érdeklődése, a fellépések, szereplések számának, illetve az elvárásoknak a megnövekedése. Nem mindenki képes elbírnai a sikerrel járó terheket. Ez sem a mai kor sajátossága, azonban manapság tisztábban látjuk, mint régebben, hogy ezekre is fel kell készíteni a tehetségeket.

Milyen környezet megteremtésére kell törekedni ahhoz, hogy a tehetség megfelelően kibontakozhasson?

Gy. J.: Erre nagyon könnyű válaszolni: a környezet szerepe természetesen kritikusan fontos a tehetség

” Nem mindenki képes elbírní a sikerrel járó terheket. Ez sem a mai kor sajátossága, azonban manapság tisztábban látjuk, mint régebben, hogy ezekre is fel kell készíteni a tehetségeket. ”

kibontakozásában. Ahogy a hazai tehetséggondozás egyik vezető személyisége, *Balogh László* szokta mondani: a tehetségbarát környezet megteremtése kiemelkedő feladat. Ugyanakkor a kérdés megválaszolásához tisztázni kell a terület szónak a tehetséggondozással kapcsolatban értelmezett kettős jelentését. A terület egyik jelentése a tudásterület, egy adott sport tudása, a zenei tudás, vagy mondjuk a műkörömépítés tudása.

A másik értelmezés a szakmai terület; az a társadalmi konstrukció, amit egy adott tudásterülethez felépítünk. Az, hogy milyen kiépítettségű egy adott tudásterület szakmai területe, kulcsfontosságú a tehetség kibontakoztatása szempontjából. Egyértelmű például, hogy az indiai táncnak mint tudásterületnek nem Magyarországon van a legjobban kidolgozott szakmai területe, és nem is reális azt várnunk, hogy ez valaha is itt legyen. Ezért ha valaki az indiai táncban szeretné kamatoztatni a tehetségét, akkor feltehetően Indiába kell utaznia. Tehát fel kell készíteni az önmenedzselésre a tehetséges fiatalokat, akár arra is, hogy a világ valamely más pontján találják meg az optimális fejlődésük lehetőségét, de az, hogy az önmenedzselés milyen szinten működik egy adott tudásterületen, nagy mértékben függ attól, hogy a tehetséges fiatal milyen szakmai területtel áll kapcsolatban a számára elérhető társadalmi térben. És bár most az indiai táncsal példálóztam éppen, de természetesen nagyon fontos, hogy amilyen szakmai terület felépítése egy közeli kontextusban, esetünkben mondjuk Magyarországon belül elképzelhető, az ott fel is épüljön, és a lehető legmagasabb színvonalon elérhetővé váljon az adott területen fejlődni akaró, tudó tehetségek számára. És ez persze az adott tudásterületnek, alkalmasint az adott ország egészének nagyon fontos, hogy így legyen, hiszen a jövőben ezek a tehetségek fogják továbbvinni, továbbfejleszteni az adott területet.

F. M.: A már említett példánál maradva, ha egy kis iskolában van egy kiemelkedő képességű gyerek, de nincs olyan pedagógus vagy tehetséggondozó program, amivel megfelelően kibontakoztathatná a tehetségét, akkor meg kell próbálni egy másik közeget keresni, aminek segítségével tovább tud fejlődni. Előfordulhat – például a tudományos szakterületeken –, hogy egy másik országban már egy tehetséges fiatal szakember is olyan mértékű kutatási ösztöndíjforrásokhoz tud jutni

ahhoz, hogy az elképzeléseit megvalósítsa, amelyet Magyarországon csak a nagyon neves senior kutatók tudnak elnyerni. A tehetséget úgy is meghatározhatjuk, hogy egy, a társadalom számára értékes dolog. Ezért fontos, hogy az egyén a saját képességével és tehetségterületével milyen kontextusokba tud kerülni ahhoz, hogy a potenciáljának megfelelő, társadalmilag hasznos maximumot tudja kihozni magából.

Milyen jellemző lélektani motívumok állhatnak a tehetség hátterében?

F. M.: Már említettük a rezilienciát, azt a rugalmas ellenálló képességet, ami segíthet túllendülni a kudarcokon. Ennek a fontosságát az általam a bevált tehetségigéretnek körében végzett kutatás is alátámasztotta. A kutatás során kimutattuk, hogy ennek a képességnek a meglétéhez hozzájárult, hogy a megkérdezett bevált tehetségek nagyon szeretik azt, amivel foglalkoznak. Az identitásuk fontos részét képezi az a terület, amiben tehetségesek. Nagyon sok tehetségterületen sokat kell gyakorolni a fejlődés érdekében. Ehhez elengedhetetlen, hogy az egyén élvezze azt, amibe időt és energiát fektet. Egy másik vizsgálatban versenygyőzteseket vizsgáltunk. Két csoportunk volt, az egyikben olyan győztesek, akik komolyabb országos, vagy nemzetközi versenyeken első három helyezést értek el, őket neveztük csúcsteljesítőknak. A másik csoportba szintén nagyon tehetséges, de általában 15–17. helyezést elérő versenyzőket soroltunk. A vizsgálatok során számos különbséget találtunk a két csoport pszichológiai jellemzőiben. A különbségek a pozitivitás, illetve az önfejlesztő versengés tekintetében mutatkoztak meg.

Ez utóbbi azt a versengési motivációt jelenti, amikor az egyén a másokkal való összehasonlítás segítségével képes fejlődni. A nem csúcsteljesítő csoportra jellemző volt, hogy jobban szoronganak a versengéstől. A kutatás fontos tapasztalata volt, hogy milyen fajta tökéletességre törekvés jellemzi a versenyzőket. A csúcsteljesítők perfekcionizmusát a sztenderdekhez való felnöves igénye jellemezte, míg a másik csoport hajlamosabb volt a teljesítménye és a magas sztenderd közti különbségre összpontosítani, azt felnagyítani, ami gátolta a fejlődésben. Összegezve tehát, abban, hogy egy tehetségigéret mennyire tudja kibontakoztatni a képességeit, nemcsak a tehetsége, illetve az önmenedzselő képessége, hanem a kiemelt pillanatokban, versenyhelyzetekben nyújtott teljesítőképesége is rendkívül fontos szerepet játszik.

A lemorzsolódás csökkentését célzó projektek a Tempus Közalapítványnál

Az európai intézményi, hallgatói és kutatói-oktatói mobilitási programokat koordináló Tempus Közalapítvány nagy hangsúlyt fektet a különböző, az Európai Unió oktatási stratégiáihoz kapcsolódó projektek tervezésére és megvalósítására. A 2010–2020 közt zajló uniós oktatási stratégiában kiemelt szerepet kapott a korai iskolaelhagyás arányának 10% alá szorítása. A témában megvalósult projektekről, valamint az előttünk álló évek európai oktatási stratégiájáról **Farkas Bertalan Péterrel**, a Közalapítvány Tudásment csoportjának vezetőjével beszélgettünk.

Szöveg: Dallman Kristóf | Fotó: Lékó Tamás

Ön eredetileg pedagógusvégzettséggel rendelkezik. Milyen okokra vezeti vissza a hazai oktatásban jelenlévő korai iskolaelhagyást és lemorzsolódást?

Földrajz–történelem szakos tanári végzettségem is van, és valóban, három tanévben is tanítottam a szolnoki Versey Ferenc Gimnáziumban, amely azonban a lemorzsolódás problémájával kevésbé érintett intézmény, így annak méretével, jellegével magam is inkább akkor találkoztam leginkább, amikor a Tempus Közalapítvány projektvezetőjeként betekintést kaphattam korai iskolaelhagyással foglalkozó projektek szakmai hátterébe, valamint a Közalapítványban addig zajlott előzményekbe.

Fontos, hogy különbséget tegyünk a lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás fogalmai között. A korai iskolaelhagyás egy társadalmi mutató, melynek az Európai Bizottság által elfogadott definíciója a következő: azon 18–24 év közötti fiatalok arányát jelenti egy adott országban, akik nem szereztek középfokú végzettséget, és az adatfelvétel idején nem vesznek részt oktatásban. A lemorzsolódás ezzel szemben nem egy statisztikai mutató, hanem egy folyamat, ami jóval korábban kezdődik, mint hogy a statisztikai kategóriába kerülhessen az adott fiatal.

Minden gyermek története egyedi, ezért a folyamat hátterében is egyedi tényezők állnak. Lemorzsolódásnak tekintünk minden olyan eseményt, amikor a fiatal az adott intézményből elkerül. Ennek lehetnek olyan egyszerű okai is, hogy valaki gimnáziumot vált. Lemorzsolódásnak számít az is, ha valaki szocioökonomiai, közlekedési, vagy bármilyen egyéb okból nem tud részt venni az oktatásban. Az egészet tovább színezik a különböző oktatás-, foglalkoztatás- és társadalompolitikai motívumok, intézménytípusok, intézmény-

közi tapasztalatok, a szokásjog, az intézményvezetői hozzáállás, valamint a tanári-szülői együttműködés is. Nagyon nehéz szakpolitikai megoldásokat mutatni, hiszen a lemorzsolódás rendkívül sokakra vezethető vissza. Vannak azonban hasonlóságok a különböző európai összehasonlításokban. Ilyen hasonlóság például, hogy a probléma elsősorban középfokon, azon belül is a szakképzésben, szakoktatásban jelentkezik, ezt a hazai adatok is alátámasztják. A beavatkozásoknak azonban nem csak azon a szinten kell történniük, ahol ténylegesen nagy a lemorzsolódás. A hazai és nemzetközi tapasztalatok arra mutatnak rá, hogy a leghatékonyabb módszer a korai felismerés, a prevenció és a probléma időben történő azonosítása. Ahhoz, hogy ezt jól lehessen csinálni, több kritériumnak is teljesülnie kell. Az adott országnak erős szakpolitikai és jogszabályi háttérrel, illetve megfelelő eszközrendszerrel és pedagógiai szakszolgálatokkal kell rendelkeznie. Magyarországon ez egészen jól működik.

A Tempus Közalapítvány koordinálásában számos projekt foglalkozott és foglalkozik a korai iskolaelhagyás, a lemorzsolódás témájával. Melyek a legfontosabbak ezek közül?

Az Európai Unióban megfogalmazott és hazánkban is alkalmazott *Oktatás és Képzés 2020* stratégia egyik prioritása a korai iskolaelhagyás arányának 10% alá csökkentése volt. A Közalapítvány 1996-os megalapítása óta folyamatosan dedikált feladatának tartja, hogy európai szakpolitikákat honosítson meg Magyarországon. A Közalapítvány alapvető feladata – a különböző pályázatok megvalósítása mellett – hogy európai üzeneteket próbáljon meg a hazai környezetben értelmezni, és segítse egyrészt az európai szakpolitikai üzenetek minél jobb beépülését a hazai szakpolitikaalkotásba, másrészt a terepen dolgozók információhoz jutását. Az európai szakpolitikai üzeneteket terepen dolgozóknak eljuttatni, illetve a terepen megszülető példákat európai szintre felskálázni szép kihívás. Mi a két terület közti híd szerepét igyekszünk betölteni. A Tempus Közalapítvány elhatározta, hogy a 2009-ben megszületett stratégia keretében megfogalmazott célok – beleértve a korai iskolaelhagyás visszaszorítását – mentén igyekszik projekteket megvalósítani.

Ezen célkitűzések mentén indult el a 2010-es évek elején a *PSIVET - Esélyteremtés szakképzéssel*,¹ majd rögtön utána a *QALL (Qualification for ALL) - Végzettséget mindenkinek!*² projekt. A projekt 2013-ban azzal a céllal indult, hogy a korai iskolaelhagyás elleni küzdelemben széles szakmai körben tárja fel a jógyakorlatokat. A korábbi projektekhez képest a QALL különlegessége abban rejlett, hogy nagy hangsúlyt fektettünk az országos szintű bevonásra. Megyei koordinátorok segítségével körülbelül húsz regionális konferenciát szerveztünk. Azt vártuk, hogy széles körű, az oktatási, a szociális és a foglalkoztatási szektoron átívelő hálózat alakuljon ki,

és nemzetközi kutatásokra alapozva tudjunk szakpolitikai ajánlásokat megfogalmazni a hazai döntéshozók számára. A hálózat kialakulása ugyan csak közepesen volt eredményes, viszont ebben az időszakban kezdett megerősödni az a máig tartó műhely- és kiadványsorozat, ami elősegíti a téma hazai népszerűsítését. A 2013-ban megjelent QALL-kiadvány volt az első olyan, a nemzetközi szakirodalmat részben összefoglaló, részben Magyarországra implementáló publikáció, ami a téma alapvető értelmezését, a fogalomhasználat egységesítését már jól kezelte. A mai napig ezt a kiadványt ajánlom azoknak a szakembereknek, akik először találkoznak a témával.

A következő, a korai iskolaelhagyással foglalkozó projektünk – az *ESLplus*³ – keretében egy tudásbázisba gyűjtöttük a témához kapcsolódó eredményeket, jó gyakorlatokat. Az eredmény egy strukturált, könnyen kereshető tartalmakat biztosító oldal lett, ahol rendszeresen, nemzetközi, helyi és intézményi szakértelmre építve található meg a jógyakorlatok. A projekt keretében elkészült még egy személyes történeteket videó formában összegyűjtő, illetve egy statisztikai adatbázis is, ami elsősorban a témával foglalkozó szakértőknek, szakpolitika-alkotóknak kíván segítséget nyújtani. A kapcsolódó mobilapplikáció is a témában való elmélyülést segíti elő.

A CroCooS projekt célja, hogy a köznevelési intézményekben kialakuljon egy olyan korai jelzőrendszer, ami segíthet a korai iskolaelhagyás visszaszorításában. Milyen eredményeket ért el a projekt?

A Közalapítvány a QALL projekt tapasztalataira alapozva adta be az első hosszú távú, három éves projektötletét, *CroCooS - Előzzük meg a lemorzsolódást!*⁴ címmel, mely 2014 és 2017 között valósulhatott meg. A projekt célja egy korai jelző- és beavatkozórendszer – angol nevén *Early Warning System (EWS)* – kidolgozása volt, hiszen a lemorzsolódás elleni küzdelem kulcsa a minél korábban történő felismerés. A projekt iskolai pilotja 18 hónapon át zajlott 2015–2016-ban, ekkor teszteltük a korai jelzőrendszert. A CroCooS egy hét országot magába foglaló konzorciumként, kidolgozott egy intézményfejlesztési útmutatót, illetve egy lemorzsolódás elleni eszköztárat, amit 15 intézményben teszteltek. Ez Európa ezen térségében nagyon hosszú pilot projektnek számít. A pilotról rengeteg riport és eredményösszefoglaló készült, amit az intézményfejlesztési útmutató és az eszköztár mellett azért ajánlok a pedagógusoknak és intézményvezetőknek, mert segítenek a probléma természetének megismerésében. A riportok rávilágítanak arra, hogy mik azok az alapvető lépések, amelyek megtétele segíti az intézményeket, hogy ezzel a számukra időnként leküzdhetetlennek tűnő problémával már felkészülten találkozzanak, és az eszközök segítségével képesek legyenek kisebb szeletekre bontani a problémát.

¹ <http://oktataskepzes.tka.hu/hu/psivet-eselyteremtesszakkepzes>

² <http://oktataskepzes.tka.hu/hu/qall-vegzettseget-mindenkinek>

³ <http://eslplus.eu/hu>

⁴ <http://oktataskepzes.tka.hu/hu/crocoos>

A projekt lezárását követően sokat beszélgettünk az iskolákkal. A pilot iskolákban bevezetett oktatási megoldások és a projekt keretében felállított EWS-teamek, valamint az intézményfejlesztési tervek máig érő hatásokkal működnek. A teamek az intézményvezetői körből és jellemzően négy-hat pedagógusból állnak, akik a többi pedagógust és az iskolával együttműködő szakembereket és szülőket segítik abban, hogy az elért eredményeket fenn tudják tartani. Volt olyan intézmény, ahol beszélgetőszobát, valamint informatikai eszközökkel támogatott helyiséget alakítottak ki a projekt keretében kapott támogatásból, mert úgy látták, hogy ezek a terek segítenek a lemorzsolódás csökkentésében. Az iskolákban jó helyre került a program, azonban mindig érdemes megvizsgálni, hogy mi történik a projekt hatására a szakpolitika szintjén. Bármennyire is a pilot iskolák álltak a projekt fókuszában, a célunk az volt, hogy a harmadik év végére bizonyos eredményeket felskálázzunk európai szintre.

Látható, hogy a projekt során megfogalmazott szakpolitikai ajánlások segítették a nemzeti szintű tervezés előkészítését és működtetését. Az Európai Tanács 2011-ben adott ki ajánlást arra vonatkozóan, hogy a nemzeti szakpolitikák fogalmazzák meg a saját akciótervüket. Erre Magyarországon 2014-ben a nemzeti köznevelési törvény reagált: egyrészt definiálta a fogalmakat, illetve egy 2014 novemberi kormányhatározat értelmében megszületett a *Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia*, majd a 2016/2017-es tanévtől kezdve az iskoláknak adatot kellett szolgáltatniuk az addigra kialakított korai jelzőrendszerekről. A CroCooS projekt akkori szakmai vezetőjével, *Szegedi Eszterrel* azt láttuk, hogy rendkívüli érdeklődés volt a projekt iránt, mivel egy olyan szakpolitikai kísérlet zajlott a projekt keretében, ami Európa ezen térségében ritka megoldás. A CroCooS eredményei bekerültek a korai iskolaelhagyás problémájával foglalkozó szakpolitikai háttérdokumentumokba. Ez kifejezetten izgalmas időszak volt, hiszen a kísérlet, illetve annak implementálása gyakorlatilag egy időben zajlott.

2020 végén, a 10 éves ciklus végéhez érve, hogy értékeli, mennyire sikerült teljesíteni az Európai Unió által kitűzött célt, illetve hol van még fejlesztendő terület?

A lemorzsolódás olyan, mint a munkanélküliség, természetes módon is jelen van a társadalmakban. Az Európai Bizottság által kiadott legfrissebb ajánlás azt írja, hogy a korai iskolaelhagyás európai mértéke a 2009-es 14%-ról 2019-re 10,2%-ra csökkent. Az ajánlás úgy fogalmaz, hogy a célt „gyakorlatilag” (practically) sikerült elérni. A magyarországi adatok is ebbe az irányba mutatnak, de az egyes években változó mértékben sikerült megközelíteni a 10%-os arányt. Kijelenthető, hogy Magyarországon minden iskolatípusban csökkent a lemorzsolódás aránya. A legnagyobb csökkenés a szakképzésben történt – ez abból a szempontból fontos, hogy a ciklus elején ott volt a legmagasabb a lemorzsolódás aránya –, de sajnos még mindig bőven 10% fölött van. Az oktatás teljes spektrumát nézve azonban már egészen közel vagyunk a 10%-os eredményhez.

Területi alapon is jelentősek a különbségek: a fővárosban és Pest megyében, Győr-Moson-Sopron megyében, Zala megyében kifejezetten alacsony – 3–5 százaléknyi –, míg Észak-Magyarországon, Nógrádban, Borsodban, vagy Szabolcsban jóval 10% fölötti a lemorzsolódási arány. Ezek a számok összhangot mutatnak a különböző fejlettségi mutatókkal, ami egyúttal rá is mutat a lemorzsolódás összetett társadalmi, gazdasági okaira.

A már említett középtávú stratégia háromféle beavatkozási területet határozott meg, ezek mentén alakult ki az a korai jelzőrendszer, amit most már minden iskola készségi szinten alkalmaz. Az első területre a prevencióval, megelőzéssel kapcsolatos intézkedések sorolhatók. A második terület az intervenció, amikor a jelzőrendszer jelzéseire pedagógusként, intézményvezetőként, segítő szakemberként reagálunk egyénileg, csoportosan vagy intézményi szinten. A harmadik terület a kompenzáció, tehát a helyreállítás, amiről viszonylag ritkán beszélünk. Ennek az a célja, hogy visszavegye az iskolarendszerbe a lemorzsolódott tanulókat. Ez több módon történhet: vagy visszaillesztem a meglévő iskolarendszerbe – általában ez jelenti a legnagyobb kihívást, hiszen a tanulót ugyanoda visszavezetni, ugyanazzal a módszerrel, valószínűleg ugyanazt az eredményt fogja adni –, vagy alternatív tanulói útvonalakkal segítjük végzettséghez juttatni az iskolarendszert elhagyó tanulókat.

A nagyobb képet nézve a korai iskolaelhagyás foglalkoztatáspolitikai, munkaerőpiaci, társadalmi integrációs, művelődési kérdés is. Ha nagyon magas a korai iskolaelhagyók aránya egy országban, akkor vélelmezhetően ezek a fiatalok alacsonyabb gazdasági, társadalmi, szocioökonomiai státuszba tartoznak, ami a nemzeti és európai versenyképesség gátját jelentheti. Az iskolai végzettség egyenes arányban áll a munkaerőpiaci és gazdasági státusszal, a várható élettartammal és a várható jövedelemmel. Az európai szándék tehát arra irányul, hogy minél többen szerezzenek minőségi végzettséget, amellyel minőségi életet élhetnek és hozzásegítik a nemzetgazdaságot is a versenyképességhez.

Milyen irányba változik az Európai Unió oktatási stratégiája az előttünk álló ciklusban? Várhatóan hasonlóan hangsúlyos lesz a korai iskolaelhagyás a következő költségvetési ciklusban is? A Közalapítvány tervez a korai iskolaelhagyással, lemorzsolódással kapcsolatos projekteket indítani a jövőben is?

Európa nem felejtette el önmagát és az elmúlt tíz év törekvéseit, de úgy értékeli, hogy sikerült hozni az elvárt célokat. Az EU az elmúlt két évben már elkezdte megtervezni a következő – 2025-ig, bizonyos szempontból 2030-ig tartó – ciklust. Az elkészült stratégia címe *Európai Oktatási Térség 2025*⁵ lett, az ehhez kapcsolódó legutóbbi bizottsági ajánlás körülbelül másfél

⁵ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area_hu

hónappal ezelőtt jelent meg.⁶ A stratégia ugyan 2025-ig tart, azonban a vizsgálati időszakot 2030-ig kitöltik. A jelenlegi témánk szempontjából fontos cél, hogy 2030-ig a 20–24 éves korú emberek végzettségi arányának minimálisan el kell érnie a 90%-ot. Ez a gyakorlatban ugyanazt jelenti, mint az előző ciklus célja, csak a perspektíva fordult meg. A korai iskolaelhagyás kérdése tehát nem tűnt el a célok közül, csak a megközelítés módja változott meg. Az *Európai Oktatási Térség 2025* stratégia hat dimenzió mentén fogalmaz meg szakpolitikai célokat: minőségi oktatás, társadalmi inklúzió, zöld gazdaság és a digitális transzformáció az iskolában, minőségi kapacitásfejlesztés és a tanárok, oktatók fejlesztése, felsőoktatás, illetve Európa helye a világban.

A korai iskolaelhagyás témaköréhez a második dimenzió, tehát a társadalmi inklúzió áll a legközelebb. A 2018/19-es pályázati kiírások már reflektáltak ezekre a célokra, és nagyon sok pályázatot fogadtak be a társadalmi inklúzió területéről. A Közalapítvány is ebbe az irányba mozdult el, amikor 2018-ban beadtuk a *STAIRS – Az inkluzív oktatást támogató nemzeti rendszerek újragondolása* névre hallgató projektötletünket, ami meg is kapta a szükséges támogatást, jelenleg már közel két éve zajlik. A STAIRS a CroCooS-hoz hasonlóan egy hét partnerből álló konzorcium, ami azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a társadalmi inklúzió terén magasan teljesítő országokban fellelhető, bevált jógyakorlatok alapján kidolgozzon egy adaptációs stratégiát. Annyiban különbözik ez az ESLplus-tól vagy bármelyik másik hasonló projektől, hogy itt nem meg-lévő, más országokban bevált jógyakorlatokat veszünk át és implementáljuk őket hazai környezetben, hanem az adaptációs folyamatra fókuszálunk. A cél egy, a tapasztalatcsere eredményeire alapozott európai adaptációs útmutató (European Adaptation Guidelines), valamint az intézményvezetők által hasznosítható változásmenedzsment-útmutató kialakítása. Mindezek mellett elkezdtük egy nagyszabású, nyílt online kurzus (MOOC) kidolgozását, ami a folyamat európai szintű elterjesztését segíti. A több hetesre tervezett kurzus résztvevői lehetnek pedagógusok, intézményvezetők, szakértők, illetve szakpolitikai döntéshozók is.

Az Erasmus+ program az Európai Unió 2020-ig tartó ciklusának egyik legjelentősebb oktatási programja volt. Mely projektekre, eredményekre a legbüszkébb?

Az *Erasmus+* program a kontinens egyik legsikeresebb társadalmi projektje, amire nagyon büszke lehet az Európai Unió. A program hét éve alatt európai szinten több millió embert mozgatott meg, több tízezer stratégiai partnerségi program valósult meg és több száz ezres, talán milliós azoknak a szellemi termékeknek a száma, amelyek az Erasmus+ program támogatásával valósulhattak meg. A magyarországi adatok alapján

⁶ https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/eea-communication-sept2020_en.pdf

⁷ <https://stairs.tpf.hu/>

az oktatás, a képzés és az ifjúság területén 2020-ban nagyjából 24 ezer fő nemzetközi tapasztalatszerzése vált lehetővé Erasmus+ támogatással. Mobilitási és partnerségi pályázatok keretében felsőoktatási hallgatók, oktatók, diákok, köznevelési, szakképzési és felnőttoktatási intézmények munkatársai, illetve ifjúsági szervezetek vehetnek részt a programban. A járványhelyzet miatt az Erasmus+ is kihívások elé került, hiszen a program jelentős része mobilitásra épül. Az elmúlt hat hónapban azonban az is kiderült, hogy az Erasmus+ képes reagálni a környezeti hatásokra, és kellően reziliens program, hiszen rengeteg tevékenység került át az online térbe. Új típusú együttműködések, virtuális mobilitások valósultak meg. Ezeket a fogalmakat korábban el sem tudtuk volna képzelni. A közel-múltban zárult le a program első őszi beadási pályázati időszaka, amelynek keretében a koronavírus-járvány kihívásaira adott válaszok kapcsán lehetett pályázni.

A Közalapítvány érdekes helyzetben van, hiszen egyszerre pályázatot mobilitási és stratégiai partnerségi projekteket, miközben bizottsági forrásokra pályázik. Még nem beszéltem olyan emberrel, aki részt vett valaha Erasmus+ projektben, és ne szeretne volna. Mindenki megtalálja magának azt a részt, ami számára hasznos lehet. Mindenkinek ajánlom, hogy pályázzon és legyen részese ennek a programnak. A Tempus Közalapítvány az Erasmus+ nemzeti irodájaként rendkívül odaadóan foglalkozik a pályázókkal, a munkatársaim nagyon sokat dolgoznak azért, hogy minél több és minőségibb pályázat valósulhasson meg.

A pedagógusok és az ifjúsági szektor szakemberei milyen segítséget kérhetnek a Tempus Közalapítványtól a lemorzsolódás elleni küzdelemben?

A Közalapítvány, amellett, hogy projekteket valósít meg és pályázatot, tudásközponti feladatokat is ellát. A különböző pályázati programokból, intézményekből, projekteredményekből felhalmozott tudást minden esetben tovább használjuk. Nem véletlen, hogy a STAIRS projektben is az ESLplus eredményeit használjuk tovább, illetve a mai napig ajánljuk a CroCooS eszköztárat. Mindenkit arra biztatok, hogy amikor projekteket valósít meg, mindig figyeljen rá, hogy milyen eredmények születtek eddig a témában. Számptalan ingyenesen elérhető kiadványunk született, amik elérhetőek a Tempus Közalapítvány honlapján, illetve a különböző projektek oldalain. Szintén minden érdeklődő számára ajánlom az *Alma a fán* című nagy sikerű műhelysorozatunkat, melynek az alkalmait, a körülményekhez alkalmazkodva, online tartjuk meg. A mostani sorozatunk az úgynevezett *whole school approach* megközelítést alkalmazza, tehát a tanárokon, szülőkön és diákokon kívül az iskola érdekeltségébe tartozó szektorközi partnereket is igyekszünk bevonni. Minden érdeklődőt várunk a 2021. évben is az Erasmus+ és az *Alma a fán* rendezvényekre is. Keressék a Tempus Közalapítvány honlapját (<https://tka.hu/>), közösségi felületeit vagy iratkozzanak fel a hírlevelünkre!

Trianon-értés, Trianon-látás határtalanul

Történelemtanítás (LV.)

Új folyam XI. 3–4. szám, 2020. november

Szöveg: Karkó Ádám

A *Történelemtanítás* online szakdidaktikai folyóirat novemberi száma a történelem és történelemtanítás iránt érdeklődő olvasók számára de facto kincseket tartalmaz. A tanulmányok szerzői nagy múlttal rendelkező történészek, akik Trianon 100. évfordulójának alkalmából publikálták írásaikat a Trianon-értelmezésről, továbbá a lapszám szerzői a történelemtanítás gyakorlati résztvevői középiskolában és egyetemen.

A tematikus szám *Tanulmányok* rovatában helyet kapott *Salamon Konrád* történész, az MTA doktorának írása. A szerző korábban már publikált műveket Trianon-témában, például *Nemzeti önpusztítás 1918–1920* címmel. Az aktuális lapszámban *Trianon okairól* című írása jelent meg, amely az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlási fázisait és az azt követő béketárgyalásokat vizsgálja. „Mivel a magyarországi kommunista hatalmat nem voltak hajlandóak meghívni a békekonferenciára, ezért a békecsinálók a tényekre alapozott magyar álláspontot meg sem ismerhették.” – írja Salamon.

Pritz Pál történész, az MTA doktora *Trianon – a közel messziről* címmel publikált az adott lapszámban. „A történész számára – ha az a vágya, hogy hitelesen szóljon – minden témája olyan időtávba kerül, amit annak összefüggésrendszere követel meg.” – olvashatjuk írásában. Trianon emlékezete hangsúlyos, és ugyanakkor a szerző meglátása még súlyosabb: Trianon fájdalma és lényege összemérhetetlen a több évszázados magyar történelem veszteségeivel.

Jeszzenszky Géza történész, egyetemi tanár írása előtérbe hozza a jelentős kérdést: hogyan is beszéljünk az iskolában Trianonról, illetve azon túl? *Mit tanítsunk Trianonról? – nemcsak az iskolában* címmel megjelent tanulmánya, bár a megrendítő múlt állapotát mutatja be, írása mégis rámutat arra a tényre, hogy a mai magyar határokon túlra került magyar kisebbségek helyzete az Európai Unió gazdasági moráljával javuló tendenciát mutat(hatna).

Illik Péter középiskolai történelemtanár tanulmánya, *A mohácsi csata és a trianoni békediktátum, avagy okmagyarázat a középiskolai oktatásban* valóban az okmagyarázó konstellációt kívánja alkalmazni az oktatásban az ország szétesésének interpretációs lehetőségeként. A tankönyvek leíró szerkezete nem alakítja ki a diákok gondolkodásában annak meglátását, hogy a lényeg nem a lexikális adatokon nyugszik, hanem sokkal inkább a kauzalitáson. „Az okság keresése a középiskolai történelemtanításban tehát alapvető követelmény, hiszen a kimeneti szabályozó (érettségi) is elvárja.”

Kőő Artúr történész, történelemtanár írása *A Magyar Királyság XX. század eleji oktatáspolitikájának szerepe a Trianonhoz vezető úton* címmel jelent meg. Kőő a hangsúlyt a diákok megértési stratégiáinak lehetőségeire helyezi, főképp a 11. osztályos történelemtankönyv kontextusában. Bár a szerző szerint sok mindent taglalnak a tankönyvi leckék, ám mégis kérdéssel zárja értelmezői tanulmányát, mintegy a kollégák önreflexív értékelését befolyásolva.

Fodor Richárd és *Kojanitz László* *Trianon jelentőségének megítélése a középiskolás diákok körében* című írása egy kérdőíves kutatás eredményeinek bemutatásán alapul. A kutatómunka jelentősége, hogy alapvetően arra mutat rá, hogy a diákok számára a trianoni békediktátum meghatározó.

Kojanitz László külön is megjelentetett egy értekezést: *Az értelmező kulcsfogalmak tanítása és tanulása. Okok.* A szerző differenciát lát a kauzális gondolkodáson belül: hiányos és hibás, illetve kiművelt szegmensekre osztja fel.

A *Műhely* egyik eleme írása *Katona András* nevéhez kötődik, aki *Trianon „reneszánsza” a demokratikus Magyarország történelemkönyveiben (1990–2020)* című elemzésében arra vállalkozik, hogy az elmúlt 30 évben milyen lehetőségek álltak rendelkezésre a diákok számára az általános iskolai történelemtankönyvekben mind ismeretanyag, mind kompetenciafejlesztés szempontjából. Bár megnyugtatónak ítéli az elmúlt évtizedek fejlődését, utolsó mondata mégis magában rejt némi bizonytalanságot: „De mint köztudott: a velünk élő Trianon folytatódik a következő 100 évben is.”

A *Műhely* rovat másik jelentős írása *Jakab György* *A Nemzeti tankönyv margójára* című publikációja, amely betekintést enged a „Nemzeti tankönyv” milyenségébe. Ismerteti, hogy bár létezik már multiszempertivikus történelemtanítás, mégis nehézségekbe lehet ütközni, ám a tanulság az, hogy a magyar nemzet abszolút módon írta be magát az egyetemes történelembe más nemzetek számára is.

A lapszám *Szemle* rovatának szerzői érezhetően markáns hangon írták meg értelmezői publikációikat. *Hengán Kamilla* egyetemi hallgató *Egy mozgalmas évszázad sokszínűsége* című írása *Pritz Pál* 2020-ban megjelent munkáját mutatja be, amiből a XX. század mozgalmassága valóban látható.

Dallman Kristóf szerkesztő, PhD-hallgató *Száz éve történt* című írása *Romsics Ignác* Trianon-értés bemutatató könyvéről szól. Bár a történész könyve már többedik kiadását éli meg, *Dallman* összefoglalása remekül ábrázolja a kiadvány fejlődési stádiumait, és kiemeli az éppen aktuális – tehát 2020-as – megjelenés „fejlesztését”.

Fodor Richárd tanársegéd (PPKE-BTK), PhD-hallgató *Ablonczy Balázs* 2020-ban megjelent *Ismeretlen Trianon. Az összeomlás és a békeszerződés története, 1918–1921* című könyvének recenziója *Megismert Trianon* címmel. Nem hiába a frappáns címválasztás, hiszen a szerző ismerteti velünk mindazon pontjait a könyvnek, amelyek valóban szemléletmódváltást eredményez(het)nek.

Király Zoltán egyetemi hallgató recenziója valóban kedvet ad, hogy mi is végiglapozzuk *Fucskár Ágnes* és *Fucskár József Attila* 2019-ben megjelent *Trianonban elveszett kincseink* elnevezésű fotóalbumát. A szerző első mondatában felhívja a figyelmet, hogy másképp lesz most minden: „Ne ítéljünk a borító alapján.”

Horizontra került *Vajda Barnabás* és *Nagy Tibor* *A Trianon-témakör a szlovákiai tankönyvekben 1989-től napjainkig* című közös munkája, amely kitér arra a problémakörre, hogy a szlovák tankönyvek nem szólnak arról, hogy a trianoni békeszerződés nemcsak egy magyar belpolitikai probléma, hanem alapvetően egy Közép-Kelet-Európát meghatározó jelenséggé nőtte ki magát, hiszen ekképp jött létre több nagyobb állam is

(Csehszlovákia, Románia és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság).

Jakab György *Magyar és szlovák Trianon-kép. Részletek egy meg nem jelent történelemkönyvből* című írásában vállalkozott arra, hogy bemutassa, a szlovák és magyar narratívák természetesen mások; ennek ünnepe, annak tragédia, éppen ezért a közös tankönyv terve „szép kudarccá” vált, mert nem lehet ilyen tendenciák alapján kompromisszumot kötni.

Szenyéri Zoltán *Tananyagfejlesztés kutatótanári program keretében* című értekezése komoly vállalkozásról ad tanúbizonyságot, hiszen a kutatások „a hazai és külföldi nemzetiségek egykori és jelenlegi helyzetére, problémáira vonatkoznak”. Nagy segítség lehet a történelemtanár kollégáknak az a többleckés mini tan-nyvsorozat, amelyről *Szerényi* beszél.

A *Kalidoszkóp* rovat érdekes része *Hunyadi-Buzás Éva* és *Hománé Móra Éva* *Retro-túra a Rákosi- és a Kádár-korszakba* címmel megjelent projektmódszere. Legfőbb lényege ennek a munkának, hogy a diákok saját maguk próbálják meg személyes élmények mentén – családtagok – feldolgozni, hogy valójában a folyamat, az életszerűség a lényeg; s mindezt az életszerűséget vegyítsék a többi tantárggyal is, ezzel megteremtve a tantárgyak közötti kapcsolatokat (irodalom, etika, ének-zene, rajz).

Mint egykori békéscsabai gimnazista (*Andrássy Gyula* Gimnázium) sokat hallottam én is a helyi, békéscsabai történeteket, történelemórán sokat foglalkoztunk Békéscsaba helytörténeti szerepével. *Ugrai Gábor* írása *Helytörténet szerepe a történelemtanításban. „Mi így tanítjuk Békéscsabán”* címmel hiánypótló írás. A történelemtanár bemutatja, hogyan is működhet jól a lokalitás szerepe a diák (és családja!) életében.

Összegzésképpen elmondható, hogy a megjelent lapszámokban olvasható írások komoly és markáns hangon szólnak egy olyan témáról, amely még megannyi kiparcellázatlan territóriumot foglal magába, hiánypótlók a (szak)tanárok számára – legyenek már régóta dolgozó pedagógusok vagy éppen pályájukat megkezdő egyetemi hallgatók, vagy egyszerűen a történelem iránt érdeklődők.

A legjobbak a legjobbak között

Tanulmányi versenyek a köznevelésben

Az országos szintű tanulmányi versenyek már több mint száz éve a magyar köznevelés rendszerének szerves részét képezik. A nagy presztízzsel rendelkező Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyek, illetve Országos Művészeti Tanulmányi Versenyek mellett az Oktatási Hivatal évről évre számos versenyt és vetélkedőt szervez meg. A versenyszervezés tapasztalataival és a 2020-as év kihívásaival kapcsolatos kérdéseinkre **Merklné Kálvin Mária** és **Pongrácz László** fősztályvezetők válaszoltak.

Szöveg: Dallman Kristóf

A Nemzeti alaptanterv egyik fontos célja a kiemelkedő tehetségű diákok kibontakozásának segítése. Milyen szerepe van a tanulmányi versenyeknek a tehetséggondozás folyamatában?

Merklné Kálvin Mária: A tanulmányi versenyek a tehetséggondozás folyamatának szerves részét képezik, igen nagy hagyománnyal rendelkeznek a magyar köznevelésben. Lehetőséget biztosítanak az egyéni tehetségek felismeréséhez, a tanulók ismereteinek, készségeinek, jártasságainak összeméréséhez. Kihívást jelentenek az iskoláknak, a pedagógusoknak és a tanulóknak egyaránt.

A tehetséggondozást, a versenyekre való felkészülést hivatott támogatni az Oktatási Hivatal által működtetett TehetségKapu portál (www.tehetsegkapu.hu). A rendszer alkalmas a hatékony tehetséggondozó módszerek megismertetésére, terjesztésére, és segíti a tehetségek számára legmegfelelőbb események (programok, versenyek), valamint mentorok megtalálását. A TehetségKapu közvetlen célcsoportját a diákok, valamint az intézmények pedagógusai alkotják, akik hozzáértésükkel, a pedagógia eszközeivel, támogató környezet biztosításával segítik a tehetséggondozó folyamat optimális megvalósulását. A TehetségKapu folyamatosan bővülő eszköztárral, valamint újabb szolgáltatások biztosításával nyújt támogatást a tehetséggondozás és tehetséggondozás területén.

A magyar köznevelési rendszer legnagyobb versenyeménye az évente megrendezett Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny (OKTV). Hogyan követte a verseny a köznevelés változásait?

Pongrácz László: Az OKTV versenyek tartalmukban, formájukban reagálnak a köznevelési rendszer változásaira. Ezt biztosítja a nevelési-oktatási intézmények

működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet is, amely kimondja, hogy az Oktatási Hivatal által szervezett tanulmányi versenyek – ide tartozik többek között az OKTV és az Országos Művészeti Tanulmányi Versenyek is – a kerettantervek végrehajtását szolgálják. A versenyek tartalmi követelményeinek alapja az adott évfolyamokra vonatkozó kerettantervi tartalom. Ennek megfelelően az OKTV és az Országos Művészeti Tanulmányi Versenyek szakmai tartalma a Nemzeti alaptantervre és a kerettantervekre, illetve a középiskolások versenyei az érettségi vizsgakövetelményekre épülnek. Az ezen túlmutató témaköröket az adott versenyversenykiírása tartalmazhatja. A tanulmányi versenyek szervezését az Oktatási Hivatal Köznevelési Programok Fősztálya végzi.

Mely műveltségi területeken milyen tanulmányi és tehetséggondozó versenyekből választhatnak ma a diákok?

P. L.: Az OKTV esetében jelenleg 28 tantárgyból 39 kategóriában versenyezhetnek a diákok. Az alapvető érettségi tárgyak versenyei mellett az idegen nyelvi, a nemzetiségi és a művészeti tárgyak is megjelennek a versenyek között. Az Országos Művészeti Versenyeket 4 művészeti ágban – zeneművészet, képző- és iparművészet, táncművészet, színjáték és bábművészet – szervezi meg az Oktatási Hivatal. A versenyeket periodikusan, előre meghatározott szabály szerint 1, 2 vagy 3 évenként rendezik meg. A sajátos nevelési igényű tanulók 4 különböző országos versenyen mérhetik össze tudásukat.

M. K. M.: A tanulmányi versenyek szervezése a tanév menetéhez és a köznevelési intézmények munkarendjéhez igazodva történik. Az Oktatási Hivatal Pedagógiai

Oktatási Központjai a nevelési-oktatási intézmények igényei alapján állítják össze saját helyi, megyei szintű versenyrendszerüket, amelyet a Pedagógiai-szakmai Szolgáltatások Koordinációs Főosztálya által meghatározott eljárásrend szerint működtetnek. A versenyek felhozatala igen színes, gazdag kínálatot nyújt az általános iskolás és középiskolás korosztály számára egyaránt. Az Oktatási Hivatal által meghirdetett tanulmányi versenyek szinte valamennyi műveltségterülethez kínálnak versenyzési lehetőséget. A tanulók egyaránt válogathatnak egyéni és csapatversenyek között. Az előző tanév számadatai mutatják a versenyek népszerűségét: közel 34.000 tanuló kapcsolódott be a versenyrendszerbe.

Milyen versenyeken vehetnek részt a sajátos nevelési igényű tanulók? Milyen kihívásokat rejt ezeknek a versenyeknek a megszervezése?

P. L.: Egyrészt az OKTV versenyein is – gyakran nagyon sikeresen – szerepelnek sajátos nevelési igényű, látássérült vagy mozgásukban korlátozott tanulók. Az ő számukra engedélyezhetők olyan versenyzési feltételek, amelyek esetében a versenyanyag tartalmi követelményei nem változnak. Amennyiben szükséges, részükre adaptált, képernyőolvasó programmal is olvasható feladatlap is készíthető. Másrészt az EMMI négy versenyt hirdet meg minden tanévben kimondottan sajátos nevelési igényű tanulók számára. Ezek közül kettő hallássérült tanulók, kettő pedig tanulásban akadályozott tanulók számára meghirdetett verseny.

„Trianon 100 éve” történelmi vetélkedő

A vetélkedő céljai közé tartozott a Magyarországra mért 1920-as trianoni békefeltételek bemutatása, a békeszerződéshez kapcsolódó események és következmények széles körű megismertetése és a sok szempontot használó, elemző megközelítés beemelése a 14–18 évesek gondolkodásába. A vetélkedő irodalmi, történelmi ismeretterjesztő szövegek, illetve térképek és elemzések, szituációs feladatok segítségével ismertette meg a résztvevőkkel a száz éve történeteket. A versenyen szerzett ismeretek a tudás elmélyítése mellett az egészséges nemzeti öntudat kialakításában, illetve a nemzeti összetartozás érzésének megerősítésében is segítettek. A vetélkedőre 1355 tanuló – köztük 27 határon túli tanuló – regisztrált. Az első fordulóban 1169 fő, a másodikban pedig 187 tanuló mérte össze a tudását. Az első fordulót eredetileg is online formában tervezték, azonban a második forduló esetében az eredeti versenykiírás alapján a helyszín minden jelentkező tanuló saját iskolája lett volna. Tekintettel a kialakult járványügyi helyzetre, a tanulók a saját otthonukban is elvégezhetik a forduló feladatait. A harmadik – döntő – fordulót 2020. június 30-án, a járványügyi szabályok kiemelt betartásával és előkészületeivel rendezték meg. Az országos döntő feladatait a vetélkedő Bizottsága állította össze. A döntőn részt vevő diákok a helyszínen szóbeli és interaktív feladatokkal egyaránt találkoztak.

Sajnos az idei év eseményei sokak terveit keresztül-húzták az élet számos területén, gondolom, nincs ez másként a versenyszervezés esetén sem. Milyen hatással volt a 2019/2020-as tanév versenyeire a koronavírus-járvány első hulláma, illetve milyen óvintézkedések mellett szervezik meg az idei tanév versenyeit?

M. K. M.: Az Oktatási Hivatal Pedagógiai Oktatási Központjai a 2019/2020-as tanévre vonatkozóan összesen 165 saját szervezésű verseny hirdettek meg. Sajnos az időközben kialakult járványhelyzet nem tette lehetővé a versenyek előzetes tervek szerinti megvalósítását. Az OKTV versenyekhez hasonlóan a háromfordulós versenyek második fordulói már lezajlottak, így ott is volt már értékelhető eredmény. A versenyek első három helyezettjei könyvtalványban részesültek.

P. L.: A koronavírus első hulláma többféleképpen érintette a versenyeket. A 2019/2020. tanévi OKTV esetén olyan időpontban érte el ez a hullám Magyarországot, amikor a háromfordulós versenyek második fordulói és a kétfordulós versenyek döntői már lezajlottak, így minden versenytárgy esetében már volt egy, az iskolától függetlenül értékelt eredménye a versenyzőknek. Ezen eredmények alapján a versenyek – a döntő elmaradásával is – mindenki számára megnyugtató módon lezárhatók voltak. Sajnos az Országos Művészeti Versenyeket és a sajátos nevelési igényű tanulók versenyeit nem lehetett megrendezni, így azok elmaradtak. A 2020/2021. tanévi versenyek – az érettségi vizsgákhoz hasonló módon – az egészségügyi előírások betartásával zajlanak.

Az egyre gyorsabb ritmusú világban folyamatosan alakulnak át a fiatalok igényei és szokásai. Hogyan tudják fenntartani a versenyek iránti érdeklődést a diákok körében? Mekkora mértékben jelent meg a digitalizáció a tanulmányi versenyek lebonyolításában?

P. L.: Az OKTV és az Országos Művészeti Versenyek a magyar köznevelési rendszerben a tehetségek kiválasztásának, gondozásának legközismertebb, nagy hagyományokkal rendelkező fóruma. Az első országos középiskolai tanulmányi versenyek több mint 100 éve elismert részei a köznevelésnek. Az OKTV rangját jól mutatja, hogy már 1954-től figyelembe veszik a felsőfokú felvételi eljárás során.¹ Az OKTV nagyon sok esetben a Nemzetközi Diákolimpiák egyik legfontosabb válogatóversenye is.

A versenyek színvonalának megőrzése, a felsőfokú felvételi eljárásban biztosított előnyök, a versenyzők belső motivációja – kiegészülve a felkészítő tanárok áldozatos munkájával – biztosítja, hogy a versenyek iránti érdeklődés ne csökkenjen.

M. K. M.: Az intézményektől érkező igények alapján megállapítható, hogy a nagy hagyományú versenyek mellett egyre népszerűbbek a csapatversenyek, ahol

¹ Erről először a felsőoktatási felvételi vizsgák bevezetéséről szóló 1015/1952. (V. 18.) MT határozatban született döntés.

„Ifjú tudósok” tudományos középiskolai vetélkedő

Az Oktatási Hivatal a 2020/2021. tanévben három tudományterületen: történelemből, biológiából és kémiából szervezi meg az „Ifjú tudósok” című tudományos középiskolai vetélkedőket. A vetélkedő célja, hogy lehetőséget adjon a kiemelkedően tehetséges tanulók számára egyes természet- vagy bölcsészettudományi területen, tantárgyakban való jártasságuk, kiemelkedő tudásuk bemutatására, továbbá, hogy a Kárpát-medence államaiban élő középiskolás tanulók és a társadalom szélesebb csoportjai számára a vetélkedő követendő példát mutasson a magas szintű tudásról és a széles körű műveltségről.

Az „Ifjú tudósok” tudományos középiskolai vetélkedő mindegyik tudományterület esetében három fordulóban zajlik. Az elődöntőnek számító első forduló mindhárom tudományterület esetében egy-egy online feladatsor megoldásából állt, mely összesen 3.457 tanuló részvételével zárult. Történelemből 2020. november 9-én, biológiából 2020. november 10-én, kémiából pedig 2020. november 11-én rendezték meg az elődöntőt. Az idén februárban megrendezendő második forduló, tehát a középdöntők már személyes jelenléttel igényelnek. A második fordulóba jutott tanulókról a versenybizottság döntött, számuk tudományterületenként legfeljebb 50 fő lehetett: az eddigi visszajelzések alapján történelemből 49-en, biológiából 48-an, míg kémiából 47-en folytatják a versenyt. A döntők rövidebb, a közmédiában közvetített televíziós fordulóból fognak állni. Az egyes tudományterületek döntőiben 8-8 versenyző mérheti össze majd a tudását. Friss információ, hogy a 2020. december 24-én megjelent Magyar Közlönyben szerepel egy Kormányrendelet, mely alapján az „Ifjú Tudósok” vetélkedők dobogós helyezést elérő versenyzői felsőoktatási többletpontokra válnak jogosulttá [661/2020 (XII. 24.) Korm. rendelet az egyes felsőoktatási tárgyú és kapcsoló kormányrendeletek módosításáról 15. § (1)].

a diákok az egyéni teljesítményen túl a csapattagokkal folytatott együttműködéssel érhetnek el eredményeket.

Az Oktatási Hivatal az EMMI felkérésére műveltségi és tudományos vetélkedőket is szervez. Ezeket a vetélkedőket – amelyek nem sorolhatók sem az OKTV, sem pedig az egyéb tanulmányi és tehetséggondozó versenyek közé – a Pedagógiai-szakmai Szolgáltatások Koordinációs Főosztálya szervezi a Pedagógiai Oktatási Központok közreműködésével. A két legutóbbit említve: a 2019/2020-as tanévben a trianoni békeszerződés 100. évfordulójához kapcsolódó történelmi vetélkedő, 2020-ban pedig az „Ifjú tudósok” tudományos vetélkedő zajlott. A két vetélkedő résztvevői létszáma a diákok érdeklődésének beszédes mutatója.

A HÓNAP TÉMÁJA

Tehetséggondozás

„A tehetséges fiatalok olyan sikereket érhetnek el, amire mindannyian büszkék lehetünk”

Interjú Rácz Zsófia fiatalokért felelős helyettes államtitkárral

Mennyire aktívak a fiatalok az őket érintő kérdésekben? Hogyan lehet elősegíteni a velük való párbeszédet? Milyen lehetőségei vannak egy tehetséges fiatalnak? A nehéz év tapasztalatairól, az elért eredményekről, a fiatalok támogatási lehetőségeiről és a Nemzeti Tehetség Programról Rácz Zsófia fiatalokért felelős helyettes államtitkárt kérdeztük.

Szöveg: Indri Dániel Janisz

Fotó: Földházi Árpád

Egy éve lesz, hogy kinevezték fiatalokért felelős helyettes államtitkárnak a *Novák Katalin* vezette család- és ifjúságügyért felelős államtitkárságon, aki nemrég tárca nélküli miniszterré lépett elő. Milyen eredményekre a legbüszkébb az elmúlt időszakból?

Előljáróban szeretném kiemelni, hogy nem számítottam arra, hogy egy világjárvány kellős közepén kell majd helyettes államtitkárként az első évemet megkezdenem. Komoly tervekkel vágtam neki a munkának, a vírus azonban fenekestül felforgatta az egész életünket. Engem is meglepett, de a pandémia a szakterületem bizonyos szegmensében pozitív hatást eredményezett. Egyik meghatározó feladatomban, hogy felhívjam a figyelmet az önkéntesség különböző formáira és tudatos szemléletformálással segítsem, hogy az életünk szerves részévé váljon. Már a járvány kezdetén rengeteg alulról jövő kezdeményezés indult el az önkéntesség terén: a fiatalok bevásároltak vagy éppen kutyát sétáltattak az idősebbek helyett. Jó volt látni, hogy a generációk közötti párbeszéd teljesen átértékelődött. A tavalyi év megtanított bennünket arra, hogy értékeljük azt, amink van. Rájöttünk, hogy amikor körülöttünk minden bizonytalan, egyvalami biztos: a családra, a barátokra, ismerősökre a legnagyobb bajban is számíthatunk!

Tavaly tavasszal különösen nagy kihívást jelentett az érettségi vizsga megszervezése. Nagy volt a félelem, hogy biztonsággal megszervezhető-e. Ebben az oktatáspolitikai kérdésben egyfajta közvetítő szerepet töltöttem be a fiatalok és a döntéshozók között. Megkérdeztem a fiatalok véleményét, kértem, hogy írják meg nekem, mi foglalkoztatja őket a témával kapcsolatban. Napi 50-60 üzenet érkezett tőlük. A kérdéseikre

a köznevelésért felelős államtitkár segítségével adtam választ egy videóbeszélgetés keretében, így az online térben sikerült közvetlenül a fiatalokhoz szólnunk. Visszatekintve helyes döntésnek tartom, hogy megtartottuk az érettségiket. Sikerült megfelelő körülményeket teremtenünk, sokan jóval nehezebb helyzetbe kerültek volna, ha egy későbbi időpontra halasztjuk a vizsgák lebonyolítását.

Számos, a fiatalokat érintő intézkedésről döntött a kormány, így például támogatják az ingyenes nyelvvizsga és KRESZ-vizsga megszerzését, külföldi ösztöndíj-lehetőségeket, tehetséggondozó és szakképzési programokat, vagy az otthonteremtéssel, családalapítással kapcsolatos programokat. Mi az, ami ezekből már megvalósult?

A KRESZ és a nyelvvizsga díját 2018 óta igényelhetik vissza az érintettek: a KRESZ esetén a 20., nyelvvizsga esetén pedig a 35. életévüket be nem töltött fiatalok élhetnek ezekkel a lehetőségekkel. 2020. július 1-jétől kiszélesítettük az igénylők körét, így ma már azok a szülők, nagyszülők is igényelhetik ezeket a kedvezményeket életkori megkötés nélkül, akik GYES, GYED vagy CSÉD támogatásban részesülnek. 2020 októberéig több mint 70.000 KRESZ-vizsga és több mint 90.000 nyelvvizsga megszerzéséhez segítettük hozzá a diákokat. Ezek a vizsgák még úgy is igen népszerűek, hogy a tavalyi évben a nyelvvizsgaközpontok nagy része az online vizsgáztatásra állt át. ▶

” Úgy gondolom, hogy akkor tudom hitelesen végezni a munkámat, ha folyamatosan beszélek azokkal, akiket képviselek. Ezekből a személyes találkozásokból mindig rengeteg inspirációt tudok meríteni. Nagyon őszintén beszélnek a fiatalok azokról a problémákról, kihívásokról, amelyekkel szembe kell nézniük nap mint nap. ”

Számos pályázaton keresztül is támogatjuk a fiatalokat. Minden évben meghirdetjük a Gyermek- és Ifjúsági Alapprogram pályázatunkat, melynek tavalyi témájára kifejezetten büszke vagyok, hiszen a fenntartható fejlődést állította középpontjába. A programon keresztül 80 millió összértékben több ifjúsági szervezetet tudunk támogatni. A fiatalok világnapján *Fenntartható lendület* címmel hirdettünk pályázatot, amire szintén számos ötlet érkezett. Bízom benne, hogy ezekből minél több meg is fog valósulni. A diákhittel rendelkező felsőoktatási hallgatókat pedig a Diákhitel Központ által meghirdetett törlesztési moratóriumon keresztül segítettük. A diákhitelek 2021. június 30-áig – késedelmi kamat megfizetése nélkül – kérhetik fennálló diákhitel-tartozásuk törlesztésének szüneteltetését.

Milyen eszközökkel lehet felkelteni a mai fiatalság figyelmét?

Mindenekelőtt tájékozódni kell arról, mit szeretnének a fiatalok, melyek azok a témák, ügyek, kérdések, amelyek a leginkább foglalkoztatják őket, és ezekben hogyan tudunk célzottan előrelépéseket tenni. Ezért is kezdtem országjárásba, és ugyan az év első két hónapjában sikerült számos helyre ellátogatnom, sajnos a járvány átírta a terveket. Úgy gondolom, hogy akkor tudom hitelesen végezni a munkámat, ha folyamatosan beszélek azokkal, akiket képviselek. Ezekből a személyes találkozásokról mindig rengeteg inspirációt tudok meríteni. Nagyon őszintén beszélnek a fiatalok azokról a problémákról, kihívásokról, amelyekkel szembe kell nézniük nap mint nap. A személyesség hiányát valamelyest pótolja az online tér, a különféle social média csatornák, de a mi generációnk számára is nélkülözhetetlenek a személyes kontaktusok.

Hogyan építik be a fiatalok véleményét, javaslatait az őket érintő intézkedésekbe?

Számos fórumon nyilvánulhatnak meg a fiatalok, ilyen például az Országos Diákszékhely vagy a Nemzeti Ifjúsági Tanács, helyi szinten pedig elég, ha csak az iskolai diákönkormányzatokra gondolunk. Fontos, hogy ne csak megszólítsuk az érintetteket, hanem bevonjuk őket a róluk szóló párbeszédbe, tehát összegyűjtöm a véleményeket és a megfelelő döntéshozók felé továbbítom az észrevételeket.

Említette az Országos Diákszékhelyt, melynek ülésén személyesen is részt vett tavaly februárban. Milyen javaslatokat fogalmaztak meg a diákok? Miért tartja fontosnak azt, hogy ők is hallathassák hangjukat az őket érintő oktatási kérdésekben?

A legfiatalabb résztvevő 12 éves volt, aki idősebb társait megszegyenítő komolysággal beszélt. Számomra ez igen lenyűgöző volt, az érdekképviseleti munkát tehát nem lehet elég korán kezdeni. Jó üzenete van, fontosak ezek az ülések, hiszen többek között jelen van a köznevelésért felelős államtitkár, az adott város polgármestere, aki helyi szinten tudja aktivizálni a fiatalokat, illetve jelen voltam én is mint fiatalokért felelős helyettes államtitkár és persze maguk a fiatalok. A részt vevő

”Célunk, hogy az igazán tehetséges magyar hallgatók számára biztosítsuk a sikeres tanulmányok feltételeit. Amit cserébe kérünk, hogy a megszerzett tudást hozzák haza és itthon kamatoztassák.”

diákok 46 javaslatot fogalmaztak meg, kérték többek között az eszközmodernizációt, a nyelvi képzések magasabb színvonalú megszervezését, illetve a mentális-lelki egészségvédelem is több ponton felmerült. Jó esély van arra, hogy ezekből a javaslatokból ismét több is megvalósuljon. A három évvel ezelőtti megfogalmazott 50 ajánlás nagy részének az oktatási kormányzat a döntő többségét teljesítette – ilyen többek között az iskolai szünetek rendjének változatlanul hagyása, vagy a KRESZ és az első nyelvvizsga megszerzésének ingyenessé tétele –, számos intézkedés megvalósítása pedig folyamatban van.

Júliusban egyeztetett a Pedagógusok Szakszervezetének Ifjúsági Tagozatával. Milyen kérdések merültek fel?

Ez egy nagyon emlékezetes beszélgetés volt, örültem, hogy végre tudtunk személyesen is egyeztetni. Ugyan nagyon sok olyan témát érintettünk, ami nem az én portfóliómba tartozik, hanem a közneveléshez, de ez nem jelentett problémát, hiszen továbbítani tudtam azokat a megfelelő szakterülethez. Ugyanakkor az egyik, szerintem kifejezetten fontos témaként felmerült például a mentális egészség, az internetes zaklatás kérdése. Egy-egy ilyen eset nagyon meg tud viselni egy gyereket, ami aztán a tanulmányi eredményein is nyomot hagy. Az iskolapszichológusoknak, a szociális segítőknek ezért óriási szerepük van. Szóba került a pedagógusok túlterheltsége, igényeket fogalmaztak meg arra vonatkozóan, hogy legyen több szakmai továbbképzés, és beszélünk az iskolai közösségi szolgálatról is.

A tehetséggondozás régóta hangsúlyos terület Magyarországon. Milyen felismerés hívta életre a Nemzeti Tehetség Programot?

A Nemzeti Tehetség Program (NTP) gyakorlatilag azzal a céllal jött létre, hogy akik kiemelkedően tehetségesek valamilyen területen, azok számára legyen egy központi program, ahol segíthetjük őket a továbblépésben.

A Nemzeti Tehetség Program pont akkor és úgy segít, ahol arra szükség lehet ahhoz, hogy a tehetséges fiatalokból sikeres felnőttek váljanak, körülményeiktől függetlenül megvalósíthassák terveiket. A programon keresztül évente több mint 350 ezer fiatal tud részt venni az NTP pályázatain, határon innen és túl. A lehetőség többrétű, hiszen szervezeten vagy tehetségprogramon keresztül kaphatnak a fiatalok támogatást a Nemzeti Tehetség Programhoz kapcsolódva, egészen a közvetlen ösztöndíjig. A magyar fiatalok megérdemlik ezt a rendkívüli figyelmet, hiszen kitűnő képességekkel rendelkeznek, és megállják a helyüket a világ legrangosabb egyetemein is. Erre lehetőségük is van, hiszen a Stipendium Peregrinum vagy a Nemzet Fiatal Tehetségeiért Ösztöndíj pont ezt a célt szolgálja.

Az Ön által már említett Stipendium Peregrinum Ösztöndíj azon kiemelkedő tehetségeknek szól, akik képességeik, tudásuk alapján a világ legrangosabb egyetemeire készülnek felvételizni, és akik vállalják, hogy megszerzett tudásukat később Magyarországon fogják hasznosítani. Pontosán hogyan épül fel a program?

Az ösztöndíjnak két komponense van. Az „A komponens” azoknak szól, akik neves külföldi egyetemre szeretnének felvételizni. Az első év tapasztalatai alapján látjuk, hogy a már maga az eljárás is igen költséges, ezt a terhet szeretnénk levenni a tehetségek válláról. A „B komponens”-sel azoknak szeretnénk segíteni, akik már felvételt nyertek a legrangosabb külföldi egyetemek egyikére. A program egy éven keresztül fedezi a legtöbb költségüket az egyetemi tanulmányokhoz kapcsolódó kiadásoktól, a lakhatáson át, egészen az utazási költségekig. Célunk, hogy az igazán tehetséges magyar hallgatók számára biztosítsuk a sikeres tanulmányok feltételeit. Amit cserébe kérünk, hogy a megszerzett tudást hozzák haza és itthon kamatoztassák. Az ösztöndíj tehát szellemiségében őrzi a *peregrináció*, vagyis a *külföldi egyetemlátogatás* támogatásának évszázados hagyományát.

Milyen tervei vannak a jövőre nézve? Mely témákkal, területekkel szükséges még a jelenleginél is hangsúlyosabban foglalkozni?

A Nemzeti Tehetség Program pályázatait idén is meghirdetjük és minden eddiginél több, közel 3,6 milliárd forintos forrás áll rendelkezésre tehetségeink támogatására. Mindenesetre nehéz a jelenlegi bizonytalan járványhelyzetben tervezni. A fiatalokkal kapcsolatos témák állandóak ugyan, de a kihívások mindig újak. A fiatalság definíciója az értelmezésben nem pontos életkorhoz kötött, sokkal inkább az életkezdés szakaszához kapcsolódik. Ekkor kell elgondolnia egy fiatalnak, hogy továbbtanuljon-e, mi legyen a munkája, szoba kerül a családalapítás és az önálló lakhatás kérdése is.

Ez utóbbi mindig kardinális kérdés, ezért örülök kifejezetten annak, hogy január 1-jétől a fiatalok is jelentős segítséget kapnak az otthonteremtési programnak köszönhetően. Lakásfelújításra már egy gyermek után is legfeljebb 3 millió Ft értékig igényelhető a támoga-

tás, de említhetném a többgenerációs otthonteremtési kedvezményt is. Sokszor megkérdezzük, hogy ezek a családokat érintő döntések nem segítik-e elő a „mamahotel” még erőteljesebb elterjedését. Véleményem szerint inkább a 35–40 évesen is a szüleikkel élők esetében beszélhetünk erről problémaként, a fiatalabbaknak sokszor jó okuk van arra, hogy még nem költöznek önálló lakásba. Ezt erősíti az a tendencia is, hogy sokkal hosszabb ideig tanulunk, később lépünk be a munkaerőpiacra. Ez alapvetően nem baj, de kitolja a függetlenség időszakát.

Hasonlóan fontos téma a pályaaorientáció kérdése is. Több civil szervezettel is kapcsolatban állunk, ilyen például a Konnekt Mentorprogram. Az önkéntesség is nagyobb hangsúlyt fog kapni terveim szerint, mert elengedhetetlen, hogy ne csak akkor önkénteskedjünk, amikor baj van, hanem az egy szemléletmóddá váljon. Ezért az idei évben meghirdetjük az Önkéntesség Magyarországi Évét, tematikus hetekkel. A fenntartható fejlődés is kiemelt szerepet kap az idei feladataim között, hiszen nagyon fontos, hogy a gyermekeink, unokáink is legalább olyan jó körülmények között élhessenek ezen a bolygón, mint mi.

A cél, hogy egyetlen tehetség se vesszen el

Interjú Bajor Péterrel, a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségének ügyvezető elnökével

A Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége (MATEHETSZ) különböző módokon támogatja a tehetségek felismerését és gondozását, a tanulók és mestereik segítését. Oktatóprogramokat és szakmai fórumokat szerveznek, valamint segítik a tehetséges fiatalok kapcsolatépítését, önszerveződését és társadalmi felelősségvállalását. Állandó lehetőséget adnak arra, hogy a magyarországi és határon túli magyar tehetségsegítéssel foglalkozó szervezetek egyeztetés álláspontjukat, továbbá új támogatási formák átgondolásával és pályázatok kiírásával egyengetik a tehetséggondozás rendszerének fejlődését. Mindezekről Bajor Péterrel, a szövetség ügyvezető elnökével beszélgettünk.

Szöveg: Németh Gábor | Fotó: Matehetsz

A MATEHETSZ komplex segítséget nyújt a tehetséges fiataloknak. Hogyan épül fel a támogatásrendszer, milyen programokkal igyekeznek támogatni a tehetségek kibontakoztatását?

2006-ban alakult közhasznú egyesületünk, a MATEHETSZ, amelynek mára már negyven tagszervezete van, tehát lényegében ernyőszervezetként működik. Azért jött létre, hogy civil oldalról segítsen az állami és civil összefogás keretében megvalósuló Nemzeti Tehetség Program (NTP) koordinálásában, megvalósításában. A tehetséggondozás érdekében sikerült elindítani egy társadalmi mozgalmat, ennek előzménye az az országgyűlési határozat volt, amelyet 2008-ban széles szakmai-politikai konszenzussal elfogadott az országgyűlés. Így 2008-ban elindult a Nemzeti Tehetség Program, ezt követően 2009-ben a Magyar Génius Program volt az első európai uniós fejlesztési program, aminek a kiemelt projekt részét a MATEHETSZ valósíthatta meg. Ebben a kiemelt projektben tehetséggondozást célzó képzéseket fejlesztettünk és szerveztünk, kiadványokat, szakkönyveket jelentettünk meg és tettünk ingyenesen hozzáférhetővé a pedagógusok számára, illetve jelentősen növeltük a MATEHETSZ tehetségálózatában a Tehetségpontok számát is. A Csermely Péter professzor úr által megálmodott struktúra az volt, hogy egy kárpát-medencei hálózat jöjjön létre a tehetségek gondozása érdekében, és ezáltal földrajzi, szociális okokból lehetőleg egyetlen tehetség se vesszen el. A Magyar Génius Program első két évében 500 tehetségnapot tartottak az intézményekben a mi ösztönzésünkre, 14.000 pedagógus képzése történt meg, és megjelent 40 szakkönyv a tehetségfejlesztés szakmai támogatása érdekében.

Kiemelt állami célelőirányzatként 2010-től állampolgári részről felajánlható a személyi jövedelemadó 1%-a is, az egyházak mellett a Nemzeti Tehetség Programot is támogathatjuk. A Nemzeti Tehetség Program közös nemzeti

ügyünk, ezért természetesen az egyházak által is elfogadható és támogatott cél. Az NTP tehetségtámogató, ún. „hazai” forrásai eljutnak az egyházi fenntartású köznevelési és felsőoktatási intézményekhez is.

Két forráscsoport felhasználásával indult el tehát a Nemzeti Tehetség Program megvalósítása: az európai uniós kiemelt projektek és hazai források pályázati keretei egymást kiegészítő célokkal, különböző aktivitásokkal segítik a gyerekeket, tanulókat, fiatalokat. A hazai források összessége az állampolgárok által felajánlott 1%-okat és ennek az országgyűlési kiegészítést jelenti, ez 2015 óta körülbelül évi 3 milliárd forint hazai forrást jelent. Idén a költségvetésben 3,6 milliárd forint áll rendelkezésre NTP-pályázatok megvalósítására, tehát jövőre ekkora összeget tudnak megpályázni az iskolák, óvodák, tehetséggondozással foglalkozó intézmények. Mindemellett külön díjjal jutalmazzuk a tehetségbarát önkormányzatokat is, hiszen ők is tehetnek a tehetséggondozásért, a helyi tehetséggondozó intézmények és tehetségek támogatásáért. Emellett a társadalmi összefogás ösztönzésére 5 évvel ezelőtt a MATEHETSZ alapította a Genius Loci díjat, amely a vállalatok és vállalkozók tehetségtámogató tevékenységének elismeréséért jött létre.

A MATEHETSZ a pedagógus-továbbképzések és a kapcsolódó (ingyenesen elérhető) szakkönyvek megjelentetése által a Nemzeti Tehetség Program szakmai bázisát adta az elmúlt 10 évben: ennek a munkának az összefoglalásaként jelent meg 2020 szeptemberében *A tehetség kézikönyve* című kötetünk. Ez egy összefoglaló munka, ami tartalmazza a tehetséggondozással kapcsolatos lényegesebb

pszichológiai és pedagógiai szempontokat, a lehetséges módszertanok leírását, 14 nagy tehetségterület ismeretetését. A könyv elérhető az iskolák, szakmai közösségek számára a tehetseg.hu portálunkon keresztül különböző digitális változatokban is, vagy ha kéri, ingyenesen elpostázzuk nekik a nyomtatott változatot. Szeretnénk, hogy minél több iskolában, könyvtárban meglegyen a kötet, hogy ezzel is szakmai segítséget nyújtsunk a pedagógusoknak, tehetségfejlesztő szakembereknek.

Milyen tevékenységeket indított el a Tehetséghidak Program?

A Tehetséghidak a 2012–2015 közötti EU-s kiemelt projektünk volt, az elnevezéssel azt szerettük volna hangsúlyozni, hogy a tehetséggondozás jelentős része kapcsolatok, hidak építését jelenti. Egy tehetséges fiatal számára meg kell teremteni azokat a kapcsolati, kapcsolódási lehetőségeket, amelyek egyrészt az ő érdeklődését szolgálják, másrészt, amelyek az ő

kevésbé fejlett területeinek fejlesztését is segíteni tudják. A tehetséggondozás komplex szempontjai alapján fontosnak tartjuk azoknak a háttérterületeknek a fejlesztését is, amelyek a fiatal kiemelkedő tehetségterületei számára elengedhetetlenül szükségesek. Például, ha valaki a természettudományok területén különleges képességű, elengedhetetlen, hogy angoltól is jó legyen és a kommunikációs készségei fejlődjenek. Tehát, ha le van maradva angoltól, akkor a tehetséggondozó programban arra is figyelni kell, hogy abból felzárkóztassák, és nemcsak a természettudományok terén kell vele foglalkozni. A kommunikációs készségek-

ben is segítségre szorulhat, mert ha kiáll bármilyen rendezvényen egy csoport elé, 5–10 percben közérthetően el kell, hogy tudja mondani az őt érdeklő tudományos terület legfontosabb elemeit. Ha ezt nem tudja megtenni, akkor egy idő után lelassul a természettudományos tehetségének kibontakozása, akár a későbbi karrierje, mert nem fog tudni jól és érthetően szót érteni a professzoraival, kollégáival, közönségével, szponzoraival.

Fontos, hogy az ország minél több pontján lehetőségekhez, támogatáshoz juthassanak a fiatalok. Ebben tud segíteni a Tehetségsegítő Hálózat is?

Igen, azért jött létre ez a hálózat, hogy az információk és a fejlesztési lehetőségek elérhetőek legyenek a fiatalok, a szülők és a fiatalokat segítő pedagógusok számára, a földrajzi vagy szociális távolságok ellenére is. A hálózati személyes kapcsolatok valójában hidak, amelyek lehetőségként rendelkezésre kell, hogy álljanak annak érdekében, hogy lehetőleg egyetlen tehetség se vesszen el. A Kárpát-medencében létrejött társadalmi hálózat a fentebb említett komplex fejlesztés érdekében szükséges segítségeket hivatott biztosítani. A tehetségpontoknak kommunikálniuk kell egymással, ismerniük kell egymást annak érdekében, hogy a tanulók elérhessék a számukra szükséges legkülönbözőbb lehetőségeket. Ilyenek például a mentális támogatások, a kortárs közösségek, a külföldi lehetőségek, a különböző településeken fellelhető szakemberekhez való kapcsolódás, az országos programokhoz való csatlakozás, vagy a nagyvállalatokkal való együttműködés lehetősége.

A most futó, de idén már lezáruló Tehetségek Magyarországa projekt szintén szerteágazó tevékenységi kört foglal magában. Milyen segítséget, támogatást kínál a projekt a résztvevőknek?

Mindegyik programunkra jellemző a sokszínűség, hiszen több korosztályban és sokféle tehetségterületen, az óvodás kortól az érettségig szeretnénk különböző támogatásokat adni. A fiatalok különböző intézménytípusba járnak, sokféle laknak, és mindemellett különböző fokon állnak a tehetségük kibontakoztatását illetően is. Ahányan vagyunk, annyiféle a tehetségünk is, vagyis ahány gyerek van, annyiféle segítséget igényel a pedagógusától, vagy tőlünk és az általunk megbízott szakemberektől.

2015 óta fut a Tehetségek Magyarországa Program, ez a MATEHETSZ által megvalósított harmadik nagy európai uniós projekt, ráépül az előtte lévő két programra, konzorciumban valósítjuk meg a Nemzeti Tehetség Központtal. A Géniusz Program létrehozott egy hálózatot, szakmai muníciót, képzéseket adott a pedagógusok számára. Úgy is mondhatjuk, az volt a célunk, hogy halászni tanítsuk a halászokat, hogy aztán jól tudjanak halakat fogni. A Tehetséghidak Program kiterjesztette a tehetség-hálózat kapcsolatrendszerét, a tehetségpontok közti együttműködést ösztönözte, és rengeteg, a tehetségpontokban, illetve különböző köznevelési intézményekben zajló fejlesztőprogramot támogatott. Ez után pedig a Tehetségek Magyarországa Program egy újabb körrel beljebb ért a tehetséggondozáshoz szük-

séges tevékenységekben: a tehetséges fiatalok egyéni fejlesztésére tud fókuszálni, a Tutor Programunkban nagy volumenben, különleges minőségű, személyre szabott tehetséggondozás valósulhat meg.

A fiatal tehetségek közvetlen segítése a Nemzeti Tehetség Központ szervezésében az általuk koordinált 39 intézményi Minősített Tehetséggondozó Műhelyben történik, a MATEHETSZ-nél pedig a projekt elején létrehozott tutorrendszerünk működik. Mára már több mint 3500 diák vett részt ebben az egyéni támogató programban. Ezek a 12 és 18 év közötti tanulók egyenként egy naptári éven keresztül kaptak segítséget az általunk beválogatott és képzett felnőtt tehetségsegítő szakembereinktől. A tutorált fiataloknak rendelkezésükre állt a tutor mellett további mentális tanácsadói támogatás lehetősége is, készségfejlesztő hétvégék és táborok, valamint ösztöndíjtámogatás is, ez utóbbi összességében körülbelül 350 millió forint értékben. Elértünk tehát a tehetséggondozásnak arra a szintjére, hogy a köznevelési intézményekkel együttműködve, az odajáró tanulóknak nagy számban tudunk személyre szabott kísérést, segítséget adni. Az eltelt öt évben évente átlagosan 700 tanuló vett részt a programban, akiket a tutoraik segítségével egy-egy év időtartamban támogattunk.

Milyen ösztöndíjakkal segíti a Nemzeti Tehetség Program a tehetségeket? Milyen feltételekkel lehet ezekre pályázni?

Az első kiemelt projektjeink utáni tapasztalatunk az volt, hogy nagyon nehéz a szigorú projektelőírások között egyedi szolgáltatásokat, eszközöket vásárolni a diákoknak, mert állandóan közbeszerzési keretekbe ütköztünk. Pedig az évi több ezer támogatandó diák a legkülönbözőbb szolgáltatásokat, eszközöket, támogatásokat igényli. Ezért javasoltuk, hogy az ösztöndíj mint lehetőség kerüljön be a Nemzeti Tehetség Programba. Az EMMI vezetőinek jóváhagyásával így 2015 óta (adómentesen) tudunk ösztöndíjat adni a diákoknak. Ennek is van egy hazai és van egy európai uniós forrású pillére, illetve egyéb kisebb lehetőségekkel is kiegészül. A hazai lábban az NTP-pályázatok keretében indította el a kormány a Nemzeti Fiatal Tehetségeiért ösztöndíjat. Ez évente 300–400 millió forint összértékben ad ösztöndíjat fiataloknak, egészen fiatal kortól kezdve a felnőtt fiatalokig, különböző kategóriákban lehet rá pályázni. Emellett fut egy európai uniós ösztöndíjrendszer is, ezt a MATEHETSZ koordinálja a Tehetségek Magyarországa projekt keretében, ezt a projektben részt vevő gyerekeknek, tanulóknak kínáljuk fel további támogatási lehetőségként. A szabadon használható pénz azért is nagyon kedvező, mert nem mi, az íróasztal mögül mondjuk meg, hogy mire lehet költenie egy fiatalnak, hanem a saját, egyedi igénye szerint van lehetősége pénzforrásokat felhasználni. Ezzel amúgy a személyes felelősségvállalás gyakorlása terén is fejlesztő hatást érünk el.

Tegyük hozzá, hogy ha egy 14–15 éves tanuló bekerül a programba, már úgy érezheti, hogy egy kivételes lehetőséghez jutott, ami az önértékelését, az önbecsülését jelentősen erősítheti. Ha utána pedig még ösztöndíjat is

nyer, az egy különleges megtiszteltetés lehet számára, még akkor is, ha a családja amúgy nem szorulna rá arra. Az, hogy ezt a pénzt ő kapja, az ő tehetsége, az ő első anyagi forrása a tehetségével összefüggésben, komoly önfegyelmet, motivációt is ad neki. Az NTP-s (hazai) és a MATEHETSZ-es (EU-s és más) ösztöndíj pályázatok keretében az elmúlt években mintegy 2,2 milliárd forint értékben mintegy 6000 fiatal kapott ösztöndíjat a Nemzeti Tehetség Programban.

Tehetségfelismerésben és tehetséggondozásban részt vevő szakemberek felkészítésével, továbbképzésével is foglalkoznak. Milyen tudással és készségekkel gazdagodhatnak a résztvevők?

Nagyon nagy volumenben már a pedagógusok közösségét is elértük. 2020-ra a harmincezer résztvevőt is meghaladtuk a tehetséggondozó módszertani, érzékenyítő, szemléletformáló képzéseken. Fontos annak a hozzáállásnak az átadása, hogy a Nemzeti Tehetség Programban nem csak a kitűnő tanulókkal foglalkozunk. Ők a tehetségesek egyik – nagyon tiszteletre méltó – típusa; mi azonban azt szeretnénk üzeni a pedagógusoknak, hogy a tehetséggondozás nem csak a jó tanulókra, a jó tanulmányi eredményekre figyel, nem csak azokra, akiknek könnyű felébreszteni magukban a motivációt, életben tartani az ambíciót. A tehetség sokszor valamilyen – szociális, mentális – elakadással küzd, adott esetben nehezen ért szót a pedagógusával, nehezen illeszkedik be a közösségébe. Ők azok, akik a tehetség-azonosítási folyamatban nehezebben felismerhetők, mert több időt és energiát kell szánni rájuk. A pedagógusnak huzamosabb ideig kell figyelnie őket, hogy észrevegye, mi az a terület, ami érdekli őket, megállapítsa a szociális nehézségeiket, hogy esetenként miért vannak konfliktusaik a tanáraikkal vagy a társaikkal, illetve hogy a családi háttérben van-e akadálya a tehetség kibontakozásának. Őket, a nehezebben felismerhető tehetségeket segíteni, ez a szépsége és egyben nehézsége a Nemzeti Tehetség Programnak. Mindenkinek van egyedi érdeklődése, tehetsége, de minden generációban van körülbelül 20%-nyi fiatal, akik az átlagosat messze meghaladó képességekkel rendelkeznek. Különlegesen nemes feladatunk, hogy őket megtaláljuk, akkor is, ha nem jó vagy kitűnő tanulók.

Azoknak a fiataloknak is fontos segíteni, akik nem tartoznak ebbe a 20%-ba. A Nemzeti Tehetség Program általános célkitűzése, hogy nemcsak a kivételes képességű gyerekeket segítse, hanem azokat is, akik magukhoz képest mutatnak fel speciális érdeklődést és teljesítményt. Tehát mindenkinek a tehetségét meg kell találnunk – ez az általános pedagógusmunkának a természetes része –, ezen belül aztán a felszínre kell kerülniük azoknak, akik az átlagos teljesítményt messze meghaladják.

A Nemzeti Tehetség Program tavaly novemberben első alkalommal indította el a helyi tehetségtámogatás hónapját, amelyben a közösségek nélkülözhetetlen támogatói szerepére irányítja a figyelmet, emellett rendszeresen díjazza a tehetségsegítőket is. Mit kell tudni ezekről a kezdeményezésekről?

A Nemzeti Tehetség Program célja, hogy tehetségbarát társadalom jöjjön létre, ami azt jelenti, hogy nemcsak a köznevelés szereplőire, a gyerekekre, tanulókra, szülőkre és pedagógusokra számítunk, hanem a társadalom minden rétegére, csoportjára. Számítunk az önkormányzatokra, helyi társadalmi és politikai vezetőre, egyházakra, vállalatokra, a magánemberekre, és számítunk a médiára is. Természetesen a pedagógusoké a főszerep a tehetségfejlesztésben: a Bonis Bona díjat 2013 óta adjuk át, melynek keretében a tehetséggondozók, tehetségsegítő munkáját ismerjük el, évente körülbelül 60 pedagógus és szakember részesül ebben a díjban. E mellé indította el a Nemzeti Tehetség Központ a már említett új kategóriát, a Tehetségbarát Önkormányzat Díjat, amellyel azokat az önkormányzatokat díjazza, amelyeknek van olyan, a helyi tehetségeket támogató programja, amelyet saját erőből, saját elhatározásból és szakmai megfontolásból indítottak el. Évente három település részesülhet ebben az elismerésben. Tulajdonképpen ennek a Tehetségbarát Önkormányzat Díjnak a kiterjesztése ez az új akció, amelynek keretében a helyi tehetségtámogatásnak egy egész naptári hónapot adva felhívják a figyelmet arra, hogy bármelyik település sokat tehet az ott élő fiatalok támogatása érdekében.

Új Nemzeti Kiválóság Program

Ösztöndíjrendszer a kutatói, alkotói életpályát választó tehetségek számára

Az Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP) a középiskolát befejező tehetségektől egészen a kiemelkedő tudományos teljesítménnyel rendelkező posztdoktorokig nyújt támogatást. A felsőoktatási tanulmányaikat megkezdő, országos középiskolai versenyen kiemelkedő helyezést elért fiatalok számára indított „Tehetséggel fel!” ösztöndíjról és az ÚNKP működéséről **Gulyás Tibor** innovációért felelős helyettes államtitkárt kérdeztük.

Szöveg: Dallman Kristóf

Az Új Nemzeti Kiválóság Program az egyik legsikeresebb hazai felsőoktatási ösztöndíjrendszer, mely 2016 óta támogatja a felsőoktatásban részt vevő hallgatókat és kutatókat. Milyen céllal és háttérrel jött létre a program?

Az ÚNKP célja, hogy támogassa a hazai kutatói és alkotóművészi utánpótlást, a tudományos és művészeti pályán való elindulást, majd pályán tartást, valamint a nemzetközi szinten is kiváló tapasztalt kutatók és alkotók munkáját. A program 2020. évben meghirdetett ösztöndíjpályázatai a felsőoktatásban részt vevő hallgatói, kutatói kiválóságot támogatják olyan – alapképzésben, mesterképzésben vagy doktori képzésben részt vevő – hallgatók, doktori hallgatók, doktorvárományosok, posztdoktorok, valamint fiatal oktatók, kutatók támogatásával, akik a felsőoktatási intézményben eredményes kutatási és alkotói tevékenységet folytatnak. A program minden tudomány- és művészeti területet figyelembe véve kívánja elősegíteni a tudományos kutatásokat és az innovációt. A fogadó felsőoktatási intézmények a saját nyertes pályázói ösztöndíjösszege 40%-ának megfelelő intézményi kutatási-működési támogatásban részesülnek.

Az ÚNKP-t 2019-ben vette át az Emberi Erőforrások Minisztériumától az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM), valamint a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH). A 2019/2020-as tanév pályázatait az ITM írta ki, az NKFIH volt a szakmai közreműködő. A 2020/2021-es tanévi pályázatok szakmai irányítója az ITM, kezelő szerve az NKFIH.

Mely intézmények hallgatói pályázhatnak az ÚNKP ösztöndíj kiírásaira?

Az ÚNKP ösztöndíjra a programban részt vevő 24 magyarországi felsőoktatási intézményben aktív hallgatói jogviszonnal rendelkező, tehetséges alap-, mester- (osztatlan), a kiemelkedő tudományos és művészeti eredményeket felmutató doktori képzésben részt

vevő doktori hallgatók, doktorvárományosok, illetve posztdoktorok, valamint a kiemelkedő kutatási eredményeket felmutató, az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjában részesülő oktatók, kutatók pályázhatnak. A „Tehetséggel fel!” kategória esetében a középiskolai tanulmányaikat sikeresen befejező, meghatározott középiskolai tudományos tanulmányi versenyeken eredményesen teljesítő, alapképzésre, osztatlan mesterképzésre jelentkező, elsőéves tehetséges hallgatók pályázhatnak az ösztöndíjra. A fogadó felsőoktatási intézmények listája megtalálható a www.unkp.gov.hu honlapon.

A 2019 tavaszi pályázati kiírással új elemként jelent meg a „Tehetséggel fel!” Felsőoktatást Megkezdő Kutatói Ösztöndíj. Milyen feltételekkel pályázhatnak erre az ösztöndíjra a középiskolai tanulmányaikat befejező fiatalok?

A „Tehetséggel fel!” kategóriában bármely tudományterületen kiemelkedő teljesítményt nyújtó hallgatók nyújthatnak be pályázatot. A pályázáshoz szükséges egyrészt, hogy a leendő hallgatók az ÚNKP-ban részt vevő felsőoktatási intézmény adott tanévére az általános felsőoktatási felvételi eljárás keretében meghirdetett alapképzésére, osztatlan mesterképzésre felvételi jelentkezési kérelmet nyújtsanak be. Másrészt az ösztöndíjas jogviszony létesítésekor igazolni tudják első évfolyamon teljes idejű (nappali) aktív hallgatói jogviszonyukat. Harmadrészt vállalják, hogy az ösztöndíjas időszakban – témavezető közreműködésével – a fogadó felsőoktatási intézményben kutatási tevékenységet végeznek, valamint az ösztöndíjas időszak alatt a fogadó felsőoktatási intézmény számára a tudományos kutatási, fejlesztési munkájuk eredményeit hozzáférhetővé teszik. Ezen kívül a pályázóknak vállalniuk kell, hogy az ösztöndíjas időszak alatt havonta legalább egy magyar vagy idegen nyelvű szakirodalmat feldolgozzanak, és azokból szakirodalmi összefoglaló tanulmányt készítenek az ösztöndíjas időszak végéig, valamint részt vesznek az intézményi ÚNKP rendezvényen.

Amennyiben – művészeti pályázat esetén – az ösztöndíjas időszakban megvalósítani tervezett tevékenység során szakirodalom feldolgozása nem lehetséges, úgy a kötelező vállalás a tanulmányi kötelezettségen túli művészeti alkotás létrehozása, valamint az alkotófolyamat leírása, művészettörténeti aspektusba helyezése. A pályázóknak emellett rendelkezniük kell bizonyos középiskolai tanulmányi, művészeti és szakmai versenyeken elért helyezéssel, minősítéssel vagy ösztöndíjjal. Ilyen lehet például az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny (OKTV) 1-10. helyezése, vagy az Ifjúsági Tudományos és Innovációs Tehetségkutató Verseny 13. helyezése. A pályázat során elfogadható versenyek felsorolását a pályázati kiírás tartalmazza.

A „Tehetséggel fel!” ösztöndíjra nemcsak tudományos kutatással, hanem művészeti, illetve műszaki alkotással is lehet pályázni. Milyen tapasztalatokkal szolgált a „Tehetséggel fel!” ösztöndíjprogram első két pályázati időszaka? Jellemzően milyen pályaművekkel pályáznak a fiatalok?

A „Tehetséggel fel!” pályázatra a 2019/2020-as, illetve a 2020/2021-es tanévben is jellemzően tudományos területen nyújtottak be pályázatot a tehetséges végzős középiskolások. A tudományágak közül a legnépszerűbbek a természettudományok és a társadalomtudományok voltak, mely területekre a pályázatok több mint fele érkezett. A műszaki, illetve a bölcsészettudományok kategóriába minden tizedik pályázat tartozott, valamint az orvostudományok és az agrártudományok is előkelő helyen állnak a pályázatok között. A művészeti területekről egyelőre kisebb volt az érdeklődés.

Milyen hosszú időszakokra lehet elnyerni az ÚNKP ösztöndíjakat és mekkora havi juttatásban részesülnek a nyertes pályázók?

Az ÚNKP támogatást alap-, mester-, doktori hallgatói és a „Tehetséggel fel!” kategóriákban 5, 7 vagy 12 hónapra, a „Tudománnyal fel!” doktorvárományosi kategóriában 6 vagy 12 hónapra, posztdoktori és a Bolyai+ fiatal oktatói, kutatói kategóriákban pedig 12 hónapra lehet megpályázni. Az ösztöndíjak összege alap-, mester-, doktori hallgatói és „Tehetséggel fel!” kategóriákban 100.000 Ft/hó, amíg a „Tudománnyal fel!” doktorvárományosi, illetve posztdoktori, valamint a Bolyai+ fiatal oktatói, kutatói kategóriákban 200.000 Ft/hó.

Hogyan tudnak segíteni a pedagógusok a pályázatra történő felkészülésben?

A pedagógusok abban segíthetnek, hogy felhívják azon tehetséges diákjaik figyelmét az ÚNKP ösztöndíj lehetőségére, akik a „Tehetséggel fel!” pályázati kiírásban meghatározott középiskolai versenyeredményekkel rendelkeznek, az ÚNKP-ban részt vevő felsőoktatási intézmények valamelyikébe felvételiznek, és segítik őket a pályázat elkészítésében. Annak érdekében, hogy a fiatalok és a pedagógusok is tudjanak a pályázatról, az NKFIH célzottan keresi őket. Ennek keretében az Oktatási Hivatallal (OH) együttműködve minden

OKTV 1-10. helyezett és felkészítő tanára tájékoztatást kap a pályázati lehetőségről. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács pedig Tehetségútlevelet állít ki az OKTV 1-10. helyezettek és az Ifjúsági Tudományos és Innovációs Tehetségkutató Verseny 1-3. helyezettek részére, amiben szintén felhívják a figyelmet a pályázat benyújtására. Az NKFIH emellett 2020-ban első alkalommal különdíjat ajánlott fel a matematikai, természettudományos, műszaki vagy informatikai (MTMI) területeken az OKTV első helyezetteknek, amelyek átadására – a járványügyi helyzetre való tekintettel – ősszel kerülhetett sor.

Várható további bővítés, illetve fejlesztés az elkövetkező időszakban?

Az ÚNKP a 2020/2021-es tanévben új kategóriával bővült: a „Tudománnyal fel!” Felsőoktatási Doktorvárományosi és Posztdoktori Kutatói Ösztöndíj Pályázati Kiírás a kiemelkedő tudományos és művészi eredményeket felmutató doktorvárományosok és posztdoktorok kutatási és alkotó tevékenységének és szakmai fejlődésének támogatását célozza, amelynek eredménye magas színvonalú, figyelemre méltó publikáció, egyéb tudományos, műszaki vagy művészi alkotás, valamint doktorvárományosok esetén a doktori disszertáció (PhD, DLA) megírása. Az új konstrukció szinte teljessé teszi a kutatói életpálya finanszírozását. A jövőben is tervezzük az idén bevált hat kategória megtartását. Az elmúlt négy tanévben egyaránt 4-4 milliárd forintos keret állt rendelkezésre, amelyből a nagyszámú sikeres pályázónak köszönhetően évről évre mintegy 2.000 tehetség támogatását finanszírozzuk. A modell bevált, így a fogadó felsőoktatási intézmények saját nyertes pályázóinak ösztöndíjösszege 40%-a mértékében továbbra is kutatási-működési támogatásban részesülnek majd.

Kortárs segítség a tudományos életpálya első lépéseihez

Interjú Jancsó Andrással, a HÖÖK Tehetségmentor Program vezetőjével

A Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK) az egyetemi hallgatók mellett évek óta aktívan segíti a középiskolába járó diákság boldogulását is. A Tehetségmentor Program keretében kortárs mentoráláson alapuló tehetséggondozás zajlik, ahol a tudományos életpálya iránt nyitott, tehetséges középiskolás fiataloknak egy felsőbb éves egyetemista, vagy doktoranduszhallgató segíti megtenni az első lépéseket a felsőoktatás és a tudományosság világában. A program céljairól és lehetőségeiről a program vezetőjét, Jancsó Andrást kérdeztük.

Szöveg: **Dallman Kristóf**

Immár közel öt éve, a 2015/2016-os tanév óta segíti a HÖÖK a középiskolás diákok tehetséggondozását. Milyen elhatározás hívta életre a Tehetségmentor Programot?

A Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája jó ideje kiemelt területként kezeli a hazai tehetséggondozás ügyét. A kezdetekkor alapvetően két problémával szembesültünk: egyfelől a felsőoktatásban számtalan tehetséggondozási platform működik, viszont ezeket az önállóan kiemelkedő munkát végző szereplőket – kezdve a kari tudományos diákköröktől, az OTDK-n keresztül, a szakkollégiumokig – nem feltétlenül ismerik az egyetemre bekerülő hallgatók. A tehetséggondozás lehetősége elveszik abban a hatalmas információs zajban, ami a gólyákat éri az első évben. Másrészt jól ismert tény, hogy a hazai tehetségek egy része már a középiskolában lemorzsolódik, és legkésőbb a pályaválasztás során elvész. Ennek megfelelően a két probléma azonosítása után kettős célt fogalmaztunk meg a Tehetségmentor Program számára: kortárssegítő hálózatként már az egyetem előtt megpróbáljuk elérni és felkarolni a diákokat, hogy segíteni tudjuk a felsőoktatásba történő bekerülésüket; továbbá megpróbáljuk helyi szinten is összekapcsolni a tehetséggondozás szereplőit a hallgatókkal, hogy minden lehetőségről időben értesülhessenek.

Hogyan illeszkedik a program a HÖÖK tehetséggondozási rendszerébe?

A HÖÖK elsősorban a Tehetségmentor Programon keresztül vállal szerepet a tehetséggondozásban, erre alapul minden további ilyen jellegű tevékenységünk. Kiváló az együttműködésünk a Doktoranduszok Országos Szövetségével (DOSZ), ennek köszönhetően a Tehetségmentor Program résztvevői térítésmentesen vehetnek részt a DOSZ országos Tavaszi Szél Konferenciáján, ahol a program már egyetemista tehetségei több száz előadó között mutathatják be aktuális kutatásaikat. A Tavaszi Szél Konferencia egyben verseny is, ahol

2019-ben öt helyezést sikerült elérniük a programban részt vevő mentoráltaknak és mentoroknak. Az idei Tavaszi Szél a vírus miatt csúsztatva, épp most, ősszel zajlik, úgyhogy az eredményekről még nem tudok nyilatkozni, de idén is több mentoráltunk regisztrált a rendezvényre. Említhetem még az Országos Tudományos Diákköri Tanáccsal (OTDT) ápolt jó kapcsolatunkat is, amelynek keretében 2015 óta, minden OTDK-évből külön díjazzuk a felsőoktatás témakörében született OTDK-dolgozatokat, amelyek számára – a pénznyeremény mellett – a *Valóság* című folyóiratban biztosítunk publikációs lehetőséget.

A mentoráltak középiskolai, majd egyetemi segítségéhez számos különböző tulajdonságra van szükség. Milyen az ideális mentor?

A mentorok feladatát két fő részre lehet bontani: a középiskolák felkeresésére, illetve magára a mentorálási folyamatra. Éppen ezért egy jó mentor tanácsadó, valamint egy picit coach is. Tanácsadóként információkkal segíti a mentoráltjait, tájékoztatja a különféle lehetőségekről, segíti a problémák felmérését és megoldását. Az egyetemen ilyen lehet például a TDK-ra

felkészítő tanár kiválasztása vagy a kutatási téma szűkítése. Coachként pedig pozicionálja a mentorált felsőoktatási tudományos világban betöltött helyét, előremenetelét. Az ideális mentor legfőbb tulajdonsága mégis az együttműködésre való képesség, hiszen az alapelvünk szerint a mentor nem a mentorált helyett, hanem vele együtt dolgozik.

Milyen programokon vehet részt a Tehetségmentor Programba bekerülő középiskolás?

A program részleteit – alkalmazkodva a régiós specifikumokhoz – nem centralizáltan, hanem lokális szinten határozzuk meg, hiszen az ország különböző pontjain más-más sajátosságokkal kell a fiataloknak szembenéznük. Általánosságban elmondható, hogy a mentoráltak számára szervezett programok két típusba sorolhatók. Az egyik típust a szakmai programok alkotják, amik mindig a tehetség kibontakoztatását szolgálják. Ilyenek lehetnek például a beszéd- és előadástechnikai, tudományos írássok, vagy az önfejlesztési tréningek. A másik nagy halmazt az informális programok alkotják, melyek célja a mentor és mentorált személyes kapcsolatának mélyítése, ami megteremti a kortárs mentorálás

alapját jelentő bizalmat, illetve lehetőséget teremt arra, hogy a mentoráltak megismerkedjenek egymással, hogy mint közösség később egymást is támogathatják.

A program keretében a mentorok évről évre előadások keretében keresik fel a középiskolákat. Mit teygen az a pedagógus, aki szeretné, hogy a mentorok az osztályában is népszerűsítsék a programot?

Fontos kiemelni, hogy jelenleg nyolc „telephellyel” működünk: Debrecen, Eger, Miskolc, Kecskemét, Pécs, Szeged, Gödöllő és Veszprém. Ezen városok vonzáskörzetében működő középiskolákra tudunk fókuszálni, de minden érdeklődést örömmel fogadunk. *Juhász János* kollégám, a program országos koordinátora igyekszik menedzselni, hogy minden középiskolai megkeresésnek eleget tudjunk tenni. Ezért minden pedagógust csak bátorítani tudok, hogy keressen bennünket a tehetsegprogram@hook.hu e-mail címen.

A program elsődlegesen a konvergencia régiókban működik. Mik a tapasztalatok, milyen szinten segíti a tehetséggondozás a korai iskolaelhagyás csökkentését?

A Tehetségmentor Program által végzett kortárs mentorálás ugyan alapvetően segíti a korai iskolaelhagyás csökkentését, de a program elsődlegesen az említett konvergencia régiókban is a kiemelt tehetségek felkutatására fókuszál és e diákok fejlődését segíti. Természetesen a felzárkóztatás is fontos a HÖÖK számára, ezért ezen a területen szoros együttműködésben dolgozunk az Innovációs és Technológiai Minisztériummal. A minisztérium által 2018-ban meghirdetett Tanítsunk Magyarországot program célja (*a témával lapunk 76. évf. 4. számában foglalkoztunk – a szerk.*), a kistelepüléseken élő általános iskolás diákok felzárkóztatása és mentorálása. A program négy pillérjének egyikét a HÖÖK biztosítja.

Tervben van a Tehetségmentor Program további bővítése?

A már említett nyolc városban működünk, egész pontosan e városok felsőoktatási intézményei adják számunkra a bázist, ahol a program sikeressége érdekében szorosan együttműködünk az intézményi hallgatói önkormányzatokkal. A programot természetesen igyekszünk folyamatosan bővíteni. Ennek egyedül – a tehetséggondozás egyéb területein is jól ismert – finansziális korlátai lehetnek, de nagy öröm, hogy az idei tanévben Veszprémben is elindulhatott a program.

A tehetséggondozáson a jövőnk múlik

Interjú Bácsné Trefil Edina tehetséggondozó koordinátorral

A tehetséggondozás célja a kiemelkedő képességű gyermekek, tanulók támogatása pedagógiai és pszichológiai eszközökkel annak érdekében, hogy képességeik még jobban ki tudjanak teljesedni. A pedagógiai szakszolgálat tehetséggondozó koordinátorra ennek érdekében kapcsolatot tart a szülőkkel és a pedagógusokkal, a gyermekkel az adott intézményben vagy azon kívül foglalkozó szakemberekkel és a tehetséggondozó hálózattal. A Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat (FPSZ) tagintézményei komoly szakmai tudással, tapasztalattal, hagyományokkal rendelkeznek és működnek, széles körű információs és helyi kapcsolati tőkével rendelkeznek, így az egyéni adottságokra és lehetőségekre szabott, hosszú távú támogatást tudnak nyújtani.

Szöveg: **Németh Gábor** | Fotó: Matehetsz

Milyen tevékenységi területei vannak a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálatnak?

2013-ban történt egy EMMI-rendeletváltozás, amely jelentősen átalakította a szakszolgálatok szervezeti működését. Az ellátandó szakfeladatok, tevékenységi területek: nevelési tanácsadás (pszichológiai és gyógypedagógiai ellátás), korai fejlesztés, konduktív pedagógia, szakértői bizottság, pályaválasztási tanácsadás, logopédia, gyógytestnevelés, tehetséggondozás, óvoda-és iskolapszichológia. Ezeket a feladatokat 32 tagintézménnyel látja el az FPSZ, minden kerületben található tagintézményünk.

Korábban a pedagógiai szakszolgálati feladatokat különféle intézménytípusok látták el, mára azonban megtörtént az egységesítés. Milyen újításokat, új feladatokat, változásokat hozott az átszervezés?

Egyrészt szerkezeti átalakítás történt, másrészt új szakfeladatok érkeztek a tanácsadókhoz a korábbiak mellé. A pályaválasztási tanácsadás újonnan került az FPSZ-be, korábban különálló intézmény volt. Nagy változást jelentett az is, hogy a gyógytestnevelőket áthelyezték az iskoláktól a szakszolgálatokhoz. A szakértői tevékenység is átalakult, mert az korábban a szakértői bizottságokhoz tartozott, most pedig a tagintézményeknél kezdődik a gyerekek vizsgálata, és akkor kerül a szakértői bizottsághoz, ha szükség van az SNI meghatározására. A korai fejlesztés, a konduktív nevelés és a tehetséggondozás ugyancsak új szakfeladat.

Kinek a javaslatára és mikor ajánlott a pedagógiai szakszolgálathoz fordulni és igénybe venni a tehetséggondozást?

Bármikor lehet a szakszolgálathoz fordulni, ha kérdése van akár a szülőnek, akár a pedagógusnak. A jelentkezők nagy része önkéntes, általában a pedagógusok javaslatára a szülők kérik a segítséget, ami lehet vizsgálat, tanácsadás vagy terápiás ellátás is. Vannak olyan helyzetek is, amikor beutalóra érkeznek a gyerekek, a szakértői vizsgálatoknak van egy protokollja, szigorúbb kerete. Előfordulnak olyan esetek is, amikor erősebb, hatósági megkeresés érkezik, de ezek ritka helyzetek. Érdemes kiemelni, hogy ez ingyenes, preventív szemléletű ellátás, amelyet érdemes igénybe venni, a szakszolgálatok sokféle szakember közreműködésével nyújtanak komplex ellátást egészen a gyermek megszületésétől addig, amíg nappali tagozatos hallgatói jogviszonnyal rendelkezik az illető, sőt a szakértői vizsgálatokban most már esti munkarendű képzésben tanulók is részt vehetnek.

Ki és miként tud segíteni a tehetség felismerésében és gondozásában a pedagógiai szakszolgálatnál?

A tehetséggondozás egy fiatal ágazata a szakszolgálatnak, az FPSZ-ben 2013-ban jött létre a tehetséggondozó koordinátori munkaközösség. Ez azt jelenti, hogy minden kerületben van egy munkatársunk, akinek az a feladata, hogy összefogja az adott kerület tehetséggondozó munkáját. Ez a munka kerületenként változó, rengeteg tényező befolyásolja. Meghatározó, hogy az egyes kerületekben mire van kapacitás, vagy milyen foglalkozásra van elég jelentkező. Előfordul, hogy a kollégák az iskolákban dolgoznak az iskolapszichológusokkal és pedagógusokkal együtt, ez az intézmény igényeitől is függ.

Részen gondozási, részen koordinátori feladatokat látunk el. Az eszközkészletünk elsősorban a kognitív tehetségek azonosítására alkalmas, tekintettel arra, hogy nem vagyunk művészek, sportolók stb. A szakszolgálatok alapvetően valamilyen problémával küzdő gyerekekkel foglalkoznak, akik sokszor szakértői vizsgálattal érkeznek hozzánk, például tanulási nehézség gyanújával, és kiderülhet, hogy a nehézség mellett kiemelkedő képességük is van. Ha az azonosításon túl felmerülnek kérdések, akkor akár a személyiségfejlesztésben, akár bizonyos készségek fejlesztésében – például szociális készségekben, kreativitásban, együttműködésben, kommunikációs képességekben, stresszkezelésben – tudunk segíteni. Utóbbi azért is hangsúlyos, mert a nagyobbakra már komoly terhelés nehezedhet, fontos megtanulni, hogyan tudják óvni magukat.

A koordinátorok tevékenységéhez hozzátartozik egy kapcsolattartói szerepkör, nemcsak egymással, hanem külső személyekkel is összeköttetésben állnak. A tehetséggondozás hálózatos rendszer, amibe nagyon igyekszünk bekapcsolódni, országos szintű együttműködések is vannak más megyék szakszolgálataival, de például szoros kapcsolatban vagyunk a MATEHETSZ-szel is. Nemrég megjelent *A tehetség kézikönyve*, amiből

” A tehetséggondozásnak csak egyik aspektusa például a versenyekre való felkészítés. Az egész személyiségüket összetetten, a maga komplexitásában kell látnunk. A tehetségazonosító vizsgálatnak lényeges része a személyiség vizsgálata is, hogy láthatóvá váljon a teherbíróképesség, a motivációs rendszer, az énerő, énvédelem. ”

mi is kaptunk tőlük 23 példányt, így minden kerület tagintézményébe került belőle. Rendszeresen együttműködünk velük továbbképzések tekintetében és konferenciák kapcsán is. Fontos az információáramlás, így tudunk egymásnak lehetőséget, segítséget adni, összekapcsolni azokat az embereket, akik fontosak a gyerekek ellátásának érdekében. Ez történhet intézményes keretek között is, de külsős személyekre is vonatkozik, például edzőt, mentort, zenetanárt tudunk találni, olyanokat felkutatni, akik specifikusan tudnak az adott gyerekekkel foglalkozni.

Javasolhat tehát a szakember további tehetséggondozást, tehetségtámogató programokban való részvételt a gyermeknek?

Abszolút. Sajnos nehéz a helyzet, mert leginkább gyakorlati, empirikus, „csinálás” foglalkozásokról beszélünk, amelyeknek nagyrészt le kellett most állniuk. Viszont lettek online lehetőségek, és az eddig nálunk megfordult szülőkkel kapcsolatban vagyunk, így ha találunk az adott gyerek érdeklődési körének megfelelő programot vagy lehetőséget, akkor tudunk szólni nekik. Emellett persze továbbítjuk az információkat az intézmények felé is, de ők most érzékelhetően nagyon leterheltek.

A Mathias Corvinus Collegiummal (MCC) is tartjuk a kapcsolatot, rendszeres az együttműködésünk, több gyerekünket is sikerült hozzájuk bejuttatni. Épül tehát a hálózat, kifelé is, ötödik éve országos szinten is tartunk egy konferenciát a szakszolgálati koordinátori munkaközösség vezetőinek. Ez idén nyáron online konferenciaként valósult meg, büszkéek voltunk rá, hogy minden megye és négy egyházi pedagógiai intézmény képviselője is jelen volt. A tehetséggondozás rendszerszemléletben képzelhető el, legalábbis úgy tud jól funkcionálni, ha így állunk hozzá.

Milyen módszerekkel segítenek a szakemberek azokon a tanulókon, akiknek beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségei vannak, netán sajátos nevelési igényűek?

Az SNI-s ellátásban annyiban térnek el a módszerek a tehetséges gyerekek esetében, hogy a szakembereknek még kreatívabbnak kell lenniük. A tehetséggondozás általában nagyon energia- és időigényes műfaj. Egyedi módszereket kell kidolgozni, sok mindenben kell járatosnak lenni, tudni kell rugalmasan váltani a módszerek között, ehhez pedig széles repertoár szükséges. Például autizmus spektrumzavarral küzdő gyerekek köréből találkozunk gyakrabban olyanokkal, akik tehetségterülettel is érintettek, de tanulási nehézséggel, figyelemzavarral, hiperaktivitással, valamilyen „disz”-szel küzdő gyerek esetében is gyakran felfedezhető kiemelkedő teljesítmény. Minden gyereknek sajátos segítségigénye van, nem lehet sablonokkal dolgozni, inkább irányelvek, jellegzetességek vannak. Kétségtelenül több munkát jelent, de sokkal dinamikusabban zajlik a velük való munka, ami nagyon inspiráló, jó élmény tud lenni, és frissen tartja az embert!

Hogyan lehet csökkenteni a gyerekekre nehezedő teljesítménykényszert?

Fontos része a koordinátori tevékenységnek a szemléletformálás, a szülők és a pedagógusok tekintetében is. A tehetséggondozásnak csak egyik aspektusa például a versenyekre való felkészítés. Az egész személyiségüket összetetten, a maga komplexitásában kell látnunk. A tehetségazonosító vizsgálatnak lényeges része a személyiség vizsgálata is, hogy láthatóvá váljon a teherbíróképesség, a motivációs rendszer, az énerő, énvédelem. Hogy a tehetségét mennyire fogja tudni hatékonyan megmutatni, kibontakoztatni, nagymértékben függ érzelmi és szociális kompetenciáktól, készségektől. Mindenkinek egyéni a teherbíróképessége is, itt is megmutatkozik, hogy személyre szabottan kell segíteni.

Illetve örömet is találniuk kell abban, amit csinálnak, szem előtt kell tartani, hogy ne csak a teljesítmény legyen elsődlegesen meghatározó. Ez már rövid távon is lényeges, mert nagyon hamar kiéghetnek, és ha ezt nem veszik figyelembe, alulteljesítés alakulhat ki, és akár pszichoszomatikus problémák, hangulati zavarok, szorongásos problémák is elindulhatnak. A nagy teljesítményeknek a létrejötté lemondásokkal jár, és ahhoz, hogy ez egy fiatalnak megérje, sok embernek a jó együttműködésére van szükség. Nem lehet általánosan, órára pontosan meghatározni, hogy mennyi verseny vagy különóra jó, hanem egyénileg kell eldönteni.

Mi alapján lehet tájékozódni, mit érdemes szem előtt tartani a gyermek képességeinek megfelelő nevelési-oktatási intézmény kiválasztásához?

Erre megint azt kell mondanom, hogy mindig egyedi esetekről van szó, az adott helyzetet kell minél alaposabban körbejárni. Javaslom a kerületi szakszolgálatnak és koordinátornak a megkeresését, mert nekik

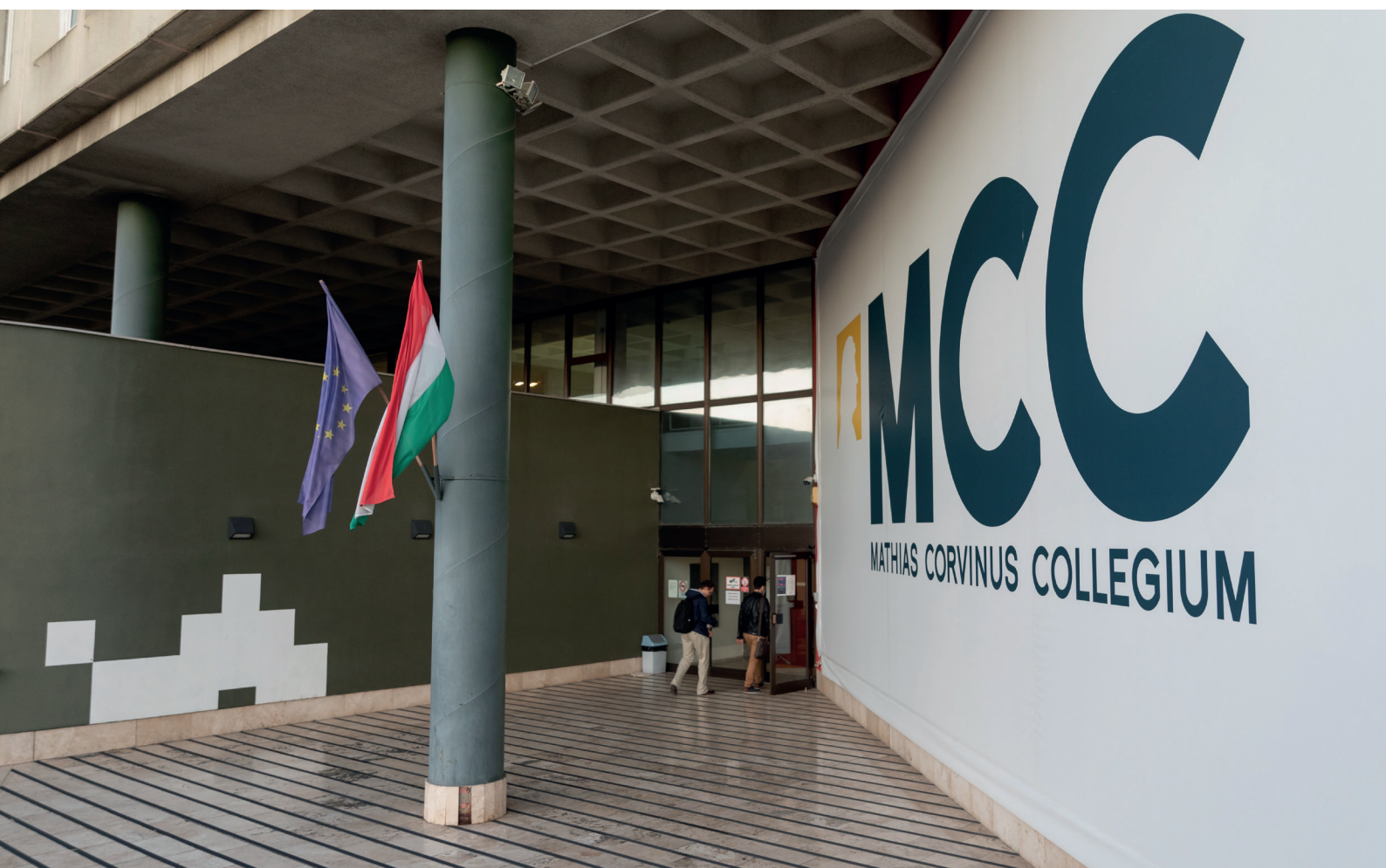
nagyon jó rálátásuk van az intézményekre, és ha a saját kerületünkben nem tudunk személyre szabottan megfelelő helyet találni, akkor egymástól tudunk érdeklődni a gyerekek számára leginkább ideális helyek iránt. Természetesen szempont az is, hogy ne kelljen naponta órákat utazni, amellett, hogy melyik iskola tolerálja az esetleges extra elfoglaltságait. Vannak, akiknek beválnak az erős középiskolák, de vannak, akiknek nem való, mert túlterhelik őket. Vannak, akiknek az alternatív iskolák válnak be, és természetesen azok sem működnek mindenkinek. Budapesten elég jó választék van, vidéken ez néha nehezebb ügy. Bármilyen intézményt is választanak végül, kell, hogy maradjon ideje a gyerekeknek a tehetségéhez kapcsolódó tevékenységekre, gazdagító programokra, és a legfontosabb, hogy legyen szabadideje is! Ne legyen egész napra betáblázva. Azt is tudni kell, hogy a család egész életét befolyásolja egy kiemelten tehetséges gyerek, főleg már középiskolás korban. Komoly áldozatokat hoznak, akár költöznek is emiatt. Nemcsak idő- és energia-, hanem komoly anyagi ráfordítást is jelenthet.

Sokat segít, hogyha ennek a folyamatnak részesei a pedagógusok is, mert ők egy újabb oldalukról látják a gyerekeket, és előkerülhetnek olyan aspektusok, amelyeket nem feltétlenül vesz észre a szakember vagy a szülő. Nehéz egyébként a pedagógusoknak is, ezt tegyük hozzá, például a differenciálás elengedhetetlen, de egy 30–35 fős osztályban differenciálni elképesztő kihívás. Nem is feltétlenül való mindenkinek egyformán a tehetséggondozás. Mindenkinek annyit jó beletenni, amennyit ő tud. A tehetséges fiatalok néha maguk alatt vágják a fát és nagyon önsorsrontó módon is tudnak viselkedni, ez a kreatív tehetség működéséből fakadó sajátosság lehet. Felkészültnek kell lenni, nem lehet rutinból kezelni őket – egyébként a többi gyereket sem kéne. Szükség van a folyamatos módszertani megújulásra, ezt most a vírushelyzet és a digitális oktatás is megmutatta. Rendszerszemléletű segítségnyújtásra van szükség minden területen, és ugyanúgy segítenünk kell a pedagógusokat is. Ahogy a világ halad, a kreativitásnak és az innovációnak a területeit hívja elő első-sorban, ehhez muszáj felzárkózni. Ezen múlik a túlélésünk, nem is csak hosszú távon. Olyan kérdések vannak a világban, amelyekhez nagyon nagyfokú kreativitás és a másképp gondolkodás tudása szükséges. A tehetséggondozáson a jövőnk múlik.

Tudásátadás, kéességfejlesztés, kapcsolatépítés

Tehetséggondozás a Mathias Corvinus Collegiumban

Az 1996-ban, magánfelajánlásból létrejött Mathias Corvinus Collegium (MCC) jelentős mérföldkőhöz érkezett a 2020-as évben. Az oktatás minden szintjét lefedő tehetséggondozó és vezetőképző szakkollégium az elkövetkező években Kárpát-medence-szerte számos új képzőközpontot kíván nyitni. Az MCC-ben működő képzésekről és a közeljövő terveiről **Szalai Zoltán** főigazgatót kérdeztük.

Szöveg: **Dallman Kristóf**

A Mathias Corvinus Collegium 1996-ban jött létre magánfelajánlásból. A kezdeményezés célja a kezdetektől fogva a kiemelkedően tehetséges, szűkebb közösségük és az ország fejlődése iránt elkötelezett fiatalok támogatása. Hogyan változott a képzési portfólió az alapítás óta?

Az MCC az elmúlt évtizedek alatt jelentős átalakuláson és fejlődésen ment keresztül. Az 1996-os alapításkor tehetséges fiataloknak szóló ösztöndíjprogramok és képzések jelentették az MCC-t. Ekkor még nem beszélhettünk bentlakásos kollégiumról, illetve a maihoz hasonlóan kiterjedt, az általános iskolásoktól az egyetemistákig minden korosztályt megszólító programról. Az MCC 2000-ben költözött a jelenlegi, Somlói úti épületébe, ahol megindult a bentlakásos képzés, illetve ezzel párhuzamosan egy szervezett, középiskolásoknak szóló program. A létszám is folyamatosan nőtt, a középiskolás program létszáma a kezdetekben 50-60 fő volt, ez mostanra már 1400-1500 fő környékén jár. Az egyetemi program a legelső évfolyamában harminc fővel indult. Most az egyetemisták száma – a kolozsvári campussal együtt – már 200 fő fölött van.

Az MCC Fiatal Tehetség programja 2015-ben indult el, ez a 10-14 éves korosztályba tartozó, általános iskolás diákoknak nyújt tehetséggondozási lehetőséget. Mindeközben több posztgraduális programunk is elindult, ezek közé sorolható az Erdélyi Politikai Iskola, a Kárpátaljai Közéleti Vezetőképző, a Női Vezetőképző Program, a Roma Tehetségprogram, tehát egy elég széles oktatási portfólió alakult ki az MCC keretein belül. Azzal pedig, hogy 2020-ban egy közérdekű vagyonkezelő alapítvánnyá alakult az intézmény, megnyílt a lehetőség, hogy mind területiális, mind pedig létszámbeli tekintetben még inkább tudjunk fejleszteni a programjainkon. Jelenleg tíz helyszínen működik az MCC valamely programja. Ez a 2021-es évben eléri a 17 helyszínt, a 2025-ös tanévre pedig a terveink szerint már 35 helyszínen, a teljes Kárpát-medencét lefedve fogunk működni.

A Fiatal Tehetség Program az általános iskola felső tagozatos diákjai számára nyújt iskolán kívüli fejlődési lehetőséget. Kiknek szól, és milyen jellegű fejlesztést kínál a program?

A Fiatal Tehetség Programba az általános iskola ötödik osztályától, tehát tízéves kortól lehet jelentkezni. Minden felső tagozatos diák számára érdekes lehet a program, aki azt érzi, hogy többet szeretne megtudni a világról, jobban szeretné érteni a dolgokat, kíváncsi olyan összefüggésekre, amiknek az elemzésére a közoktatásban kevésbé van lehetőség. A Fiatal Tehetség Programban lehetőség nyílik megismerni akár a zene és a matematika, vagy a pénzügy és a matematika összefüggéseit. Akit pedig a történelem és a társadalom kérdései, vagy akár robotika, illetve a programozás érdekel, az is megtalálhatja a helyét a képzés keretei között. Várjuk a programba a nyelvek iránt érdeklődő fiatalokat is, illetve azokat, akik szeretnének egy közösség tagjaivá válni, hasonló érdeklődéssel, ambícióval rendelkező fiatalokat megismerni, velük időt eltölteni. Mindezt pedig akár nemcsak a saját lakóhelyükön, hanem a téli és nyári táboraink, illetve az országos rendezvényeink keretében is művelnék.

A tehetséggondozási háló következő lépcsőfoka az MCC Középiskolás Program. Milyen többlettudás megszerzésére van lehetőség a program keretében? Milyen eszközökkel zajlik a középiskolás tehetségek gondozása?

A Középiskolás Programban történő részvételhez nem kell feltétlenül elvégezni a Fiatal Tehetség Programot. Természetes dolog,

” Minden felső tagozatos diák számára érdekes lehet a program, aki azt érzi, hogy többet szeretne megtudni a világról, jobban szeretné érteni a dolgokat, kíváncsi olyan összefüggésekre, amiknek az elemzésére a közoktatásban kevésbé van lehetőség. ”

ha valaki 10-14 évesen még érdeklődik valami iránt, amiért később már nem lelkesedik, vagy éppen fordítva, a középiskolába kerülve kezd el olyan dolgok felé nyitni, amik pár évvel korábban még nem mozgatták volna meg. A Középiskolás Programban Magyarország egyik legjobb e-learning kurzuskínálata áll a résztvevők rendelkezésére. A társadalom- és bölcsészettudományokban gyakorlatilag a teljes spektrumot lefedik a képzések a pszichológiától a történelemtudományon keresztül egészen a társadalmi tanulmányokig. Nagyon fontos azonban, hogy ez nem kizárólag egy online program, hiszen különböző hétféle tréningeken, táborokon keresztül az MCC közösség tagjává válhatnak a résztvevők, mindezek mellett pedig személyes képzések és szabadidős programok közül is lehet válogatni.

Hogyan tudják a fiatalok összeegyeztetni kötelező iskolai tanulmányaikat az MCC tehetséggondozó programjában való részvétellel?

Az MCC ott kezdődik, ahol a közoktatás véget ér. Folyamatosan keressük az együttműködést a diákjainkkal kapcsolatban álló szülőkkel és pedagógusokkal. Az időbeosztást, valamint az egyéni és csoportos leterheltséget igyekszünk mindig úgy kialakítani, hogy ne okozzon problémát, összeegyeztethető legyen az általános és a középiskolai tanulmányokkal. Egyfajta plusz segítséget is tudunk nyújtani a tehetségesebb, több energiával rendelkező fiataloknak, hogy megtalálják a számításukat a programjainkban, miközben kiváló eredménnyel tudják végezni az iskoláikat. Az a tapasztalatunk, hogy akik részt vesznek a programjainkban, azok félévről félévre egyre jobb eredményeket érnek el az iskolai tanulmányaik során. A legtöbbször az adott pedagógus is felfigyel a központunkra, valamint azok

a pedagógusok, akik már ismerték az MCC-t, hozzánk irányították a tehetséges diákjaikat. Mind a Fiatal Tehetség Programban, mind pedig a Középiskolás Programban félévente mérjük a résztvevők teljesítményét, visszajelzést kapnak az előrehaladásukról, melyek értelmezésében pszichológusok és pályaválasztási tanácsadók is a fiatalok rendelkezésére állnak.

Mennyire épülnek egymásra az MCC programjai? Jellemző, hogy egy kisdiák elvégzi a Fiatal Tehetség Programot, majd a Középiskolás, később pedig az Egyetemi és Posztgraduális programokban is részt vesz?

Természetesen van erre lehetőség! Most is vannak már olyan diákjaink, akik végigjárták a számukra lehetséges teljes képzési portfóliót. Ez egyfajta célunk, vagy álmunk is, hogy minél többen legyenek olyanok, akiket általános iskolás koruktól egészen a karrierkezdésig végig tud kísérni a Matthias Corvinus Collegium.

Az utóbbi években az MCC nem iskolai korcsoporthoz kötött programokkal is szélesítette programkínálatát. Mit érdemes tudni a Roma Tehetség Programról, illetve a különböző vezetőképző és nemzetközi mobilitási lehetőségekről?

Működik egy úgynevezett Erdélyi Politikai Iskolánk, ahol az RMDSZ-szel, a MIÉRT-tel együttműködve olyan, a közélet iránt érdeklődő, tehetséges, erdélyi magyar fiataloknak nyújtunk plusz képzést, akik azt gondolják, hogy a közéletben szeretnének részt venni, és úgy gondolják, hogy ehhez fontos, hogy képezzék magukat, mind képességeik, mind pedig tudás terén. Ugyanez igaz a Kárpátaljai Közéleti Vezetőképző prog-

ramunkra, ahol a kisebbségben élő kárpátaljai magyar fiataloknak nyújtunk lehetőséget tudásuk és képességeik fejlesztésére. A Roma Tehetség Programunkba középiskolás és egyetemista fiatalokat várunk, akik egy minél jobb középiskolába, vagy egyetemi képzésbe szeretnének bekerülni, ők egy minőségi, az életüket és a tanulmányaikat előremozdító programban vehetnek részt.

A 2020-as évben jelentős mérföldkőhöz érkezett az MCC. Megalapította könyvkiadóját, illetve egy törvénymódosítással a műhely pénzügyi hátterét is megerősítették. Milyen jövőképet tűzött ki maga elé az MCC? Milyen fejlesztések, változások várhatóak az elkövetkező időszakban?

Ahogy a bevezetőben is említettem, az a célunk, hogy az elkövetkező években kialakuljon az MCC képzésének a teljes Kárpát-medencét lefedő hálózata. A jelenlegi képzőhelyeinket megsokszorozva, 35 helyen működne így az MCC, amiből 9 helyszínen a képzési portfólió teljes vertikuma jelen lenne az általános iskolás programtól egészen posztgraduális programjainkig. Miskolcon, Debrecenben, Szegeden, Kolozsvárott, Győrben, Pécsen szeretnénk létrehozni bentlakásos kollégiumokat, amelyek tízéves kortól az egyetem végéig, sőt még azon túl is segítik a fiatalokat. Ezen kívül rengeteg ösztöndíjlehetőséget kívánunk meghirdetni olyan tehetséges fiatalok számára, akik például szeretnének eljutni jó minőségű külföldi egyetemi képzésekre. Szeretnénk minél több szakértőt, pedagóguskollégát az MCC-hez kötni. Ez a folyamat már megkezdődött, így például *Cséfalvai* professzor úr az egyetemi programunk oktatója lett, *Boris Kálnoky* a médiaiskola vezetését vállalta el, *Szepesi Balázs* lett a közgazdaságtani

iskolánk vezetője, és még hosszan sorolhatnám azokat az oktatási körökben igen jó hírnévvel és reputációval rendelkező oktatókat, akik mostantól teljes egészében az MCC csapatának részeként, főállásban kutatnak és oktatnak.

Mit üzen azoknak a fiataloknak, akik most hallanak először az MCC által nyújtott lehetőségekről?

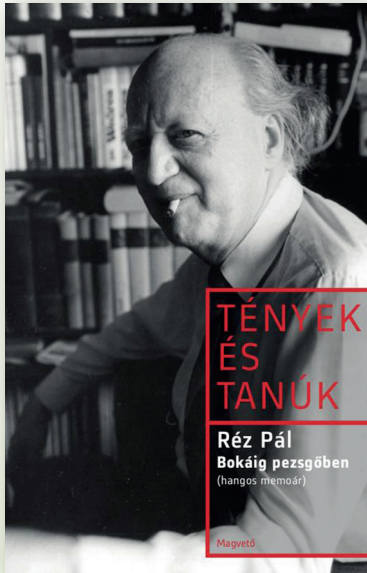
Arra bátorítom a fiatalokat, hogy jelentkezzenek a programjainkra.¹ A felvételnk sem egy vizsgahelyzet, tehát nem kell attól tartani, hogy ez olyan lenne, mint egy gimnáziumi felelés vagy egy egyetemi vizsga. Természetesen arra is kíváncsiak vagyunk, hogy mit tudnak, mennyire tudták elsajátítani azt, amire eddig a köznevelésben vagy a felsőoktatásban lehetőségük nyílt. De ennél még fontosabb, hogy milyen ambíciókkal, milyen jövőképpel rendelkeznek, mennyire képesek egy-egy problémát áttekinteni és ezekre megoldásokat találni. A felvételi beszélgetés is már egy jó élményt jelentő, igazi, izgalmas szóbeli megmérettetés. Ezt követően pedig aki bekerül az MCC-be, az Magyarország talán legjobb programjában vehet részt, ahol olyan tudást, olyan képességeket és olyan kapcsolati hálót szerezhet, amire máshol nem lenne lehetősége.

¹ Fiatal Tehetség Program: <http://fit.mcc.hu/jelentkezés.html>
Középiskolás Program: <https://moodle.mcc.hu/jelentkezés/>

Kulturális ajánló

Összeállította: Németh Gábor

Réz Pál: Bokáig pezsgőben

Magvető, Budapest, 2018.

Réz Pál 1952-től volt a Szépirodalmi Könyvkiadó szerkesztője, majd 25 éven át a *Holmi* folyóirat főszerkesztője. A *Bokáig pezsgőben* nem egyszerű élet- és pályarajz, hanem sok anekdotával fűszerezett beszámoló a kortársakról: írókról, költőkről, pályatársakról és barátokról. Szereplői Déry Tibor, Németh László, Illyés Gyula, Tamási Áron, Szabó Lőrinc, Juhász Ferenc, Csurka István, Petri György, Weöres Sándor és sokan mások, akikkel Réz Pál együtt élte át a magyar irodalom egyik aranykorát. A több mint húsz évvel ezelőtt készített rádióinterjú szerkesztett, kibővített és 2015-ben kiegészített szövegét fényképekkel, könyvdedikációkkal illusztrálták.

A kötet olyan történelmi, irodalomtörténeti és irodalomelméleti szempontok vizsgálatát teszi lehetővé, amelyek árnyalhatják és kiegészíthetik a középiskolai ismereteket, betekintést engedve írók, költők, szerkesztők életébe, Magyarország mindennapjaiba a két világháború közti időszakról a 2010-es évekig.

BarabásiLab: Rejtett mintázatok. A hálózati gondolkodás nyelve

Ludwig Múzeum,
2020. október 10. – 2021. március 21.

A *Rejtett mintázatok* a nagyrészt Barabási Albert-László fizikus és hálózatkutató tevékenységéhez köthető ún. Barabási-hálózatokat felhasználó kutatások elmúlt 25 évének bemutatása köré szerveződik. A BarabásiLab egy olyan együttműködési platform, ahol több tudományterület tudósai működnek együtt művészekkel és tervezőkkel (*Kim Albrecht, Szu Yu Chen, Alice Grishchenko, Mauro Martino, Edson Pavoni*), előmozdítva a hálózatok vizuális szókincsét.

A hálózati vizualizáció alakulásának-fejlődésének nyomon követésével – a Barabási kutatólabor meghatározó projektjeinek bemutatása révén – az átfogó módszer képzőművészeti alkalmazásához juthat el az érdeklődő. A csúcstechnológia (adatszobrok, MI, AR, VR, rajzoló robot) felhasználásával a hálózati ábrák és struktúrák szemléletesen értelmezik azokat a rejtett kapcsolatokat és összefüggéseket, amelyek egy-egy vizsgált jelenség háttérben húzódnak.

Barabási kutatásaiban a dolgok és jelenségek közötti, többnyire láthatatlan összefüggések keresése, az ismétlődő mintázatok felderítése áll a középpontban, amelyek összekapcsolják a természetet, a társadalmat, a nyelvet és a kultúrát. A hálózati szemlélet olyan átfogó, univerzális módszerrel kecsegtet, amelynek segítségével szinte minden összefüggés (pl. a művészi karrier sikeressége) természettudományos precizitással vizsgálható.

A kiállítás interdiszciplináris alapjai segíthetnek a diákoknak a különböző tantárgyak közti összefüggések felfedezésében és megértésében. A tudományos és művészeti érdeklődés egyaránt fejleszthető a kiállításon, amely rengeteg példával szolgál szerteágazó témakörökből.

Részletek: <https://bit.ly/2LGrSL3>

Káva Kulturális Műhely

színházi és drámás játékok, akár otthonról

A Résztvevő Színháza (ARS) az angol Theatre in Education (TiE) módszerén és a Káva saját gyakorlatán alapuló metódus, melynek keretében elsősorban gyerekeknek és fiataloknak készítenek komplex színházi nevelési előadásokat. Módszerük kapcsolódik az alkalmazott színház területéhez és a részvételi színházi műfajok közé tartozik.

A komplex színházi nevelési előadás olyan színházi nevelési program, amelyben a színház eszközeivel elkészített jelenetek, jelenetsorok és a hozzájuk kapcsolódó beszélgetések, valamint a sajátos esz-

tétika alapján illeszkedő interaktív munkaformák révén megvalósuló feldolgozás-továbbgondolás dramaturgiailag szerves egységet képez. Az előadások témája mindig valamilyen erkölcsi/társadalmi probléma, ami az embert mint a jelenben élő közösségi lényt vizsgálja. Olyan műfaj, ahol a nézőt helyezik a középpontba és módszerré vált az alkotó résztvevői jelenlét megteremtése. Ezekben az előadásokban nem az üzenet átadása, hanem a dilemma középpontba helyezése a cél. Az alkotók igyekeznek olyan kérdést, problémát hangsúlyossá tenni, aminél a többszemponúság, a több nézőpontból való vizsgálódás elkerülhetetlen. Fórumot hoznak létre, ahol egyeztetni lehet a véleményeket, ütköztetni a gondolatokat annak érdekében, hogy párbeszéd alakuljon ki a résztvevők között.

A jelenleg érvényes szabályozás következtében arra törekednek, hogy minél többféle színházi és drámás játékot tudjanak az osztályközösségeknek ajánlani, akár úgy, hogy az iskolában vesznek ezen részt, akár úgy, hogy otthon, saját számítógépeik előtt vannak jelen a diákok.

Részletek: <https://bit.ly/3mvRTJI>

A Műpa programjai iskolásoknak

A Műpa kiemelten fontos küldetésének tekinti, hogy szerepet vállaljon az elkövetkező nemzedékek koncertlátogatóinak nevelésében. Ez a tevékenység nem azonos a koncerttermek műsorában régóta rendszeresen jelen lévő hagyományos gyermekhangversenyekkel, hanem az azok mellett megjelenő, a hangsúlyt az ismeretterjesztésről az élményre, kreativitásra és interakcióra helyező, újszerű programokról van szó. Különös hangsúlyt helyeznek nemzeti zenekultúránk értékeinek felmutatására, és jelentős mértékben támaszkodnak a magyar zenei hagyományokra.

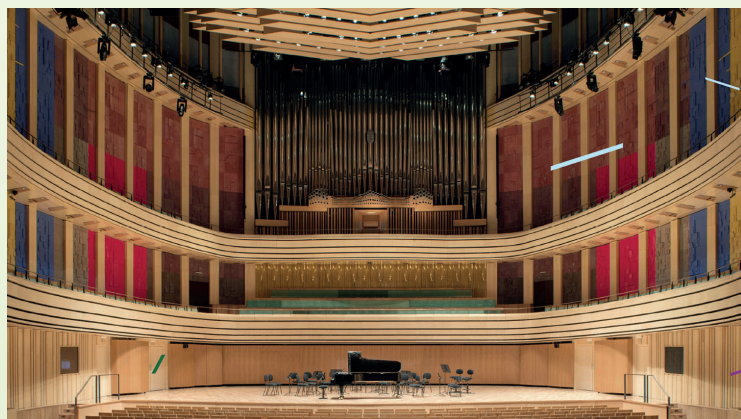
Iskoláskoncertek extra – Zeneboncolás

A komolyzene számára a legnehezebben meghódítható közönség a gimnazisták és egyetemisták korosztálya. Rájuk összpontosít a *Zeneboncolás* programsorozata, amely kettős feladatot teljesít. Egyfelől ráébreszti a fiatalokat arra, hogy a klasszikus muzsika világa nem feltétlenül elutasító a popzenével szemben, másfelől meggyőzi őket arról, hogy a komolyzene merőben más eszközökkel, mégis nagyon hasonló módon építkezve beszél az őket is foglalkoztató érzelmekről és gondolatokról. A *Zeneboncolás* figyelmes, a finom részletek iránt fogékony zenehallgatókat kíván nevelni. Amellett, hogy a fiatalok a klasszikus zenét a saját, otthonos és ismerős zenei világukon átszűrve sajátítják el, a popzenét is biztosan más füllel hallgatják majd ezután. A kétrészes estek minden alkalommal egy „témára” adnak variációkat: azonos hangnem, műfaj, hangulat vagy zenei kifejezőeszközök kerülnek egymás mellé, hogy értelmezzék egymást. Mert a könnyű lehet komoly, de a klasszikus sem okvetlenül nehéz. További információval és jegyrendeléssel a csip@mupa.hu e-mail címen tudnak segíteni.

Próbálátogatás

Az érdeklődő iskolai csoportok részt vehetnek a Nemzeti Filharmonikus Zenekar próbatermi próbáin, a zenekar próbarendjéhez igazodóan előzetesen meghirdetett időpontokban. A diákok bepillantást nyernek a zenekari műhelymunkába, a próbához kapcsolódó beszélgetésen sok apró részletet tudhatnak meg a zenekar tevékenységéről és működéséről. A program időtartama 90 perc, a részvétel oktatási intézmények 15–30 fős csoportjai számára ingyenes és előzetes jelentkezéshez kötött. Jelentkezni és időpontot egyeztetni a csip@mupa.hu e-mail címen lehet.

Részletek: <https://bit.ly/2LCgKyM>

Jedlik Ányos, a kísérletező pedagógus, hazafi és filantróp

Szöveg: **Kőrösi Gábor Péter**, történelem szaktanár (Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola), a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozatának tagja

„Jó volt benne az,
hogy valóban kísérleti előadásokat tartott,
már olyan időkben,
amikor többnyire csak a kréta és spongya járta.”

(Eötvös Loránd)

Jedlik 1800-ban született a felvidéki Szímón, jómódú földműves családban. Szülei a bencésekre bízta a taníttatását és nevelését is. Hatásukra 1817-ben belépett a Szent Benedek szerzetesrendbe. 1822-ben doktorált, 25 évesen pedig pappá szentelik. Ettől kezdve Győrött tanít a gimnáziumban, később a liceum fizika tanszékén.

1826-ban jön rá a szódagyártás hatékony, nagyüzemi módjára (a szikvizet a 18. században már feltalálták). 1841-től gyárat alapít, amelyet később unokaöccsére hagy, aki nyereségesen működtette azt egy ideig. Motiválta, hogy a szódavíz az 1831-es kolerajárványban szenvedőkre milyen jótékonyt hatást gyakorolt.

1831-től a pozsonyi királyi akadémián tanított, és 80-90 hallgatónak tartott egyszerre előadást. Nem a falon, hanem vetítövászonon mutatta be az interferencia és fénytörés jelenségeit. A kor szokása szerint iparosokat és kereskedőket is meghívott az előadásaira, akiknek a csodálkozástól leest az álla. Bemutatóórái gyakran igazi kísérletként zajlottak, a diákok által gyorsan összeállított eszközökkel nem várt jelenségeket is produkáltak. Nagy sikert aratott a későbbiekben vilámdeljeles forgony (villanymotor), dinamómodelljeivel, mechanikus rezgéskeltőjével, ívlámpáival. 1829-ben találta fel az egyenáramú, elektromágneses (nincs benne állandó mágnes) villanymotort. 1856-ban az öngerjesztéssel működő dinamó (egysarki villanyindító) elvét fekteti le, 6 évvel megelőzve *Siemenst*. Kitűnő optikai rácsai – amiket évtizedeken keresztül fejlesztett – pontosságuk miatt Párizsban is keresetté váltak. Semmilyen felkéréstől nem zárkózott el, ha a tudományos ismeretterjesztésről volt szó. 1853-ban az angol-kisasszonyok leánynevelő iskolájában tartott előadást az elektromágnesességről, amikor megkérték, hogy vegyen részt egy asztaltáncoltató szeánszon. Két és fél órán keresztül vizsgálta tudományos igényességgel a jelenséget (műszerekkel mérte a mágnesességet), szűkítette, bővítette az asztal körüli kört, másokat is be- és kiléptetett. Megállapította, hogy szó sincs varázslatról, a szűk helyen tartott kezek és lábak rezonanciája

1. kép: Jedlik Ányos, a Vaskorona-rend lovagja (1879)

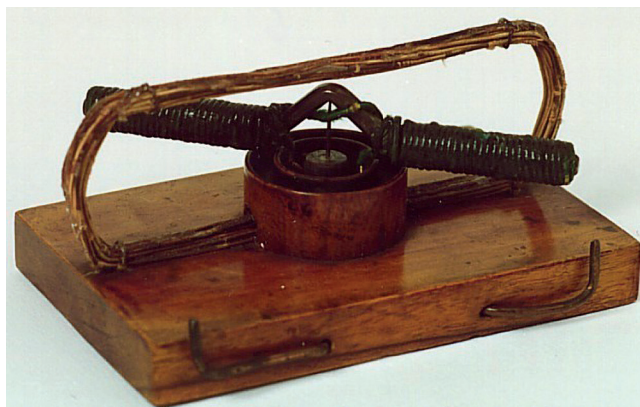
okozza a jelenséget. Megállapításait publikálta a *Pesti Napló*ban. Valószínűleg ez volt az első igényes érvelés az áltudományos tévhitekkel szemben hazánkban.

Szerzetesi mivoltából fakadt a „*rendíthetetlen hit Istenben és az embertársainak bajai iránt fogékony jó szív*” (Eötvös Loránd). Hazafisága nem zajos kardcsörtetésben, hanem csöndes, következetes kitartásban, honfitársainak támogatásában nyilvánult meg. Már idős volt, mikor a győri sekrestyés megemlítette róla, hogy jövedelmének 80 százalékát elajándékozta. Naplójában pontosan vezette kiadásait, köztük rengeteg tétel szerepelt adományként. Közvetlen alkalmazottainak orvosi ellátását, gyógyszereit, üdülési költségeit fizette. Segítette a saját rokonait is, ha bajba kerültek, saját örökrészéről már fiatalon lemondott. Rendszeresen támogatott hallgatói egyleteket, tanár- és noviciustársakat, rokkant katonákat, hadiözvegyeket, árvákat, bábákat, koldusokat, szülőföldjéről elszármazott fiatalokat. Sok olyan egyesületnek fizette a tagdíját, amelyek templomok, iskolák, óvodák építésével, felújításával, szegény diákok támogatásával foglalkoztak, pl. Szent László Társulat (csángók megsegítésére), Oltáregylet. Időnként az adakozások mértéke akkorára nőtt, hogy nem tudott elmenni a tervezett külföldi villamos kiállításokra (Trieszt, Bécs, Párizs). 1879-ben Pannonhalmán megkapta a Vaskorona-rend kitüntetését – a vele járó jutalom egy részét az öt meglátogató gyógyszerész küldöttségnek adta.

1841-ben a Kossuth alapította Iparegyesületben a mechanikai szakosztály elnöke lesz. 1844-ben életbe lép a magyar nyelv hivatalossá tételéről szóló II. törvény-cikk. Ettől kezdve előadásait, amikor csak tehetette,

latin helyett magyarul tartotta. Nem volt könnyű dolga az éppem születő és még latin elnevezéssel sem meghatározott új fizikai jelenségek körülírásával. Gyakran figyelte, hogy előadásai után milyen szóhasználat ragadt meg a fiatalokban (pl. világsugár helyett fénysugár). Sok mechanikai, fizikai új elnevezést honosított meg, pl. dugattyú, áram, ejtőernyő, légnyomás, hullámhossz, szögsebesség, műanyag, merőleges. Részt vett az első német-magyar tudományos műszótár megalkotásában.

1848. március 15-én magyarul szóló az egyetemi diákokhoz, mérsékletre intette őket. Tagja volt annak a tanári bizottságnak, amely a diákság által követelt – az egyetem megreformálásával kapcsolatos – pontokat a Városháza felé közvetítette. Rengeteg diák látogatta az óráit. Olyan népszerű volt, hogy a másik fizikatanár óráiról szinte elfogytak a hallgatók. Amikor a radikális ifjak „macskazenében” részesítették őt és kollégáit (ablakok, ajtók betörése, gúnyolódás), néhány tanártársa felmondott, ő a helyén maradt és folytatta a szigorlatoztatást. Jó néhány szegény diáknak elengedte a tandíját és jelentős adománnyal támogatta a Kossuth-bankók kiadását. Beállt nemzetőrnek – bár a strázsálást, sáncásást időnként pénzben kiadta ismerősének –, de a tűzereknek személyesen adott tanácsot az ágyúk beállításához. Amikor *Heinrich Hentzi*, az osztrák császári hadsereg katonai vezetője lövetni kezdi Pestet, átköltözteti a szertárat az egyetem biztonságosabb részére. Buda visszafoglalásakor a szétlőtt – Gellért-hegyen álló – Csillagda műszereit menti meg. 1849-ben igazolási eljárásnak vetik alá, elfogadják a nyilatkozatát, de előmenetelében korlátozzák és csak német nyelven taníthat tovább. Ezt az időt elmélyedésre, könyvének írására és kísérletek, találmányok megalkotására használja fel. 1850-ben jelenik meg többkötetesre tervezett *Természettan* elemei első könyve, a *Súlyos testek természettana*, mely 1851-ben még kiegészült a *Fénytan* és *Hőtan* kötetekkel. Ezeket a műveket az MTA – a szabadságharc utáni első nagygyűlésén – 1858-ban 200 aranyra megfelelő díjjal jutalmazta, és Jedlik Ányos rögtön elnyerte a rendes akadémiai tagságot. 1863–64 között a pesti királyi egyetem rektora. Az 1873-es bécsi világkiállításon neki ítélik a Haladás érdemrendet (a bizottságot Siemens vezeti!) a csöves villámfeszítőjéért, amivel közel méteres szikrákat állított elő.

2. kép: „Villanydelejes forgony” higany-kommutátoros elektromotor (elektromágneses villanymotor), Magyar Iparművészeti Múzeum, 1828

1878-ban, 53 év tanári pályafutás után, 78 évesen adja be nyugdíjazási kérelmét és a győri rendházba vonul vissza. 91 évesen a Ganz-gyárba tett látogatásakor még bővebb magyarázatokat kér az ott látott gépezetekről. 1895-ben, 95 évesen, békésen hunyt el álmában, temetésén volt munkatársa, az MTA elnöke, *Eötvös Loránd* búcsúztatta. Díszsírhelyének felavatását a győri *Apor Vilmos* püspök végezte. Örökségének tárgyi emlékeit a Műszaki Múzeum és a Pannonhalmi Főkönyvtár őrzi.

Irodalom:

Mayer Farkas OSB (2010): *Epizódok Jedlik Ányos életéből* • A Jedlik Ányos Társaság által 2010-ben második kiadásban közreadott munka teljes szövege. Jedlik Ányos Társaság – Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest. (A szerző Szent Benedek-rendi szerzetes, fizikatanár, jeles Jedlik-kutató.)
<https://bit.ly/3b4K3oo> (Letöltés: 2020. 12. 05.)

Tarján M. Tamás: 1800. január 11. *Jedlik Ányos születése* • RUBICONLINE Történelmi Magazin
<https://bit.ly/3rQZkPH> (Letöltés: 2020. 12. 08.)

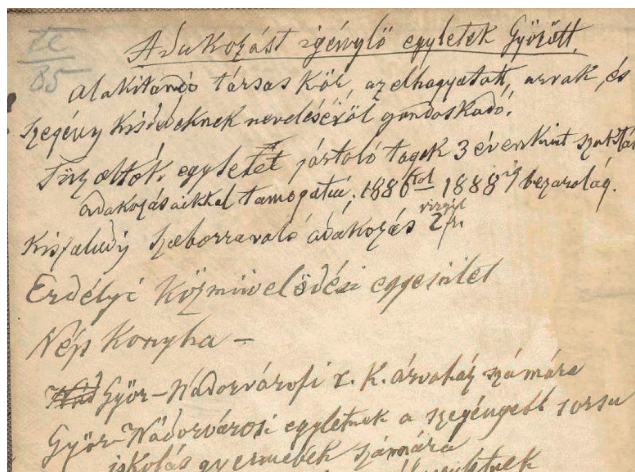
Világhírű magyar feltalálók a Magyar Tudományos Akadémia Tagjai között – 3. rész: *Jedlik Ányos*
<https://bit.ly/2MnLP90> (Letöltés: 2020. 12. 08.)

Képek:

1. kép: *Világhírű magyar feltalálók a Magyar Tudományos Akadémia Tagjai között* – 3. rész: *Jedlik Ányos*
<https://bit.ly/353KLhJ> (Letöltés: 2020. 12. 08.)

2. kép: <https://bit.ly/38WJyKy>
(Letöltés: 2020. 12. 10.)

3. kép: Mayer Farkas OSB (2010): *Epizódok Jedlik Ányos életéből* • A Jedlik Ányos Társaság által 2010-ben második kiadásban közreadott munka teljes szövege. Jedlik Ányos Társaság – Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest • <https://bit.ly/3plzFa3> (Letöltés: 2020. 12. 05.)

3. kép: Adakozást igénylő egyesület Győrött (részlet Jedlik Ányos kéziratosa gyűjteményéből)

Iránytű

Összeállította: **Németh Gábor**

Nemzetközi mérés alapján az európai élvonalban a magyar reálokztatás

A negyedik és nyolcadikos tanulók matematikai és természettudományos ismereteit vizsgáló nemzetközi TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) mérés alapján a magyar reálokztatás az európai élvonalban van – jelentette ki a köznevelésért felelős államtitkár.

Maruzsa Zoltán hangsúlyozta, hogy a négy kategória közül egyben az európai átlagnak megfelelő, háromban viszont az európai átlagot messze meghaladó eredményt értek el a magyar tanulók. Mint elmondta: a vizsgálatban matematikából 58 ország 4. évfolyamos tanulói vettek részt. Az adatokból kiderül, hogy a magyar negyedik tanulók 523 pontos matematika-átlageredménye magasabb az 500 pontos átlagnál, és megfelel az európai átlagnak. Példaként említette, hogy a magyar teljesítmény Dánia (525), Svédország (521), Németország (521) és Lengyelország (520) negyedikeinek eredményéhez hasonló.

Ugyanakkor matematikából a 8. évfolyamos magyar tanulók 517 pontos eredménye ugyancsak a TIMSS-átlag felett van és meghaladja az Európai Unió tagállamainak 504 pontos átlagát, illetve jobb, mint az amerikai (515), az angol (515) és a finn (509) eredmény. A továbbiakban kiemelte, hogy a természettudomány területen a magyar 4. évfolyamos diákok 529 pontos átlageredménye lényegesen jobb a vizsgálatban részt vevő 58 ország átlagánál. Az európai országok közül jobb eredményt csak az orosz (567), finn (555), lett (542), norvég (539) és litván (538) tanulókon kívül az angol (537) diákok értek el – ismertette. A magyar 8. évfolyamos diákok 530 pontos eredménye pedig kifejezetten jónak számít; a részt vevő 39 országból csak hat résztvevő teljesített jobban, az Európai Unió országai közül pedig csupán Finnország (543) ért el a magyarnál jobb eredményt – sorolta. Az EU országainak átlageredménye csupán 512 pont – fűzte hozzá *Maruzsa Zoltán*. Az eredményekből

az is látszik, hogy a magyar diákok között a többi résztvevőhöz képest magasabb az átlag felett teljesítők és alacsonyabb a leszakadók aránya. Mindez pedig azt igazolja, hogy a magyar természettudományos oktatás továbbra is átlagon felüli színvonalú – vélekedett.

Brassói Sándor, az Oktatási Hivatal megbízott elnöke kiemelte, hogy az 1995 óta zajló, ezúttal 64 országot átfogó felmérés most először készült digitális platformon. Az eredmények azt mutatják, hogy miközben más országoknál ez teljesítmény-csökkenést okozott, a magyar gyerek az előző felmérésekhez hasonló eredményt produkáltak. Vagyis kiemelkedően teljesítettek a digitális eszközhasználat területén, miközben több ország tanulói 8-10 ponttal is gyengébb eredményt értek el ebben – tette hozzá. Végül úgy vélekedett, hogy a magyar oktatási rendszer büszke lehet az eredményekre, annál is inkább, mert a vizsgálat 1995-ös bevezetése óta egyenletesen jól teljesítenek a magyar diákok. (MTI)

Február 15-ig lehet jelentkezni a szeptemberben induló felsőoktatási képzésekre

December 28-án elindult a 2021. évi általános felsőoktatási felvételi eljárás, már lehet jelentkezni a szeptemberben induló alap- és mesterképzésekre, valamint felsőoktatási szakképzésekre. A felvételizők a 2021. február 15-i jelentkezési határidőig

legfeljebb hat helyet (három díjmentesen) jelölhetnek meg az E-felvételi rendszerben. A felsőoktatási felvételi eljárás menetét, a pontszámítási módszereket, a meghirdetett képzéseket és az érvényes jelentkezéshez szükséges minden további információt az eljárás hivatalos honlapján, a felvi.hu oldalon közzétett *Felsőoktatási felvételi tájékoztató* (Tájékoztató) tartalmazza. A Tájékoztató várhatóan 2021. január végéig frissül a megjelenése utáni változásokat felsoroló hivatalos kiegészítéssel, ezért a jelentkezés benyújtása előtt érdemes újra átolvasni. A felvételizőknek a véglegesítést követően legkésőbb 2021. február 20-án éjfélig hitelesíteniük kell jelentkezésüket Ügyfélkapun keresztül vagy az E-felvételi felületéről kinyomtatott és aláírt hitelesítő adatlap postára adásával (cím: Oktatási Hivatal, 1380 Budapest, Pf. 1190).

A pontszámítás alap- és osztatlan képzésen, valamint felsőoktatási szakképzésen 500 pontos rendszerben történik: a tanulmányi és érettségi pontok (maximum 400 pont) mellé különböző jogcímenek legfeljebb 100 többletpont kapható. Az a jelentkező vehető fel alap-, illetve osztatlan mesterképzésre, aki legalább egy emelt szintű érettségi vizsgát tett, vagy felsőfokú oklevéllel rendelkezik. A részletekről bővebb tájékoztatás olvasható a **felvi.hu**-n és a Tájékoztatóban. Mesterképzésen összesen 100 pont szerezhető, a pontszámítás szabályait a felsőoktatási intézmények határozzák meg, és teszik közzé a **felvi.hu** honlapon az adott szak meghirdetésénél. A jogszabályi minimumponthatár változatlan: az alap- és osztatlan mesterképzések esetében 280, felsőoktatási szakképzéseknél 240, mesterképzéseknél pedig 50 pont. A felsorolt ponthatárok alatt teljesítő jelentkezők nem vehetők fel a felsőoktatásba. A ponthatárokat várhatóan 2021. július 22-én hirdetik ki. (Oktatási Hivatal)

Nincs változás a középfokú felvételik menetében

A középiskolai felvételi írásbeli vizsgái az eredeti időpontban, jelenléti formában zajlanak majd, az érettségi írásbeli vizsgákon alkalmazott és bevált biztonsági előírások és járványügyi szabályok szigorú betartása mellett. Az Oktatási

Hivatal ezekről részletes tájékoztatót készített, amely a hivatal honlapján hetek óta olvasható (https://www.oktatas.hu/koznevelas/kozepfoku_felveteli_eljaras/kozepfoku_felveteli_eljaras_informacioi). Az emberi erőforrások minisztere már december elején rendelkezett 2. pótnap kijelöléséről is arra az esetre, ha valaki betegség vagy karantén miatt nem tud részt venni a vizsgán. Az írásbeli felvételikre – a távolságtartás érdekében – az előző évekhez képest jóval több, 535 helyszínen kerül sor, a középiskolába jelentkezők száma együttesen mintegy 75 ezer. (EMMI)

Maruzsa: ahol csak lehet, nyitva maradnak az általános iskolák és óvodák

Az államtitkár kifejtette: tavasszal bebizonyosodott, hogy az általános iskolákban is működőképes a digitális oktatás, de az is kiderült, hogy ennek az oktatási módszernek a hatékonysága jelentősen életkorfüggő. Főleg az alsó tagozatos diákoknál nem tud olyan hatékony lenni, mint például a végzős középiskolásoknál. Ezért, ha van rá mód, ezt érdemes elkerülni – mondta, hozzátéve: ahol megbetegedés történik, ott elrendelik a digitális munkarendet. *Maruzsa Zoltán* kitért arra is, hogy vannak szervezetek, amelyek ágazati jellegű oltást képzeltek el. A kormány viszont veszélyeztetettségi és életkori szempontok alapján dolgozta ki az oltási tervet. Ennek megfelelően elsőként az egészségügyi dolgozókat oltják be, majd az idősek következnek. A pedagógusok közül is elsőként a 60 év felettek és a krónikus betegek kaphatják majd meg az oltást. Egyébiránt folyamatosan csökkent a tömeges tesztelés iránti érdeklődés, az első alkalommal 85 százalék vett részt, később már csak 60 százalékos volt a részvétel a pedagógusok tesztelésén. A mostani, téli szünet utáni tesztelésen pedig csak azok a pedagógusok vettek részt, akik valamilyen tünetet észleltek magukon – ismertette *Maruzsa Zoltán*. (MTI)

Pályázatok

Összeállította: **Németh Gábor**

Turistaút a kedvenc égitestedre

A Magyar Asztronautikai Társaság (MANT) űrkutatási diákpályázata

Mindenkinek másmilyen az ideális nyaralás. Van, aki heverészni szeret a forró homokban, van, aki hegyet mászna, vagy éppen múzeumokat járna. Ugyanígy mindenkinek más a kedvenc égiteste, amit szívesen meglátogatna. A tiéd melyik? És miért?

A pályázók feladata: A pályázóknak választaniuk kell egy feladattípust, amely lehet rajzolás, dolgozat, Facebook-oldal, weboldal vagy blog, videó vagy prezentáció készítése.

A pályázók köre: A pályázatra pályamunkát nyújthat be bármely általános vagy középiskolai oktatási intézményben tanuló, magyarul beszélő diák. A pályázaton egyénileg, illetve csapatban is lehet nevezni. A pályázatokat határainkon túlról is várjuk! A pályázaton nem szerepelhet a MANT korábbi pályázataira készített pályamű.

A csapatokról (minden kategória esetében):

- A csapatok 2-4 főből állhatnak.
- Egy diák csak egy csapatban indulhat.
- Ha valaki csapatban indul, akkor nem adhat be egyéni pályázatot.
- A kategóriák közötti választásnál a csapat legidősebb tagjának az életkora számít.

A pályázat benyújtása:

A pályázatokat online felületen kérjük beadni, amely a <https://www.mant.hu/diakpalyazat> weboldalon keresztül érhető el.

A pályázat beadási határideje:

2021. február 15.

Eredményhirdetés: A pályázókat e-mailben értesítjük az eredményhirdetés időpontjáról és helyszínéről, a nyertes pályázók nyereményüket 2021 tavaszán egy ünnepélyes díjátadón vehetik át. A pályázat eredményét **2021. március 31-ig nyilvánosságra hozzuk.**

További információ: <https://bit.ly/2Loh04M>

Országos Középiskolai Filmszemle

A Káldor Miklós Kollégium filmes pályázata középiskolás diákok részére

Pályázati feltételek:

- Pályázhatnak magyarországi és határon túli középiskolák diákjai.
- Nevezési díj nincs.
- Egy alkotó vagy alkotócsoporthoz több filmmel is pályázhat.
- Maximum 15 perces rövidfilmeket lehet nevezni, melynek műfaja lehet: játékfilm, dokumentumfilm, animációs film.
- Csak azokat a filmeket fogadjuk el, amelyek stáblistáján (a film elején vagy végén) fel van tüntetve, hogy: „Készült a 16. O.K. Filmszemlére”.
- Témameghatározás nincs.

A pályázat beküldése:

1. Film feltöltése az O.K. Filmszemle Indavideó portálján keresztül: **okfilmszemle.indavideo.hu**
2. Pályázati adatlap kitöltése az **okfilmszemle.hu** oldalon, ahol a film rendezőjének beszekennelt iskolalátogatási igazolását is fel kell tölteni. A pályázat csak a kitöltött pályázati adattalappal és igazolással együtt érvényes!

Pályázat beküldési határideje:

2021. február 28.

Zsűri:

Mundruczó Kornél Balázs Béla-díjas filmrendező,
Balog Judit színművésznő,
Kardos Sándor Kossuth-díjas operatőr,
Kende János Kossuth-díjas operatőr,
Reisz Gábor filmrendező.

A szemle helyszíne:

Káldor Miklós Kollégium – 1022 Bp., Felvinci út 8.

A szemle időpontja később kerül kiírásra. A filmszemle minden programjára a belépés **ingyenes!**

A pályázat díjazása:

1. díj: 150 000 Ft | 2. díj: 70 000 Ft | 3. díj: 30 000 Ft

Különdíjak: A zsűri adhat ki különdíjakat, pl. a legjobb animációs filmnek, a legjobb operatőrnek stb. A különdíj 50 000 Ft.

További információ: <http://www.okfilmszemle.hu>
<http://www.facebook.com/okfilmszemle>

Helyes kézmosás

Ne felejtse el!

Az Ön kezére is kerülnek vírusok és baktériumok.

Ezért:

Ne fogja meg az arcát feleslegesen, és mosson kezet naponta többször!

Jó tanács: Ha hideg van, gyakran mosson kezet!

Mikor?

- étkezés előtt
- WC használat után
- amikor megérkezik valahová
- tüsszentés, köhögés, orrfújás után
- állat érintését követően

Alma a fán

„Köszönöm az új álmot és kihívást! Nem először voltam ilyen képzésen, nagyon jó volt ismét itt lenni! Remek a rengeteg gyakorlat, ezért szeretek idejárni!”

„Nem szakmabeliként is megéreztem: jó tanítani!”

„Köszönöm az ötleteket, mely további kutatásra ösztönöz. Fáradtan jöttem – lelkesen megyek.”

Alma a fán műhelymunka-sorozat

Az *Alma a fán műhelymunka-sorozat* mára **komplex szolgáltatáscsomaggá** nőtte ki magát, melynek célja a résztvevők elméleti és módszertani fejlődése és a szakmai hálózatépítés elősegítése.

- műhelymunka
- ingyenesen letölthető előadás- és videóanyag
- interjúkötet
- Alma a fán pedagógus továbbképzés

Kiknek ajánljuk

pedagógusoknak

iskola- és munkaközösség-vezetőknek

szülőknek

a társterületek szakembereinek

További információ:

tka.hu >> [szakmai projektek](#) >> [alma a fán](#)